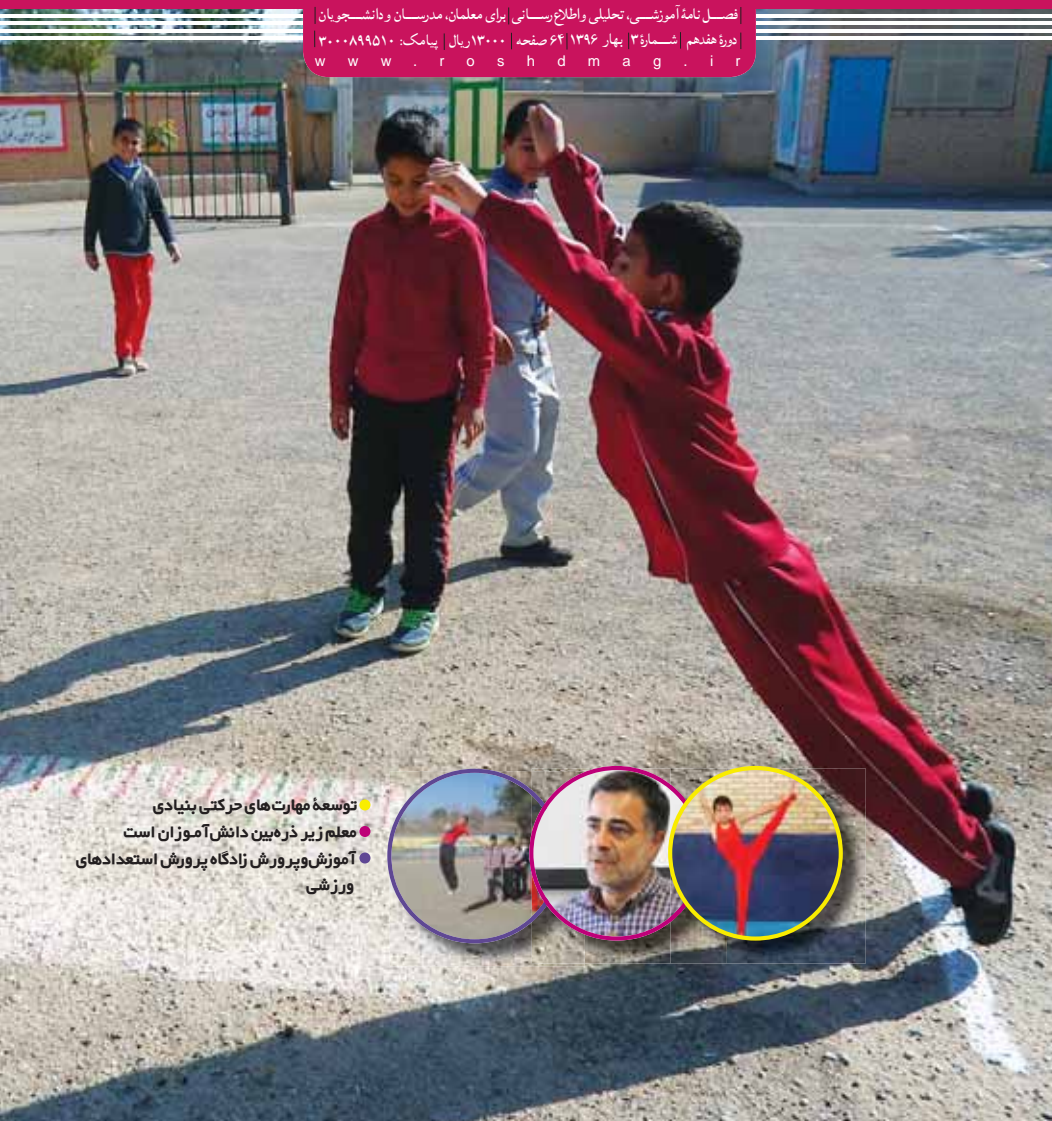

رشد آموزش

گریت بلینی ۶۱

فصل نامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی برای معلمان، مدرسان و دانشجویان
دوره هفتم | شماره ۳ | بهار ۱۳۹۶ | ۶۴ صفحه | ۱۳۰۰۰ ریال | پیامک: ۳۰۰۰۸۹۹۵۱۰
www.roshdmag.ir

- توسعه مهارت‌های حرکتی بنیادی
- معلم زیر ذره‌بین دانش آموزان است
- آموزش و پرورش زادگاه پرورش استعداد های ورزشی

رشد آموزش تربیت بدنی ۶۱

فصل نامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی
دوره هفدهم / شماره ۳ / بهار ۱۳۹۶

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

مدیر مسئول: محمد ناصری
سردبیر: دکتر عباسعلی گائینی
مدیر داخلی: افسانه محمدی
هیئت تحریریه: دکتر عباسعلی گائینی، دکتر مهرزاد حمیدی، دکتر مجید کاشف، دکتر حمید رجبی، دکتر علیرضا رضانی، دکتر هایده صیرفی، سید امیر حسینی، دکتر جواد آزمون، جمشید رضانی، دکتر محسن حلاجی، حسین بابویی و افسانه محمدی
ویراستار: افسانه حجتی طباطبایی
طراح گرافیک: نوید اندرودی
www.roshdmag.ir
Tarbiyatbadani@roshdmag.ir
پيامک: ۳۰۰۰۸۹۹۵۱۰
roshdmag:

نشانی مجله: تهران صندوق پستی: ۶۵۸۵-۱۵۸۷۵
دفتر مجله: (داخلی ۳۷۴) ۰۲۱-۸۸۸۳۱۱۶۱
پيام گیر نشریات رشد: ۰۲۱-۸۸۳۰۱۴۸۲
مدیر مسئول: ۱۰۲
دفتر مجله: ۱۱۳
امور مشترکین: ۱۱۴
چاپ: شرکت افست (سهامی عام)
شمارگان: ۵۵۰۰ نسخه

یادداشت سردبیر: بهار، فصل رویش در برنامه ریزی های ورزشی / ۲
میزگرد: تربیت نیروی انسانی حوزه ورزش در ایران؛ گذشته، حال و آینده / عباس قشمی میمند / ۴
پایه دانشی و سطوح آن برای تدریس درس تربیت بدنی / دکتر جواد آزمون / ۸
طراحی و ساخت روبریک های تحلیلی و جامع برای درس تربیت بدنی / دکتر محسن حلاجی، بیژن شیری / ۱۱
الگوی آموزش ورزش؛ رهیافتی نو در آموزش تربیت بدنی / طاهره رودسرابی، دکتر احمد خامسان / ۱۷
شناسایی استعداد های ورزشی در دوره آموزش ابتدایی / عزیز نجفی لنبر / ۲۴
معلم زیر ذره بین دانش آموزان است (پای صحبت سید باقری) / سمانه آزاد / ۲۷
ایجاد زمینه های اخلاقی با رویکرد تربیت بدنی / محمد محسنی، نجمه ترابی قهفرخی / ۳۰
توسعه مهارت های حرکتی بنیادی / صدیقه نیک زارع / ۳۳
مسئولیت های حقوقی و قانونی مربیان ورزش / دکتر حسن قره خانی / ۳۷
عملکرد معاونت تربیت بدنی و سلامت استان خراسان جنوبی از زبان زهرا رادنیبا / فرزانه زنگیان / ۴۲
آموزش و پرورش، زادگاه پرورش استعداد های ورزشی / سعدی سامی / ۴۷
حرکت و ورزش، نگرش و گرایش به فعالیت های حرکتی و ورزشی / مهری عسگری ریزی / ۵۲
ورزش آغازین و راهکار های بهبود آن در مدارس / کیا رنجبر، بهزاد مرتضی زاده / ۵۶
تأثیر ورزش بر افسردگی و اضطراب دانش آموزان / زهرا بختیار، مینودخت ملکیان / ۵۸
شطرنج مدارس / فاطمه عابدی، ملیحه عابدی / ۶۰
معرفی کتاب: درس های از المپیک / افسانه محمدی / ۶۳

قابل توجه نویسندگان و مترجمان محترم

- مجله رشد آموزش تربیت بدنی، مقاله هایی را می پذیرد که در زمینه تربیت بدنی و ورزش با تأکید بر آموزش بوده و قبلاً در جای دیگری چاپ نشده باشد.
- * مطالب باید یک خط در میان و در یک روی کاغذ نوشته و در صورت امکان تایپ شود.
 - * شکل قرار گرفتن جدول ها، نمودارها و تصاویر ضمیمه باید در حاشیه مطلب نیز مشخص شود.
 - * نشر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه های علمی و فنی دقت لازم مبذول شود.
 - * مقاله های ترجمه شده باید با متن اصلی همخوانی داشته باشد و متن اصلی نیز ضمیمه مقاله باشد.
 - * در متن های ارسالی باید تا حد امکان از معادل فارسی واژه ها و اصطلاحات استفاده شود.
 - * پی نوشت ها و منابع باید کامل و شامل نام اثر، نام نویسنده، نام مترجم، محل نشر، ناشر، سال انتشار و شماره صفحه مورد استفاده باشد.
 - * مجله در رد، قبول، ویرایش و تلخیص مقاله های رسیده مختار است.
 - * آرای مندرج در مقاله ها، ضرورتاً مبین نظر دفتر انتشارات کمک آموزشی نیست و مسئولیت پاسخگویی به پرسش های خوانندگان با خود نویسندگان یا مترجم است.
 - * مشخصات فرستنده مقاله شامل نام و نام خانوادگی، میزان تحصیلات، شغل، آدرس دقیق پستی و شماره تماس باشد.
 - * مجله از بازگرداندن مطالبی که برای چاپ مناسب تشخیص داده نمی شود، معذور است.

بهار، فصل رویش در برنامه ریزی های ورزشی

و باز ایرانیان هوشمند، با فرا رسیدن تفریح نوروز، از همه دل مردگی ها و سختی های دیروز فاصله می گرفتند و در ایام عید و بهار کام دل از دنیا برمی گرفتند تا از جور احتمالی زمستان تن آسوده کنند و با عبور از این میر پنج روزی، به گلستان کار و زندگی با طراوت قدم بگذارند و همین نماندن بر دیحور سخت را باز شاعر به زیبایی توصیف کرده است:

بر چهره گل نسیم نوروز خوش است
در صحن چمن روی دل افروز خوش است
از دمی که گذشت هرچه گویی خوش نیست
خوش باش وز دی مگو که امروز خوش است
در صحنه ورزش کشور نیز سالی (دی) گذشت و با همه فراز و فرودهایش باید از آن گذشت و از این اندیشه نوروزی مدد گرفت و پا در رکاب کرد و دفتر سالی با انگیزه و با برنامه را در پیش رو گشود. در سالی که گذشت، مهم ترین رویداد هر چهار سال یک بار بین المللی در ورزش برگزار شد و بازی های المپیک و پارالمپیک در تایلستان آن در ریودوژانیروی برزیل با زیبایی هرچه تمام تر به پایان رسید. کاروان ورزشکاران المپیک و پارالمپیک متناسب با وسع و تلاش خود موفقیت هایی برای کشورمان - هرچند نه در حد انتظار و توقع - به دست آوردند. مدال آوران این دو رویداد با شکوه را باید ارج نهاد که در این فنی ترین، علمی ترین و رقابتی ترین رویداد بین المللی ورزشی باز هم نام جمهوری اسلامی ایران را بر فضای ورزش جهان پرآوازه کردند اما، دریغ و درد که در همین دوره از بازی های پارالمپیک تیغ اجل از نیام برآمد و بهمن گلبارنژاد دوچرخه سوار جانباز را به کمینگاه مرگ کشاند و روانه جایگاه ابدی کرد. بدون تردید این دردناک ترین حادثه این دوره از بازی های المپیک و پارالمپیک بود و شاید جانکاه ترین آن ها در همه دوره های بازی های پارالمپیک.

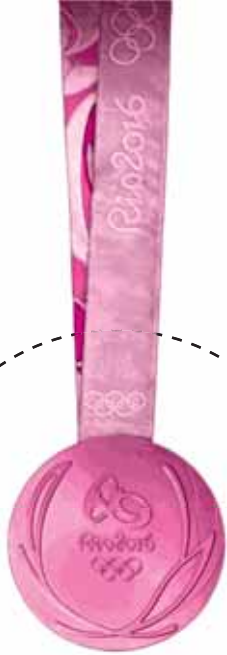
اما، به موجب شعر پیش گفته، باید از این رویداد بد نیز گذشت. ورزش کشور باید جاه و جلال و امیدی چندبرابر، بازی های المپیک و

اندک اندک برفها (اگر برفی باشد) آب می شوند و تاک و تاکستان زندگی تازه ای را آغاز می کنند.

با عبور از این فصل خیلی زیبا، بالا پوش ها از تن ها به در می آیند و لباس های رنگین بهاری تن پوش عابرنی می شود که از ذوق رسیدن بهار از یاد می برند که با دیدن همسایه خود، باید توقف کنند و برایش سالی خوش و با برکت آرزو کنند. بهار، فصل سرعت است. سرعت رویش جوانه ها بر پیکره درختان، سرعت عبور ابرهای ناپایدار در آسمان، سرعت عبور نور خورشید بر دامن صحرا و سرعت ظهور دم به دم شبنم ها بر شاخسار گل ها در صبحگاهان، و سرانجام سرعت نو شدن ها در نوروز، اولین روز بهار. روزهای نوروز بادوام نیستند و از همین رو، همه را به شاد زیستی در چمن زار و بوستان فرا می خوانند:

سخن در پرده می گویم چو گل از غنچه بیرون آی
که بیش از پنج روزی نیست حکم میر نوروزی
ایرانیان باستان با هوشمندی خاص خود، این ایام را روز طرب و بستان می دانستند و نشاط و شادی و عید و طرب را در چنین روزهایی به یکدیگر تهنیت می گفتند. این سنت فرخ زیستن در کنار سبزه و موسم نوروز و روز فروردین، ایام جوانی را در دل و قلب ایرانیان از نو شکوفا می ساخت. شاعران شیرین سخن سرزمین ما احساس هم وطنان خود نسبت به بهار را در قالب قطعات نظم بسیار زیبا ستوده اند:

روز عیش و طرب و بستان است
روز بازار و گل و ریحان است
توده خاک عبیر آمیز است
دامن باد عبیر افشان است
لاله از شاخ زمرد به مثل
قدحی از شبه و مرجان است
باز در پرده الوان، بلبل
مطرب بزمگه بستان است
کز بی تهنیت نوروزی
باغ را باد صبا مهمان است
چهره باغ ز نقاش بهار
به نکویی، چو نگارستان است

بوده است - به نظر می‌رسد در آینده هم کمتر تهدید شود. ولی، همه چیز در المپیک می‌تواند تغییر کند و همین امید است که نمی‌گذارد هیچ کشوری خود را از حضور در المپیک کنار بکشد.

پس، از همین حالا باید به المپیک ۲۰۲۰ توکیو بیندیشیم و با برنامه‌ای مدون و جامع بکوشیم حضورمان را به لحاظ کمی افزایش دهیم. از سویی، بکوشیم با همت و تلاش بیشتر دست کم موقعیت فعلی را در بازی‌های المپیک و پارالمپیک آینده حفظ کنیم. با حفظ احترام به همه تلاش‌ها و برنامه‌ریزی‌های پیشین، برای موفقیت در آینده (کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت) باید دست به اقداماتی جدید بزنیم. از جمله:

▣ رشته‌های سنتی و مدال آور خود را بیش از پیش تقویت کنیم و با رفع نقایص مدیریتی، بودجه‌ای و... حتی ان‌شاءالله در بازی‌های المپیک آتی گام‌های بلندتری برداریم و به جای توجه صرف به قهرمانان فعلی آن رشته‌ها، زیرساخت‌ها و بنیان‌های لازم برای توسعه درازمدت آن‌ها را فراهم کنیم تا هیچ‌گاه دغدغه عدم حضور، بازنشستگی، آسیب‌دیدگی قهرمانی را برای حضور در المپیک نداشته باشیم (برای مثال، به بهداد سلیمی بیندیشید که به علت آسیب‌دیدگی او و نبود جایگزین مناسب، برای این قهرمان، نتوانستیم اقتدار دو سه دوره اخیر خود را در سنگین‌وزن‌ترین وزن وزنه‌برداری حفظ کنیم. ▣ شجاع باشیم و رویکردی جدید را تجربه کنیم و برای موفقیت، برای مثال در پنج دوره آتی بازی‌های المپیک، شرایط توسعه همه‌گیر و سپس خوشه‌چینی از آن را دست کم در سه رشته دو و میدانی، شنا و ژیمناستیک فراهم آوریم. به نظر می‌رسد نگاه برنامه‌ای و جامع به این رشته‌ها و رشته‌های پرمدال دیگر در برنامه جامع ورزش کشور ما وجود ندارد. در این باره، ما نمی‌توانیم کاری را که استرالیا در سال ۱۹۸۸ برای بازی‌های المپیک ۲۰۰۰ سیدنی انجام داد و بهره‌گیری از آن در استرالیا هنوز که هنوز است ادامه دارد، انجام دهیم.

با استعانت از بهار و به امید تحقق این رویای دست‌یافتنی، می‌توان گفت:

چو فردا روز نوروز است و نوروز جهان آید
رود این سال فرتوت و یکی سال جوان آید
از این خوابم چنین پایم که سالی خوش روان آید
که آن نامهربان یارم به خوابم مهربان آید

سردبیر

پارالمپیک چهار سال بعد (یعنی سال ۲۰۲۰) در ژاپن را نشانه رود. بازی‌های المپیک توکیو شاید از یک نظر مهم‌تر باشد و آن این است که بار دیگر بازی‌ها در کشوری آسیایی برگزار می‌شود و کشورهای آسیایی باید بکوشند توانایی‌های فنی ورزشی خود را در این دوره از بازی‌ها به نمایش گذارند و بر حسب سنت، خوش‌رنگ‌ترین مدال‌ها را در خانه آسیا نگه دارند. بدیهی است، در این بزنگاه، نقش ورزش کشورمان چندین برابر مهم‌تر می‌شود. نخست، رقابتی تنگاتنگ با قدرت‌های درجه ۲ آسیا، مثل قزاقستان، تایلند و چین تایپه داریم و باید بکوشیم در مصاف با آن‌ها جایگاه شایسته خود را حفظ کنیم. قدرت‌های درجه ۱ آسیا چین و در رده بعدی ژاپن و کره جنوبی هستند که جایگاه آن‌ها در بازی‌های آسیایی و بازی‌های المپیک هم در سطح آسیا دست‌نیافتنی است و بعید است در بازی‌های ۲۰۲۰ توکیو، تغییری در مرتبه‌شان در کسب مدال در قبال کشورهای آسیایی ایجاد شود. دوم، کشورهای پیشرفته و در حال توسعه نیز می‌دانند که میدان المپیک، جایگاهی رفیع در جهان دارد و می‌کوشند موقعیت دوره پیشین خود را تثبیت کنند یا ارتقا دهند. بدیهی است از هم‌اکنون برای باقی ماندن در جایگاه قبلی سخت می‌کوشند و نیم‌نگاهی هم به رقیبان خود دارند تا از لغزش‌های احتمالی آن‌ها بهره ببرند و در صورت امکان، جایگاه خود را ارتقا دهند. برای مثال، تیم روسیه - که در این دوره از بازی‌ها به دلیل رسوایی‌هایی که در دوپینگ داشت نتوانست در رشته‌های مثل وزنه‌برداری قدرتمندانه حضور یابد؛ با وجود اینکه در این رشته ادعاهایی دارد.

اما از دیرباز، ما یکی از سنتی‌ترین رقیبان آن‌ها در وزنه‌برداری در صحنه‌های جهانی به‌ویژه المپیک بوده‌ایم. بنابراین، بعید نیست **روس‌ها** با شرکت مقتدرانه‌تر در بازی‌های المپیک ۲۰۲۰ توکیو، موقعیتی را که ما در این دوره از بازی‌ها در وزنه‌برداری به دست آوردیم (۲ طلا)، تهدید کنند. در دوره قبل بازی‌ها (المپیک ۲۰۱۲ لندن) ما در کشتی فرنگی ۳ مدال طلا گرفتیم ولی در این دوره (المپیک ۲۰۱۶ ریو) در کشتی فرنگی دستمان خالی ماند و نتوانستیم حتی یکی از طلاهای دوره قبل را از آن خود کنیم. این موضوع نشان می‌دهد که اقتدار یک رشته عملاً در بازی‌های المپیک جایگاه خود را تا حد زیادی از دست داده است. البته، نادیده نمی‌گیریم که سلطه آمریکاییان در دو و میدانی و شنا و حتی ژیمناستیک - که آخری همیشه از آن آسیایی‌ها

**رشته‌های سنتی
و مدال آور
خود را بیش از
پیش تقویت
کنیم و با رفع
نقایص مدیریتی،
بودجه‌ای و حتی
ان‌شاءالله در
بازی‌های المپیک
آتی گام‌های
بلندتری برداریم
و به جای توجه
صرف به قهرمانان
فعلی آن رشته‌ها،
زیرساخت‌ها و
بنیان‌های لازم
برای توسعه
درازمدت آن‌ها را
فراهم کنیم**

کشور و لزوم آموزش نیروهای متخصص این حوزه، به اوایل دهه ۱۳۶۰ اشاره کرد و گفت: «اولویت دادن به مسئله تربیت نیروی انسانی در اداره کل تربیت بدنی آموزش و پرورش منجر به تأسیس مراکز تربیت بدنی شهید چمران و نسیم در آموزش و پرورش شد و هم‌زمان با حضور احمد درگاهی در سال ۱۳۶۵ در سازمان تربیت بدنی و با ایجاد معاونت فرهنگی و آموزشی آن سازمان توسط دکتر محمدحسین رضوی، انستیتوی ورزش برای تربیت نیروی انسانی مورد نیاز ورزش کشور تشکیل شد.» وی پس از بیان این مقدمه تاریخی، وضع تعلیم و تربیت نیروی انسانی ورزشی در گذشته و حال و آینده را موضوعی مهم برشمرد و ضمن اشاره به پیدایش رشته‌ها، مراکز و مشاغل بسیار زیاد مرتبط با تربیت بدنی، از دکتر بهروز عبدلی و دکتر محمد جوادی‌پور خواست نظرات خود را درباره تعامل بین مراکز تعلیم و تربیت حوزه ورزش مثل دانشگاه‌ها و آموزش و پرورش با سازمان‌ها و نهادهای بهره‌گیر از نیروی انسانی در کشور بیان کنند.

دکتر جوادی‌پور: در بحث تربیت نیروی انسانی در دانشگاه‌ها به لحاظ کمی پیشرفت زیادی داشته‌ایم اما در بحث کیفیت دچار کمبود هستیم. بر این اساس، به تعامل دانشگاه‌ها و

اشاره

«تربیت نیروی انسانی حوزه ورزش در ایران؛ گذشته، حال و آینده» عنوان نشستی از سلسله نشست‌های مجله رشد بود که با حضور دکتر سیدامیر حسینی مدیر کل تربیت بدنی اسبق وزارت آموزش و پرورش و پیش‌کسوت ورزش کشور، دکتر محمد جوادی‌پور عضو هیئت علمی دانشگاه تهران، دکتر بهروز عبدلی عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی و عضو کمیته برنامه‌ریزی تربیت بدنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در تاریخ دوشنبه ۲۹ شهریورماه ۹۵ در فدراسیون ورزش کارگری برگزار شد.

در این نشست، ابتدا سید امیر حسینی به عنوان میزبان جلسه با تأکید بر اهمیت تعلیم و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز ورزش

تربیت نیروی انسانی حوزه ورزش در ایران؛ گذشته، حال و آینده

عباس قشمی می‌مند

دستگاه‌های اجرایی برای تربیت نیروی انسانی متناسب با بازار نیازمندیم.

تأمین و تربیت نیروی انسانی موضوعی مهم و از وظایف حاکمیتی است. دانشگاه‌ها باید این وظیفه را به عهده بگیرند و سازمان‌هایی که از این نیرو استفاده می‌کنند به اصطلاح بازار هدف- از باشگاه‌ها و فدراسیون‌ها گرفته تا مراکز آموزش و پرورش باید با دانشگاه‌ها تعامل داشته باشند.

در ابتدا باید به دو نکته اشاره کنیم؛ اول اینکه ما در دهه‌های گذشته به لحاظ تربیت نیروی انسانی ورزشی هم در بعد کمی و هم در بعد کیفی پیشرفت داشته‌ایم و انصافاً دانشگاه‌ها در تربیت نیروی انسانی به لحاظ کمی موفق بوده‌اند اما چالش اصلی، بحث کیفیت است. اگر مأموریت اصلی دانشگاه‌ها را در دو حوزه آموزش و پژوهش تعریف کنیم، در چند دهه گذشته در بحث آموزش موفق بوده‌ایم. با این حال، عدم تعادل کمیت و کیفیت مشکل عمده‌ای برای ما ایجاد کرده است؛ مثلاً با افزایش دانشگاه‌های تربیت کننده و همچنین افزایش رشته‌ها، متأسفانه با نیروهای فارغ‌التحصیل با کیفیت پایین مواجه هستیم. در این راستا می‌توان با نگاه به آینده، اصلاح برنامه‌های درسی در دوره‌های مختلف تحصیلی و جهت‌گیری متناسب با بازار کار را در اولویت قرار داد.

چالش دیگر ما این است که در تربیت نیروی انسانی در دانشگاه‌ها، نیاز محور حرکت نکرده‌ایم. شاید این بدان علت باشد که تاکنون برنامه‌ریزی درباره عملکرد دانشگاه‌ها در اختیار وزارت علوم بوده و اندک زمانی است که دانشگاه‌ها در این خصوص دارای استقلال شده‌اند. از طرف دیگر، جامعه هدف و دستگاه‌های اجرایی، یعنی بازار کار، نیز مدلی برای ارتباط با دانشگاه‌ها و وزارت علوم برای سفارش تربیت نیروی انسانی خود نداشته است. به طور خلاصه باید گفت ما تاکنون، مدل ارتباطی مناسبی بین دانشگاه‌ها و مراکز تربیتی با دستگاه‌های اجرایی و به عکس، نداشته‌ایم. در وهله بعد اینکه ما به مدل‌های نیازسنجی نیز توجهی نداشته‌ایم؛ مثلاً کمتر سراغ داریم فدراسیون یا باشگاهی در ایران در ارتباط با وسایل و ابزار مورد نیاز ورزشکارانش به فلان دانشگاه سفارش تحقیق و پژوهش و یا تولید وسیله‌ای خاص را داده باشد. بر همین اساس است که تعداد تولیدکنندگان لوازم ورزشی در کشور روز به روز کم شده و تعداد

شرکت‌های فعال در این زمینه به ۲۰ یا ۳۰ عدد نزول کرده است؛ چون رابطه‌ای بین بازار داخل، دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی نیست و بالطبع، استفاده‌ای از نیروی انسانی تربیت شده هم صورت نمی‌گیرد و اشتغالی هم ایجاد نمی‌شود.

کاری که آقای کیومرث هاشمی، معاون اسبق ورزش و سلامت وزارت آموزش و پرورش با استخدام ۱۵ هزار فارغ‌التحصیل تربیت‌بدنی در کشور کرد، نوعی ایجاد شور و شوق و انگیزه بی‌نظیر در ورزش کشور بود. به نظر من دستگاه‌های حاکمیتی باید در قالب راهبردهای بلندمدت، این تعامل و تعادل را بین دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی به وجود آورند تا زمینه برای تعادل بین کمیت و کیفیت تربیت نیروی انسانی در دانشگاه‌ها ایجاد شود.

دکتر عبدلی: در زمینه تربیت

نیروی انسانی ورزشی در کشور،

دانشگاه‌ها باید به سمت دانشگاه کارآفرین و تربیت نیروهای نوآور حرکت کنند.

در دهه ۶۰ تأسیس مراکز تربیت‌معلم ورزش شهیدچمران و نسیمه دختران، به تربیت نیروی انسانی ورزشی در کشور بسیار کمک کرد و برنامه‌ریزی درسی با ترکیبی از دروس عملی و نظری تخصصی همراه با دروس تعلیم و تربیت، محیط خیلی خوبی برای تربیت نیروی انسانی ورزش کشور به وجود آورد؛ تا جایی که بسیاری از آن نیروها اکنون مدیران ارشد ورزش کشور هستند. در سال‌های بعد هنگامی که آموزش و پرورش از نظر نیروی انسانی در وضعیتی بهتر قرار گرفت، تربیت دبیر برداشته شد و این وظیفه به دانشگاه‌ها واگذار گردید تا از بین فارغ‌التحصیلان دانشگاهی این نیاز برطرف شود؛ یعنی فارغ‌التحصیلان بعد از گذراندن دوره‌های تحصیلی دانشگاهی در آزمونی شرکت می‌کردند و بعد از قبولی به استخدام آموزش و پرورش در می‌آمدند. اکنون این وظیفه بر عهده دانشگاه تربیت دبیر شهیدرجایی و دانشگاه فرهنگیان است و فارغ‌التحصیلان رشته‌های تربیت‌بدنی این دو دانشگاه به اجبار تعهد می‌دهند که در آموزش و پرورش خدمت کنند. من فکر می‌کنم به نحوی به گذشته برگشته‌ایم و امروزه در این چرخه دچار اشکالاتی هستیم؛ زیرا دانشگاه فرهنگیان با توجه به نوپا بودنش ظرفیت و

دکتر امیر حسینی: اولویت دادن به مسئله تربیت نیروی انسانی در اداره کل تربیت‌بدنی آموزش و پرورش منجر به تأسیس مراکز تربیت‌بدنی شهید چمران و نسیمه در آموزش و پرورش شد

زمینه تربیت نیروی انسانی و هم در ارتباط با بحث آسیب‌شناسی چالش‌های موجود، می‌توانیم به سمت دانشگاه‌های کارآفرین حرکت کنیم.

فکر می‌کنم اگر بخواهیم نگاهمان به آینده باشد، باید چند نکته را مدنظر قرار دهیم؛ اول اینکه اصلاح مأموریت‌های دانشگاهی و حرکت به سمت دانشگاه کارآفرین در اولویت باشد. دوم اینکه ما مطالعه‌ای جدی در زمینه برنامه جامع تحصیلی دانشگاه‌ها در حوزه تربیت بدنی و علوم ورزشی کشور نداشته‌ایم و این برنامه باید متناسب با نیازها و چالش‌های ما باشد. سوم اینکه مدل آسیب‌شناسی خاصی در ارتباط با وضعیت کنونی تربیت نیروی انسانی در حوزه علوم ورزشی نداریم. در این خصوص، به طور کلی و اغلب رشد بی‌رویه مراکز پیام نور و علمی کاربردی را موجب افزایش فارغ‌التحصیلان بی‌کیفیت ورزشی در کشور می‌دانند ولی باید عرض کنیم که این‌ها حدس و گمان است و تحقیق آسیب‌شناسانه جدی در این‌باره هنوز صورت نگرفته است. نکته چهارم اینکه ظرفیت‌های شغلی و بازار کار در حوزه تربیت بدنی بیش از ۲۰۰ شغل است که این ظرفیت در هیچ حوزه‌ای از علوم و رشته‌های دیگر نیست. براساس این نکات به نظر من دانشگاه‌های کشور باید براساس نیازهای منطقه‌ای و بومی اقدام به تربیت نیروی انسانی کنند؛ مثلاً زنجان مهد بدمینتون کشور است ولی هنوز هیچ کدام از دانشگاه‌های این استان با وجود تعلیم نیروهای ورزشی، روی مقتضیات این رشته و تخصص‌های متناسب با آن کار نکرده‌اند. به نظر من، باید به سمت تعیین مدل‌های بومی برای تربیت نیروی انسانی تربیت بدنی حرکت کنیم و این می‌تواند به اصلاح چشم‌اندازهای آینده در این حوزه کمک کند. مطالعاتی که در زمینه مدل تربیت نیروی انسانی ۱۵ کشور در کشور ما انجام شده است نشان می‌دهد که تمامی این کشورها مدلی بومی برای تربیت نیروی متخصص ورزشی متناسب با نیازهای خودشان دارند و ما نباید تمام و کمال از مدل‌های آن‌ها تقلید کنیم بلکه باید جهانی بیندیشیم و محلی عمل کنیم.

دکتر امیر حسینی: آقای دکتر جوادی‌پور، مطابق صحبت‌های جناب

توانایی مورد نیاز برای تربیت نیروی انسانی آموزش و پرورش در بخش علوم ورزشی را ندارد و باید زمینه‌ای فراهم شود که برخی از فارغ‌التحصیلان نخبه دانشگاه‌های دیگر نیز به استخدام آموزش و پرورش درآیند. برداشت ما این است که اگر ارتباط بین دانشگاه‌ها و مراکز هدف و بازار کار برقرار شود، و فارغ‌التحصیل دوره کارشناسی هم مطابق با مدل لوزی در دوره کارشناسی یک سری متون را فراگیرند، در دوره‌های تحصیلی بالاتر و عالی می‌توانیم با همکاری دستگاه‌های اجرایی، تخصص‌های لازم و متناسب با بازار را به نیروهای در حال تحصیل آموزش دهیم. من فکر می‌کنم ما سرمایه‌های انسانی خوبی در کشور به‌عنوان محور توسعه داریم. در حال حاضر، دانشگاه‌ها هم به لحاظ تربیت جمعیت جوان کشور خوب عمل می‌کنند. در این میان، چالش عمده ما این است که اغلب دستگاه‌های اجرایی نیاز خود به نیروی انسانی را از جایی غیر از دانشگاه تأمین می‌کنند و ما می‌توانیم با برگزاری دوره‌های تخصصی کوتاه‌مدت، مشکل تأمین نیروی انسانی متخصص را متناسب با سفارش دستگاه‌های اجرایی برطرف کنیم. مسئله مهمی که در اینجا باید به آن اشاره کرد، بحث کارآفرینی و نوآوری در دانشگاه‌هاست. دانشگاه‌ها از سه نسل آموزش محور، آموزش و پژوهش محور عبور کرده و نهایتاً به دانشگاه کارآفرینی مثل دانشگاه استنفورد رسیده‌اند. امروزه اگر دانشگاه‌های ما به سمت تربیت نیروهای کارآمد و کارآفرین نروند، در نهایت در آینده تعطیل خواهند شد؛ چرا که بهره‌وری لازم را نخواهند داشت. خیل عظیم بیکاران تربیت بدنی در کشور به خاطر این است که دانشگاه‌ها نیروهایی فاقد کیفیت و کارآمدی لازم تربیت کرده‌اند. امروزه قریب ۱۸ هزار باشگاه بزرگ و کوچک در کشور داریم که اغلب نیروهای شاغل در آن‌ها از فارغ‌التحصیلان تربیت بدنی نیستند و کار خود را براساس تجربه و تخصص و مهارت پیش می‌برند.

دکتر جوادی‌پور: با اصلاح مأموریت‌های دانشگاه‌ها و اتخاذ مدل بومی، هم در

دکتر عبدلی: چالش عمده ما این است که اغلب دستگاه‌های اجرایی نیاز خود به نیروی انسانی را از جایی غیر از دانشگاه تأمین می‌کنند و ما می‌توانیم با برگزاری دوره‌های تخصصی کوتاه‌مدت، مشکل تأمین نیروی انسانی متخصص را متناسب با سفارش دستگاه‌های اجرایی برطرف کنیم

عالی، ما هنوز مدلی مناسب برای ارتباط بین دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی بهره‌گیر از نیروی انسانی نداریم. بحث اکنون ما این است که آیا مطالعاتی برای طراحی مدلی خاص و بومی برای ایجاد این ارتباط در کشور انجام شده است؟

دکتر جوادی‌پور: تاکنون مدل خاصی برای این ارتباط در کشور نداشته‌ایم ولی فکر می‌کنم باید مأموریت طراحی این مدل به عهده وزارت ورزش و جوانان یا وزارت علوم، تحقیقات و فناوری باشد.

دکتر امیر حسینی: به هر حال، این مدل باید به رفع چالش‌های موجود کمک کند. امروزه ما با مشکل افزایش تعداد فارغ‌التحصیلان تربیت‌بدنی مواجهیم که کیفیت را دچار مشکل کرده و متأسفانه بر اشتغال این نیروها نیز تأثیر گذاشته است.

دکتر عبدلی: به نظر من، نسل سوم دانشگاه‌ها و نیروی کارآمد فارغ‌التحصیلان می‌تواند بسیاری از این چالش‌ها را رفع کند و دانشگاه‌های ما باید به سمت تربیت چنین نیروهایی پیش بروند.

دکتر امیر حسینی: آمار رسمی وزارت بهداشت نشان می‌دهد که ۲۷ درصد از دانش‌آموزان ما دچار اضافه وزن هستند و اگر ما ۱۳/۵ میلیون دانش‌آموز داشته باشیم، حدود ۳۰ درصد (بیش از ۴ میلیون) آن‌ها به چاقی دچارند. آن‌گونه که وزیر بهداشت می‌گوید، دولت برای طرح تحول نظام سلامت قریب ۳۷ هزار میلیارد تومان هزینه کرده است؛ در حالی که به نظر من بسیاری از این هزینه‌ها باید در بخش پیشگیری هزینه شود و دستگاه‌هایی مثل سازمان تأمین اجتماعی و صندوق‌های بیمه‌گر باید در تعامل با دانشگاه‌ها و مراکز تربیت‌بدنی و به‌کارگیری نیروهای فارغ‌التحصیل این حوزه در ارتباط با پیشگیری برنامه‌ریزی کنند.

دکتر عبدلی: به نظر من گذشته، حال و آینده یک فرایند است و رسیدن به دانشگاه‌های نسل سوم و کارآفرین فرایندی است که ما باید با بهره‌گیری از تجارب دیگر کشورها، به ناچار به سمت آن حرکت کنیم. اگر اکنون برنامه‌ریزی کنیم، این برنامه‌ریزی ۱۵ تا ۲۰ سال آینده جواب خواهد داد ولی متأسفانه

همان‌گونه که ۲۰ سال قبل برای بهره‌گیری از نیروهای کارشناس فارغ‌التحصیل و تربیت شده فکری نکردیم و اکنون بسیاری از نیروهای نخبه تربیت شده ما در حال مهاجرت‌اند، اکنون نیز برای رسیدن به دانشگاه کارآفرین برنامه‌ای نداریم. اکنون دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی ما در ارتباط با تربیت و به‌کارگیری نیروی انسانی به صورت جزیره‌ای عمل می‌کنند که این مشکلاتی را ایجاد کرده است. مثلاً در کمیته برنامه‌ریزی تربیت‌بدنی وزارت علوم، برنامه‌ای نوشته و بعد از نگارش، برای نظرخواهی به دانشگاه‌ها فرستاده می‌شود اما متأسفانه حتی دانشگاه‌های هدف و تربیت‌کننده نیروی انسانی متخصص در این‌باره نظر نمی‌دهند. به نظر من، به نفع سازمان‌ها و نهادهاست که نیروهای استخدامی خود را با آزمون از تمامی دانشگاه‌ها بگیرند و نه یک دانشگاه خاص. در وهله بعد، به نظرم باید مسئله آموزش مستمر و دائم نیروها یک اولویت باشد و نیروی انسانی تربیت شده نباید به حال خود رها شود.

دکتر جوادی‌پور: به‌عنوان نکته پایانی باید عرض کنم حوزه‌ای به نام سیاست‌گذاری آموزشی مورد نیاز ماست که مشخص کند به چه نیروی انسانی، در کجا، با کدام برنامه، کدام هدف و چه چشم‌اندازی نیازمندیم.

دکتر جوادی‌پور در این بحث با اشاره به فرصت‌ها و چالش‌های تربیت نیروی انسانی ورزشی کشور در گذشته، حال و آینده، تعادل بین کمیت و کیفیت، تعامل بین دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی، اصلاح مأموریت دانشگاه‌ها برای رسیدن به دانشگاهی کارآفرین و لزوم ارائه یک مدل بومی و خاص متناسب با نیازهای کشور را به عنوان الویت‌های مهم این حوزه مطرح کردند.

دکتر عبدلی هم با اشاره به سیر حرکت کشور در تأمین نیروی انسانی از مراکز تربیت دبیر سابق تا تأمین از طریق دانشگاه‌ها، بر لزوم توجه به تعامل بین دستگاه‌های اجرایی و دانشگاه‌ها برای بهره‌گیری از نیروی انسانی تأکید کرد و حرکت به سمت دانشگاه کارآفرین را محور اساسی برنامه‌ریزی در حوزه تأمین نیروی انسانی تربیت‌بدنی در کشور دانست.

دکتر جوادی‌پور: به نظر من دستگاه‌های حاکمیتی باید در قالب راهبردهای بلندمدت، این تعامل و تعادل را بین دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی به وجود آورند تا زمینه برای تعادل بین کمیت و کیفیت تربیت نیروی انسانی در دانشگاه‌ها ایجاد شود

مقدمه

یکی از عناصر اساسی و مهم نظام تعلیم و تربیت، معلم است. بدون وجود معلم، نظام تعلیم و تربیت با بهترین امکانات و برنامه‌ها راه به جایی نخواهد برد؛ البته معلمی که به پایه دانشی برای تدریس درس خود مسلح و مجهز باشد، فرقی نمی‌کند معلم ریاضی باشد یا تربیت‌بدنی. برای حفظ جایگاه مهم معلمی و اثربخشی حداکثری، بهره‌مندی از پایه دانشی برای تدریس شرط لازم است. در این مقاله سعی خواهد شد ضمن ارائه تعریفی از پایه دانشی و سطوح آن برای تدریس درس تربیت‌بدنی، به ویژگی‌های یک معلم متخصص تربیت‌بدنی اشاره شود.

کلیدواژه‌ها: پایه دانشی، دانش بیانی، دانش عملی، دانش مشروط

پایه دانشی و سطوح آن

با پذیرش این فرض که تعریف کامل و مورد قبول همگان برای پایه دانشی وجود ندارد و

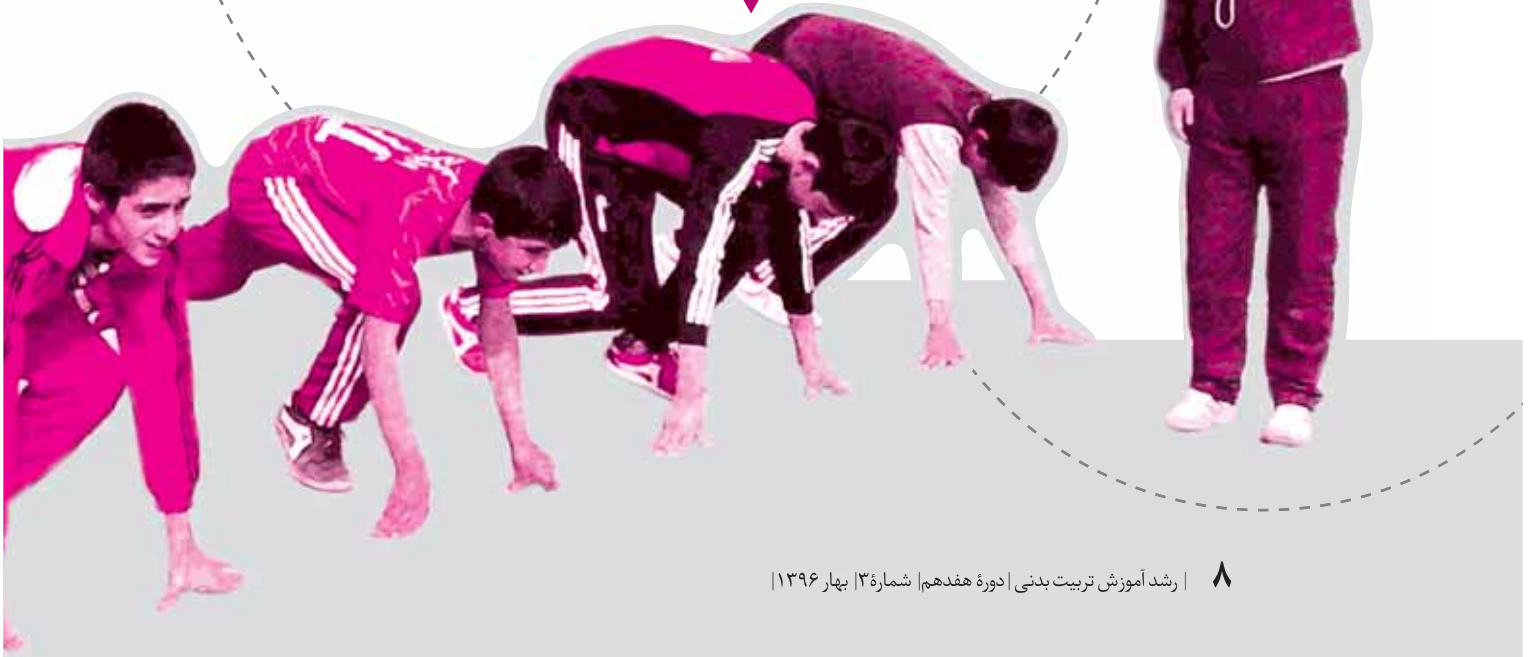
سال‌هاست برای دستیابی به چنین تعریفی تلاش می‌شود، پایه دانشی^۱ را می‌توان «همه دانستنی‌های لازم برای تدریس مؤثر یک موضوع درسی در پایه‌های مختلف تحصیلی» تعریف کرد. نبود اجماع بین متخصصان درباره پایه دانشی برای تدریس، ظهور انواع دسته‌بندی‌ها را سبب شده است. بنابر اظهار بسیاری از متخصصان، یکی از متداول‌ترین دسته‌بندی‌ها از پایه دانشی که در برنامه‌های تربیت‌معلم به کار گرفته شده متعلق به لی‌شولمن^۲ است. از نظر شولمن، پایه دانشی برای تدریس شامل هفت مقوله است: «دانش محتوایی^۳»، «دانش تعلیم و تربیتی عام^۴»، «دانش محتوایی تعلیم و تربیتی^۵»، «دانش برنامه درسی^۶»، «دانش درباره بافت‌های آموزشی^۷»، «دانش درباره یادگیرندگان و خصوصیات آن‌ها^۸»، و «دانش درباره اهداف آموزشی^۹».

دانش محتوایی؛ «دانش درباره موضوعی است که تدریس می‌شود». تربیت‌بدنی موضوعی درسی است که در مدارس تدریس می‌شود

پایه دانشی و سطوح آن برای تدریس درس تربیت‌بدنی

مترجم: دکتر جواد آزمون

استادیار دانشگاه تربیت‌دبیر شهید رجایی

و بنابراین، دانش این موضوع درسی باید به فردی که داوطلب تدریس آن است منتقل شود. به عبارت دیگر، انتظار می‌رود که معلم تربیت‌بدنی دانش محتوایی درس خود را بداند. البته این دانستن سطوحی دارد که در ادامه به آن‌ها نیز اشاره خواهد شد. آمادگی جسمانی، حرکات و مهارت‌های بنیادی، مهارت‌های ورزشی، وضعیت‌های صحیح بدنی، بهداشت و ایمنی در فعالیت‌های جسمانی و ورزشی، و تغذیه ورزشی مهم‌ترین عناصر محتوایی درس تربیت‌بدنی محسوب می‌شوند.

دانش تعلیم و تربیتی عام؛ «دانش درباره روش‌های تدریس مناسب برای همه موضوعات و موقعیت‌هاست.» با عنایت به اینکه احتمالاً به تعداد معلمان، روش تدریس وجود دارد، امروزه در موضوع درسی تربیت‌بدنی، به دلیل شرایط خاصش، گرایش به برنامه‌ریزی و تدریس مبتنی بر الگو جایگاه خاصی یافته است. صرف‌نظر از به‌کارگیری روش تدریس و با الگو، معلم تربیت‌بدنی بایستی روش‌ها و الگوهای تدریس در موقعیت‌های مختلف را بداند و به مدد آن‌ها دانش محتوایی درس خود را به‌طور اثربخش به دانش‌آموزانش منتقل کند. انواع روش‌های تدریس معلم و دانش‌آموز محور در کنار الگوهای آموزشی مستقیم، تعلیم و تربیت ورزشی، تلفیق، نظام آموزش شخصی سازی شده، یادگیری مشارکتی، تدریس از طریق همتا، تدریس از طریق پرس‌وجو، بازی‌های ورزشی تاکتیکی، و تدریس مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی بخشی از دانش تعلیم و تربیتی عام مورد نیاز معلمان تربیت‌بدنی برای تدریس دانش آن‌ها محسوب می‌شوند.

دانش محتوایی تعلیم و تربیتی یا دانش تعلیم و تربیتی خاص، «دانش درباره چگونگی تدریس یک موضوع یا درس به گروه‌های ویژه‌ای از دانش‌آموزان در یک بافت خاص است.» درس تربیت‌بدنی در موقعیت‌ها و شرایط متفاوت با سایر دروس به دانش‌آموزانی با توانایی‌ها و تفاوت‌های جسمانی تدریس می‌شود. وجود دانش‌آموزی با محدودیت حرکتی برای یک معلم ریاضی مسئله یا مشکلی ایجاد نمی‌کند اما برای معلم تربیت‌بدنی دانشی مضاعف را می‌طلبد. او باید متناسب با سطح توانایی و مهارت دانش‌آموزان و امکانات و فضای موجود دانش محتوایی درس تربیت‌بدنی را تدریس کند و این

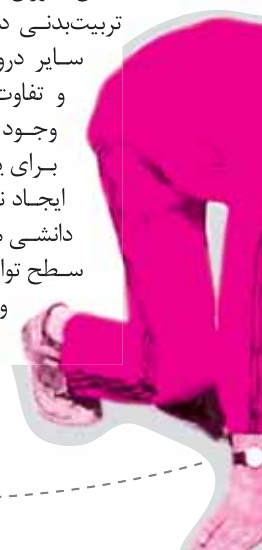
مهم در گرو بهره‌مندی وی از دانش تعلیم و تربیتی خاص است.

دانش برنامه‌درسی؛ «دانش درباره محتوا و برنامه‌های متناسب با مراحل رشدی در هر پایه تحصیلی است.» معلم تربیت‌بدنی ممکن است در یک سال تحصیلی در دو دوره تحصیلی و در پایه‌های مختلف موظف به تدریس درس تربیت‌بدنی شود. پس باید بداند که دانش محتوایی درس خود را با بهره‌گیری از دانش تعلیم و تربیتی عام و خاص برای هر گروه از دانش‌آموزان برنامه‌ریزی و اجرا نماید. دانش برنامه‌درسی به معلم کمک می‌کند تا محتوای دانشی درس تربیت‌بدنی را متناسب با مراحل رشدی برنامه‌ریزی و به دانش‌آموزان هدف تدریس کند.

دانش درباره بافت‌های آموزشی؛ «دانش درباره تأثیر بافت در آموزش است.» بافت مجموعه‌ای از همه عوامل‌هایی است که می‌توانند چستی و چگونگی یاددهی و یادگیری محتوای یک برنامه را تحت تأثیر قرار دهند. بیشتر این عوامل ثابت و خارج از کنترل معلم‌اند و وی گاه قدرتی برای تغییر بافت ندارد و مجبور به برنامه‌ریزی و اجرای درس در شرایط موجود است. موقعیت مکانی مدرسه، ویژگی‌های مردم شناختی دانش‌آموزان، مدیریت، و کارکنان مدرسه از جمله عوامل‌های بافتی مهم‌اند. دانش محتوایی متنوع درس تربیت‌بدنی در کنار عوامل‌های بافتی تأثیرگذار، معلم تربیت‌بدنی را ملزم و نیازمند به کسب دانش درباره بافت‌های آموزشی می‌کند. بدون توجه به این عامل، برنامه‌ریزی درس و اجرای آن عملاً امکان‌پذیر نیست.

دانش درباره یادگیرندگان و خصوصیاتشان؛ «دانش درباره یادگیری افراد به منظور کاربرد آن در تدریس است.» در یک کلاس درس تربیت‌بدنی، حداقل چند دسته دانش‌آموز قابل تصور است: دانش‌آموزان گریزان^۱ [از یادگیری]، در مقابل شرکت‌کننده^{۱۱} [در یادگیری]؛ دانش‌آموزان رقابت‌جو^{۱۲} در مقابل یاریگر^{۱۳}؛ و دانش‌آموزان وابسته^{۱۴} نسبت به جریان‌های کلاس در مقابل مستقل^{۱۵}. معلم تربیت‌بدنی برای تدریس اثربخش در برنامه‌ریزی حداقل با یک ماتریس چندوجهی از دانش محتوایی، بافت و خصوصیات یادگیرندگان مواجه است. او نمی‌تواند برای تدریس یک محتوای دانشی واحد از درس تربیت‌بدنی به دانش‌آموزان گریزان، رقابت‌جو و وابسته همانند تدریس به دانش‌آموزان شرکت‌کننده

**تربیت‌بدنی
موضوعی درسی
است که در مدارس
تدریس می‌شود و
بنابراین، دانش این
موضوع درسی باید
به فردی که داوطلب
تدریس آن است
منتقل شود**

وی اجازه می‌دهد تا آن اعمال را به بسیاری از زمان‌ها و موقعیت‌ها تعمیم دهد و قبل از اینکه عملی را «انجام دهد»، «دلیل آن را بدانند».

ویژگی‌های معلمان متخصص تربیت بدنی

بحث و جدل فراوانی درباره آنچه معلم تربیت‌بدنی لازم است بداند و انجام دهد تا به یک متخصص حرفه‌ای تبدیل شود، درگرفته است. اگرچه مقولات هفت‌گانه شولمن درباره پایه دانشی معلم در بحث‌های مربوط به دانش لازم برای معلمان بسیار مفید بوده است، نمی‌تواند به تشخیص معلمان متخصص و غیرمتخصص مدارس کمک کند. برخی از این محدودیت‌ها ناشی از تشخیص این نکته است که تدریس خوب (و تخصصی) قویاً مبتنی بر بافت است و شامل تعامل پیچیده بین دانش بیانی، دانش عملی، مکان آموزش، و شخص یادگیرنده می‌شود. بنابراین، معلم نه تنها باید همه انواع دانش‌هایی را که ذکر شد، داشته باشد بلکه باید نحوه تطبیق و کاربرد این دانش‌ها را در مدارس خاص، برنامه‌های خاص، و کلاس‌های خاص بداند. با کمی تأمل به یاد می‌آورد که این دانش «دانش مشروط» نام دارد. منراس و تمپلتن^{۱۹} (۱۹۹۷) شش ویژگی برای معلمان متخصص تربیت‌بدنی برشمرده‌اند: (۱) به‌طور صحیح و کامل برنامه‌ریزی می‌کنند؛ (۲) بر عملکرد انفرادی دانش‌آموز متمرکز می‌شوند؛ (۳) رفتارهای خودبه‌خودی [نه ساختگی و تصنعی] را رشد می‌دهند؛ (۴) به‌طور خلاقانه بازخورد می‌دهند؛ (۵) بر ماده درسی خود تسلط دارند؛ و (۶) از شیوه‌های تأملی-انعکاسی استفاده می‌کنند. همه قسمت‌های پایه دانشی که در این مقاله مورد توجه قرار گرفتند در یک یا بیش از یکی از این شش ویژگی متجلی می‌شوند، و باید به دقت و با توجه به خصوصیات هر موقعیت، با دانش عملی و بیانی ترکیب شوند.

ختم کلام

این مقاله خلاصه منتخبی از موضوع پایه دانشی مورد نیاز معلمان تربیت‌بدنی از کتاب «الگوهای آموزشی در تربیت‌بدنی»، ترجمه نگارنده و همکاران، بود. به علاقه‌مندان توصیه می‌شود برای کسب اطلاع از برخی موضوعات دانشی روز مربوط به درس تربیت‌بدنی به منبع مورد اشاره، که در سال ۱۳۹۴ توسط انتشارات سمت به چاپ رسیده است، مراجعه نمایند.

در یادگیری، پارایگر و مستقل برنامه‌ریزی و عمل کند. انصافاً، بدون دانش درباره یادگیرندگان امکان تدریس اثربخش وجود ندارد و این فقط نمونه کوچکی از سختی کار معلمان تربیت‌بدنی است و ضرورت بهره‌مندی آنان از دانش درباره یادگیرندگان را توجیه می‌کند.

دانش درباره اهداف آموزشی؛ «دانش درباره اهداف، مقاصد و ساختار نظام آموزشی است.» معلمی که به این دانش مسلح و مجهز نباشد، مثل شخصی است که بدون منظور خاص و هر گونه نشانی در مسیری به سوی ناکجا آباد ره می‌سپارد. شرط لازم در برنامه‌ریزی درس تربیت‌بدنی، شناخت جایگاه این درس در نظام تعلیم و تربیت و اهداف آن در دوره‌ها و پایه‌های مختلف تحصیلی است. در سایه و نتیجه تدوین اهداف، محتوا معنا پیدا می‌کند. بدون اطلاع و بهره‌مندی از اهداف بهره‌مندی از بالاترین دانش محتوایی به مثابه سفر در شرایطی است که قصد سفر و مقصد مشخص نیست و این یعنی اتلاف سرمایه، وقت و عمر.

نکته حائز اهمیت و تکمیلی این است که در هر مقوله، معلمان به سه سطح مختلف از دانش نیاز دارند؛ دانش بیانی^{۱۶}، دانش عملی^{۱۷}، و دانش مشروط^{۱۸}. دانش بیانی دانشی است که معلم می‌تواند آن را به‌طور کلامی یا نوشتاری بیان کند. این دانش شامل آگاهی معلم از بسیاری نکته‌ها برای آموزش مؤثر تربیت‌بدنی است. مثلاً دانستن مقررات ورزش‌های تیمی و انفرادی. دانش عملی دانشی است که معلم می‌تواند آن را عملاً قبل، حین آموزش و پس از آن به کار گیرد. معلم با استفاده از دانش عملی می‌تواند دانش بیانی را به شیوه‌هایی اجرا کند که موجب تسهیل مدیریت کلاس و یادگیری دانش‌آموز می‌شوند؛ مثلاً توانایی آموزش صحیح مقررات به عنوان بخشی از ارائه تکلیف. دانش مشروط معلم را آگاه می‌کند که در چه زمان و به چه علت باید در یک بافت خاص و در برهه‌ای خاص، تصمیمات ویژه‌ای اتخاذ کند؛ مثلاً استفاده از کلمات و اصطلاحات متفاوت برای پایه چهارم و دهم. هر سه نوع دانش قویاً به یکدیگر بستگی دارند؛ دانش بیانی پیش‌نیاز دانش عملی است؛ بدین معنی که هر فرد نخست باید پایه دانشی درباره یاددهی و یادگیری داشته باشد تا بتواند آن را عملی سازد. وقتی معلمی می‌تواند دانشی را در یک زمان یا در یک موقعیت عملی سازد، دانش مشروط به

وقتی معلمی می‌تواند دانشی را در یک زمان یا در یک موقعیت عملی سازد، دانش مشروط به وی اجازه می‌دهد تا آن اعمال را به بسیاری از زمان‌ها و موقعیت‌ها تعمیم دهد و قبل از اینکه عملی را «انجام دهد»، «دلیل آن را بداند»

پی‌نوشت‌ها

1. knowledge Base
2. lee Shulman
3. Content Knowledge
4. General Pedagogical Knowledge
5. Pedagogical Content knowledge
6. Curriculum Knowledge
7. Knowledge of Educational Contexts
8. Knowledge of Learners and their Characteristics
9. Knowledge of Educational Goals
10. avoidant
11. participant
12. competitive
13. collaborative
14. dependent
15. independent
16. declarative knowledge
17. procedural knowledge
18. conditional knowledge
19. Manross & Templeton

منبع

۱. رضوانی اصل، رضوان؛ آزمون، جواد؛ رفیعی دبیدی، وحید؛ محمدپور، محبوبه. (۱۳۹۴). «الگوهای آموزشی در تربیت‌بدنی»؛ تهران: انتشارات سمت.

طراحی و ساخت روبریک‌های تحلیلی و جامع برای درس تربیت بدنی

دکتر محسن حلاجی

عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان

بیتن شیرازی

کارشناس ارشد تربیت بدنی

مقدمه

یکی از مؤلفه‌های برنامه‌ریزی درس تربیت بدنی، سنجش و ارزیابی است. سنجش و ارزیابی درس تربیت بدنی پیچیدگی‌ها و دشواری‌هایی دارد. سنجش و ارزیابی از فعالیت‌های دانش‌آموزان در سه حوزه یادگیری شناختی، عاطفی-اجتماعی و روانی - حرکتی نیازمند پیروی از قواعد خاص خود است. به دلیل ابهام‌های موجود در سنجش و ارزیابی حوزه یادگیری روانی- حرکتی شامل آمادگی جسمانی، مهارت‌های پایه و پیشرفته ورزشی به عنوان محتوای اصلی برنامه درس تربیت بدنی و ورزش در مدارس - که همواره بر سر چگونگی آن بحث و نظر است- در این مقاله که در دو قسمت ارائه می‌شود، سعی شده است با معرفی روبریک‌های ویژه اندازه‌گیری توانایی‌های جسمانی و حرکتی دانش‌آموزان به بخشی از نیازهای معلمان تربیت بدنی در این موضوع پاسخ داده شود. بنابراین، هدف این مقاله، نه پرداختن به بعد نظری سنجش و ارزیابی بلکه رفع مشکل عملی معلمان در اندازه‌گیری، سنجش و امتیاز دادن به توانایی‌ها و مهارت‌های دانش‌آموزان در تجارب عملی است. این مقاله به شکل کاربردی تنظیم گردیده و در آن از پرداختن به بحث‌های نظری و توضیحات اضافی خودداری شده است. روبریک‌ها انواع مختلفی دارند؛ به منظورهای گوناگون طراحی می‌شوند و متناسب با شرایط در ارزشیابی‌های مستمر و پایانی مورد استفاده قرار می‌گیرند. اصطلاحات همراه با روبریک عبارت‌اند از: معیار نمره‌گذاری (امتیازدهی)، سطوح عملکرد، معیارهای فرایندی (سنجش و ارزیابی عملکرد)، معیارهای نتیجه‌ای (سنجش و ارزیابی سنتی)، روبریک‌های عمومی، روبریک‌های مبتنی بر یک وظیفه خاص. در

این مقاله دو نوع روبریک تحلیلی و جامع، که در ارزشیابی مورد استفاده قرار می‌گیرند، معرفی شده‌اند اما ابتدا باید ببینیم روبریک‌ها چه هستند و چه هدفی را دنبال می‌کنند. در این زمینه به مقاله شماره قبلی این نشریه مراجعه کنید.

کلیدواژه‌ها: درس تربیت بدنی، سنجش و ارزیابی، دانش‌آموزان

روبریک تحلیلی (مقیاس رتبه‌بندی) و ویژگی‌های روبریک تحلیلی

• باید در مورد کیفیت معیارها قضاوت کرد.

• باید دامنه یا حد هر یک از ابعاد مورد نظر را تعیین کرد.

• سه سطح یا بیشتر از آن باید برای عملکرد مشخص و تعریف شود.

چند سطح عملکرد؟ بستگی دارد به:

• قابلیت اطمینان و پایایی

• قابلیت اداره تعداد سطوح

توافق بر سر نمرات افزایش می‌یابد؛
 از شماره‌ها به منظور ارزیابی سطح
 عملکرد استفاده می‌شود؛
 از واژه‌ها برای سنجش و ارزیابی سطح
 عملکرد استفاده می‌شود.

هنگامی که تعداد سطوح افزایش
 می‌یابد چه اتفاقی می‌افتد؟
 تفاوت‌های بین سطوح کاهش پیدا
 می‌کند؛

شکل ۱. روبریک تحلیلی کمی برای بازی ۲ در مقابل ۲ یا ۳ والیبال
 (طراحی شده برای دانش‌آموزان دوره اول متوسطه)

بازی کوچک در والیبال				
نام دانش‌آموز..... به منظور نشان‌دهنده سطح عملکرد به دست آمده چک (✓) کنید.				
۱	۲	۳	۴	معیارها/مؤلفه‌ها/مفاهیم
				۱. درخواست توپ در زمان مناسب (ارتباط با تیم)
				۲. استفاده از مهارت‌های مناسب در زمان صحیح
				۳. نشان دادن موضع صحیح در زمین در زمان دفاع
				۴. نشان دادن موضع صحیح در زمین در زمان حمله
				۵. داوری بازی با توجه به اصول بازی جوانمردانه
سطح عملکرد عدد ۴ گویای آن است که معیار مورد نظر در ۷۵٪ + بازی نشان داده می‌شود. عدد ۳ گویای آن است که معیار مورد نظر در بیش از نیمی از زمان نشان داده می‌شود. عدد ۲ گویای آن است که معیار مورد نظر در کمتر از نیمی از زمان بازی نشان داده می‌شود. عدد ۱ گویای آن است که معیار مورد نظر در بازی نشان داده نمی‌شود.				

روبریک‌ها انواع
 مختلفی دارند؛ به
 منظورهای گوناگون
 طراحی می‌شوند و
 متناسب با شرایط در
 ارزشیابی‌های مستمر
 و پایانی مورد استفاده
 قرار می‌گیرند

شکل ۲. روبریک تحلیلی کمی برای بازی جوانمردانه در بازی (طراحی شده برای دانش‌آموزان دوره متوسطه)

انصاف، در بازی‌های کوچک و یا کامل بازی	
نام ارزیاب.....	نام بازیکن / تیم
ارزیابی آداب معاشرت بازیکنان در زمان بازی؛ با کشیدن دایره به دور عدد مورد نظر، مناسب‌ترین پاسخ برای هر معیار را نشان دهید.	
۱. تشویق دیگران (چیزهایی مانند شوت زیبا، فریب خوب، و غیره) ۵ ۴ ۳ ۲ ۱	
۲. بردن و یا باختن توأم با وقار و آرامش (کج‌خلقی کردن، تمسخر کردن و یا فخر فروختن) ۵ ۴ ۳ ۲ ۱	
۳. هر دو بار در این تیم به یک اندازه در بازی مؤثرند (یک نفر دیگری را به کنار نمی‌زند تا خودش صرفاً بر بازی مسلط شود).	
۴. همدیگر را به درستی صدا می‌زنند و یکدیگر را گول نمی‌زنند. ۵ ۴ ۳ ۲ ۱	
۵. نسبت به دیگران مؤدب هستند (ما واقعا از بازی تیم‌های دیگر لذت بردیم؛ زیرا آن‌ها خوب بودند). ۵ ۴ ۳ ۲ ۱	
سطح عملکرد	
۱. دانش‌آموز هرگز رفتاری را نشان نمی‌دهد که گویای معیار تعیین شده باشد.	
۲. دانش‌آموز در کمتر از ۵۰ درصد از فرصت‌ها، رفتاری را نشان می‌دهد که گویای معیار تعیین شده باشد.	
۳. دانش‌آموز در بیش از ۵۰ درصد از فرصت‌های ارائه شده رفتاری را نشان می‌دهد که گویای معیار تعیین شده باشد.	
۴. دانش‌آموز در بیش از ۷۵ اما کمتر از ۱۰۰ درصد از فرصت‌های ارائه شده، معیار تعیین شده را نشان می‌دهد.	
۵. دانش‌آموز همیشه رفتارش مطابق با معیار تعیین شده است.	

شکل ۳. روبریک تحلیلی کمی برای دریبل توپ با پا (طراحی شده برای دانش آموزان پایه دوم)

دریبل با پا

ارزیابی هر معیار با توجه به سطوح عملکرد (پیشرفته، ماهر و نیمه ماهر) در فهرست کلاس ثبت می‌شود.

معیارها و سطوح عملکرد:

۱. ضربه زدن به توپ؛ طوری که ظرف دو، سه یا چهار بار ضربه زدن، توپ تحت کنترل دانش آموز باشد.
عملکرد پیشرفته: به توپ ضربه می‌زند؛ به طوری که همیشه پس از دو، سه یا چهار بار ضربه زدن، توپ تحت کنترل دانش آموز است (ضربه - ضربه)
عملکرد ماهر: به توپ ضربه می‌زند؛ به طوری که گاهی با دو، سه یا چهار بار ضربه زدن، توپ تحت کنترل دانش آموز است. (ضربه - ضربه)
عملکرد نیمه‌ماهر: به توپ ضربه نمی‌زند؛ به طوری که با دو، سه یا چهار بار ضربه زدن، توپ تحت کنترل دانش آموز باقی بماند. (ضربه - ضربه)

۲. استفاده از داخل و بیرون پا

عملکرد پیشرفته: همیشه از داخل و خارج پا استفاده می‌شود - راست و چپ - ضربه آهسته به توپ (داخل / بیرون)؛
عملکرد ماهر: گاهی با استفاده از داخل و خارج از پا استفاده می‌شود - راست و چپ - ضربه آهسته به توپ (داخل / بیرون)؛
عملکرد نیمه‌ماهر: از داخل و بیرون پا استفاده نمی‌شود. راست و چپ - ضربه آهسته به توپ (داخل / بیرون).

۳. بیشتر به جلو نگاه می‌کند تا به پایین:

عملکرد پیشرفته: همیشه نگاه به جلو است؛
عملکرد ماهر: گاهی نگاه به جلو است؛
عملکرد نیمه‌ماهر: نگاه به جلو نیست.

۴. شناسایی سه نشانه مهارت:

عملکرد پیشرفته: قادر به شناسایی شفاهی هر سه نشانه مهارت به طور صحیح است؛
عملکرد ماهر: قادر به شناسایی شفاهی دو تا از سه نشانه مهارت است؛
عملکرد نیمه‌ماهر: قادر به شناسایی شفاهی کمتر از دو تا از سه نشانه مهارت است.

روبریک‌های
تحلیلی کمی
و کیفی معمولاً
در سنجش و
ارزیابی پایانی
مورد استفاده
قرار می‌گیرند

شکل ۴. روبریک تحلیلی کیفی برای استقامت هوازی (طراحی شده برای دانش‌آموزان پایه دوم)

استقامت هوازی

معیار:

۱. کنترل ضربان قلب و ثابت آن با دقت؛
۲. تشخیص تصاویر منعکس‌کننده استقامت هوازی از یک مجموعه تصاویر که شامل پنج جزء آمادگی جسمانی باشند؛
۳. تحمل یک فعالیت هوازی با حفظ ضربان قلب هدف برای پنج دقیقه مداوم.

سطح عملکرد:

- عملکرد پیشرفته: قابل مشاهده در بیش از ۷۵ درصد از کوشش‌ها؛
عملکرد مهارت: قابل مشاهده در ۶۰-۷۵ درصد از کوشش‌ها؛
نیمه مهارت: قابل مشاهده در کمتر از ۵۰ درصد از کوشش‌ها.

شکل ۵. روبریک تحلیلی کیفی برای توسعه فردی و اجتماعی (طراحی شده برای دانش‌آموزان پایه اول تا چهارم)

توسعه فردی و اجتماعی

معیار:

۱. اصول ایمنی در فعالیت را نشان می‌دهد؛
۲. از مقررات، رویه‌ها و آداب و معاشرت خاص در ورزشگاه/زمین پیروی می‌کند؛
۳. قادر به همکاری با یک یار برای انجام دادن یک کار یا رسیدن به هدف خاص است.

سطح عملکرد:

- عالی: همیشه قابل مشاهده است؛
انجام شده: قابل مشاهده در ۷۵ درصد از زمان؛
در حال توسعه: قابل مشاهده در ۵۰ درصد از زمان؛
در حال ظهور: قابل مشاهده در کمتر از ۵۰ درصد از زمان.

شکل ۶. روبریک تحلیلی کیفی برای آگاهی فضای در حال رانینگ (طراحی شده برای پیش‌دبستانی)

آگاهی از فضا و رانینگ

معیار:

۱. تمایز رانینگ در فضای عمومی از رانینگ در فضای خصوصی؛
۲. نمایش رانینگ در جهت صحیح در زمان مشخص شده؛
۳. نمایش رانینگ در سطح درست در زمان مشخص شده؛
۴. نمایش رانینگ در مسیر درست در زمان مشخص شده؛
۵. نمایش رانینگ صحیح در زمان مشخص شده.

سطح عملکرد:

- عالی: همیشه قابل مشاهده است؛
انجام شده: قابل مشاهده در ۷۵ درصد از زمان؛
در حال توسعه: قابل مشاهده در ۵۰ درصد از زمان؛
در حال ظهور: قابل مشاهده در کمتر از ۵۰ درصد از زمان.

شکل ۷. روبریک تحلیلی کیفی برای روابط با اشیا (طراحی شده برای دانش آموزان پایه اول تا چهارم)

روابط با اشیا	
معیار:	
۱. نمایش رابطه بالا-زیر در زمان مشخص شده؛	
۲. نمایش رابطه روشن-خاموش در زمان مشخص شده؛	
۳. نمایش رابطه دور-نزدیک در زمان مشخص شده؛	
۴. نمایش رابطه جلو-پشت در زمان مشخص شده؛	
۵. نمایش رابطه حرکت در امتداد-از میان در زمان مشخص شده؛	
۶. نمایش رابطه اجتماع-جدایی در زمان مشخص شده؛	
۷. نمایش رابطه احاطه کننده در زمان مشخص شده؛	
۸. نمایش رابطه دور (پیرامون) در زمان مشخص شده؛	
۹. نمایش رابطه پهلو (در کنار) در زمان مشخص شده.	
سطح عملکرد:	
عملکرد پیشرفته: قابل مشاهده در ۸۰-۱۰۰ درصد از موارد؛	
عملکرد مهارت: قابل مشاهده در ۵۰ درصد از موارد؛	
نیمه مهارت: قابل مشاهده در کمتر از ۵۰ درصد از موارد	

در مقایسه با روبریک امتیازی که دانش آموز در صورتی به امتیاز دست پیدا می کند که حتماً به معیار تعیین شده دست پیدا کند، در روبریک تحلیلی کمی تخصیص نمره یا امتیاز می تواند در سطوح مختلف - که معمولاً از سه سطح بیشتر است - اتفاق بیفتد

پیشرفته، ماهر، و نیمه ماهر توصیف می شود. معلمان باید در به کارگیری انواع روبریک بر حسب شرایط اقدام کنند. نویسنده به نمونه های از روبریک ها اشاره می کند و معلمان باید برای محتوای آموزشی خود روبریک مناسب تهیه کنند.

روبریک جامع (مقیاس رتبه بندی) ویژگی های روبریک جامع

- ⊕ باید در مورد کیفیت تمام معیارها به طور هم زمان قضاوت کرد؛
- ⊕ سه یا بیشتر از سه سطح از عملکرد باید شناسایی شود؛
- ⊕ معیار اندازه گیری باید در یک بند (پاراگراف) نوشته شود؛
- ⊕ باید به موضوع آموزشی کاملاً مسلط بود.

نتیجه گیری: روبریک های تحلیلی کمی و کیفی معمولاً در سنجش و ارزیابی پایانی مورد استفاده قرار می گیرند. در روبریک تحلیلی کمی پس از تعریف معیارها، سطح عملکرد نیز مشخص می شود. در هر معیاری، در صورت دستیابی دانش آموز به هر سطحی از عملکرد، نمره یا امتیازی به او تعلق خواهد گرفت. بنابراین، در مقایسه با روبریک امتیازی که دانش آموز در صورتی به امتیاز دست پیدا می کند که حتماً به معیار تعیین شده دست پیدا کند، در روبریک تحلیلی کمی تخصیص نمره یا امتیاز می تواند در سطوح مختلف - که معمولاً از سه سطح بیشتر است - اتفاق بیفتد. در روبریک تحلیلی کیفی نمره یا امتیازی به دانش آموز داده نمی شود اما سطح عملکرد او به شکل کیفی نام گذاری و در قالب صفات

نتیجه‌گیری

به هر رتبه، نمره یا امتیازی تخصیص دهد. بنابراین، نقطه قوت این نوع روبریک در توصیف کامل معیار دستیابی در هر سطحی از عملکرد است. معلمان باید در به‌کارگیری انواع روبریک بر حسب شرایط اقدام کنند. نویسنده به نمونه‌هایی از روبریک‌ها اشاره می‌کند و معلمان باید برای محتوای آموزشی خود روبریک مناسب تهیه کنند. البته تولید روبریک جامع به تجربه کامل از رشته ورزشی نیاز دارد.

همان‌طور که گفته شد، روبریک‌های تحلیلی کمی و کیفی معمولاً در سنجش و ارزیابی پایانی مورد استفاده قرار می‌گیرند. در روبریک جامع معیارهای سطح عملکرد در یک بند (پاراگراف) توصیف و تشریح می‌شوند. در صورت شباهت عملکرد دانش‌آموز با هر یک از معیارها، به دانش‌آموز رتبه‌ای تعلق خواهد گرفت. معلم می‌تواند

شکل ۸. روبریک جامع برای بازی بدمینتون طراحی شده برای دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم

روبریک جامع برای بازی بدمینتون

سطح چهار

تمام دانش‌آموزان ضربات آموزش داده شده را با استفاده از شوت‌های منتخب بی‌عیب و نقص اجرا می‌کنند. شوت و سرویس به‌طور در هم ریخته برای جلوگیری از پیش‌بینی‌های حریف انتخاب می‌شود. شوت‌ها به مکانی که حریف از آن دور است، زده شوند. در صورت امکان شوت حریف را پیش‌بینی کنید، دانش‌آموزان حرکت کنند و کل محوطه را پوشش بدهند و به‌طور مدام برای بازگشت به موقعیت اصلی خود تلاش کنند. برای جنبش سریع و زدن توپ، وزن بدن را هوشیارانه به‌طور مساوی روی پاها تقسیم کنند. دانش‌آموز با استفاده از رفت و آمد صحیح حرکتی، برای زدن همه شوت‌ها و کنترل آن‌ها در زمان رسیدن به آن‌ها تلاش می‌کند. ارتباط با همبازی بدیهی است تلاش بین آن‌ها باید هماهنگ و مناسب باشد و هر دو تلاش کنند تا موقعیت‌های یکدیگر را در محوطه پوشش دهند. دانش‌آموزان باید به‌طور کامل قواعد بازی را درک، و از آن در راه عملی کردن استراتژی بازی استفاده کنند. (برای مثال، نمره دادن به مهارت). می‌توانید به هر سؤالی که درخواست شد پاسخ دهید. هر دو همبازی یا حریف بازی، خوب یکدیگر را به رسمیت بشناسند.

سطح سه

دانش‌آموز با بهره‌گیری از بیشترین ضربه در زمان‌های مناسب یک فرم خوب را در کلاس ارائه دهد. اغلب در موقعیت‌های بازی با رفت‌وآمد درست، ضربه بزند. برخی از پیش‌بینی‌ها را در مقابل ضربه حریف خود نشان دهد. دانش‌آموزان محوطه را پوشش دهند و برای بازگشت به موقعیت اصلی تلاش کنند. وزن را با هوشیاری به روی پاها تقسیم کنند تا به سرعت بتوانند حرکت کنند. از هر دو ضربه سرویس کوتاه و بلند با کمی تغییر برای جلوگیری از پیش‌بینی‌های حریف استفاده کنند. از استراتژی برای شکست دادن حریف استفاده کنند. آشکار است که ضربه کجا اصابت می‌کند. برای باز کردن مکان در محوطه. همکاری با همبازی/کار کردن با او برای پوشش محوطه در حالی که او تسلط ندارد. (این کار شواهدی از همکاری و کار گروهی را نشان می‌دهد). دانش‌آموز به‌طور کلی شواهد شناخت و استفاده از قوانین را نشان می‌دهد که حاکی از نظم و چرخش درست باشد. اغلب او می‌تواند به بسیاری از سؤالات پاسخ دهد. بازی خوب تیم‌های دیگر را به رسمیت بشناسند.

سطح دو

دانش‌آموز نه همیشه اما در زمان مناسب از چندین ضربه استفاده می‌کند. از فرم صحیح ضربه استفاده می‌کند. دانش‌آموز محوطه را پوشش می‌دهد اما گاهی خودش را خارج از موقعیت اصلی پیدا می‌کند. تغییر هوشیارانه وزن بدن به روی دو پا ممکن است، اما قبل از اینکه او بتواند برای ضربه زدن حرکت کند. دانش‌آموزان برای بازگشت به موقعیت (خانه) تلاش می‌کنند اما ممکن است همیشه آنجا نباشند. تلاش محدود برای پیش‌بینی ضربه برگشت حریف صورت می‌گیرد. دانش‌آموزان چند عامل مختلف را آزمایش می‌کنند تا از هر دو سرویس کوتاه و بلند استفاده کنند اما نشان داده شده است که برخی اوقات مرتکب اشتباه می‌شوند. دانش‌آموز با استفاده از بعضی استراتژی‌ها از سرویس‌های متفاوتی استفاده می‌کند. هدف، باز کردن محوطه برای ضربه است. ارتباط با همبازی شواهدی برای کار کردن جهت پوشش دادن محوطه را نشان می‌دهد. گاهی ممکن است تسلط لازم برای هماهنگی با همبازی برای پوشش محوطه وجود نداشته باشد. شواهد نشان می‌دهد که دانش‌آموز قوانین را می‌داند اما در هنگام پاسخ دادن به سؤالات، برخی اشتباهات را مرتکب می‌شود. تلاش می‌کنیم که به دیگران به خاطر بازی خوبشان تبریک بگوییم.

سطح یک

دانش‌جو متکی به ۱ یا ۲ ضربه در تمام بازی است. فرم گرفتن نادرست باعث می‌شود ضربه نابجا و بی‌اثری را بزند. به دنبال ضربه حرکت نمی‌کند و دشوار است به موقعیت بازی حریف برگردد. در یک زمان بخش‌هایی از محوطه زمین بدون پوشش رها می‌شود. به جای حرکت به موقعیت مناسب، وزن بدن روی پاشنه پا رسیدن به توپ حریف را برای دفاع دشوار می‌کند. عمدتاً از یک فرم در سرویس استفاده کرده گاهی ممکن است عادت خود را ترک کند. وقتی تصمیم به نوعی سرویس زدن و یا استفاده از شوت می‌گیرد، به نظر نمی‌رسد این کار را با توجه به موقعیت حریف انجام داده باشد. ضربه‌ها به توپ مستقیماً به حریف برمی‌گردد و به طوری که توپ‌ها به راحتی برگردانده می‌شوند. ارتباط کم با همبازی و شواهد کمی از کار گروهی دیده می‌شود. هر دو ممکن است برای زدن توپ هم زمان تلاش کنند. دانش‌آموز با قوانین ناآشناسه. به گفته‌های حریفان و همبازی‌ها (که به او بگویند چه باید بکند) وابسته است. از به کارگیری دستورات مطمئن نیست. اعمال ناصحیح او ممکن است به دلیل کم دانشی نسبت به قوانین، مقررات و آداب و رسوم باشد

منابع

Lund,J.L.(2005).
CREATING
RUBRICS FOR
PHYSICAL EDU-
CATION: Assess-
ment Series K-12
Physical Education.
Retrieved from
www. Amazon.
com 2016.

چکیده

بیشتر نظریه‌های جدید آموزش و تدریس، بر محوریت دانش‌آموز در فرایند یادگیری تأکید دارند. مدل آموزش ورزش (SEM) در تربیت بدنی، یک مدل آموزشی است که ورزش را در سطح وسیع‌تری به فرهنگ ورزش متصل می‌کند. شش اصل کلیدی SEM در آموزش عبارت‌اند از: برنامه فصلی، پیوستگی تیمی، ثبت رکورد، رقابت‌های رسمی، رویداد نهایی (فینال) و مراسم جشن با اهدای جوایز به فراگیرندگان. در آموزش بر مبنای SEM،

فراگیرندگان برای سازماندهی و مدیریت تجارب ورزشی باید مسئولیت بیشتری برعهده گیرند. نقش‌های آنان ممکن است مربی، کاپیتان، داور، ثبت‌کننده رکورد، آماردان و گزارشگر باشد. SEM با واگذاری نقش‌ها به فراگیرندگان، می‌تواند تجارب کاملی از ورزش را در مسابقات برای بازیکنان و به‌ویژه فراگیرندگان منزوی فراهم آورد و در گسترش روابط اجتماعی آن‌ها مؤثر باشد. یافته‌های برلین (۲۰۱۰)، هستی و سینلنیکو (۲۰۰۶)، رودسرابی (۱۳۹۱)، شریفی فر

آموزش ورزش

الگوی آموزش ورزش؛ رهیافتی نو در آموزش تربیت بدنی

طاهره رودسرابی

کارشناس ارشد تربیت بدنی

دکتر احمد خامسان

دانشیار گروه روان‌شناسی دانشگاه بیرجند

(۱۳۸۷) و والهید و اومانیس (۲۰۰۴) نشان می‌دهد که SEM روابط اجتماعی مثبت و انگیزه خود تعیین‌گری فراگیرندگان را تسهیل می‌کند. بر این اساس، شاید SEM بتواند جایگزین مناسبی برای آموزش تربیت‌بدنی بر مبنای اصول یادگیری جدید مبتنی بر نظریه‌های روان‌شناسی باشد.

کلیدواژه‌ها: مدل آموزش ورزش (SEM)، آموزش تربیت‌بدنی

مقدمه

تربیت‌بدنی بخشی از برنامه‌تعلیم‌وتربیت عمومی است که از طریق تجارب حرکتی، به رشد و تکامل همه‌جانبه افراد کمک می‌کند (وست و بوچر، ۲۰۰۴). هدف عمده‌تعلیم‌وتربیت عمومی این است که فعالیت‌های انجام شده در این راستا، به تکامل فراگیرنده (توانایی کسب رضایت از مسئولیت و مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی) منجر شود. تربیت‌بدنی از طریق یک نقشه‌طرح‌ریزی شده دقیق و برنامه‌سالم کاربردی، می‌تواند مشارکت افراد را برای تحقق این هدف کلی فراهم سازد. «تربیت‌بدنی عمومی ۲» در قالب یک واحد درسی در کلیه رشته‌ها و در رشته‌های ورزشی به‌صورت تخصصی و جداگانه ارائه می‌شود. مسئولان آموزش عالی در کشورهای توسعه یافته، دریافته‌اند که سرمایه‌گذاری و توجه هر چه بیشتر بر روی این دوره آموزشی و تلاش برای تحقق اهداف آن، می‌تواند ضمن تغییر نگرش دانشجویان به سمت‌وسویی مثبت، چشم‌انداز سلامت و بهره‌وری جامعه را نیز پیش‌بینی کند. اغلب دانشجویان، واحد درسی تربیت‌بدنی عمومی ۲ را با هدف افزایش معدل انتخاب می‌کنند و به آن به‌عنوان هدفی برای یادگیری یک ورزش و لذت‌بردن از آن نمی‌اندیشند. تربیت‌بدنی به‌عنوان یک واحد درسی آکادمیک و ارزشمند شناخته شده نیست و حتی دانشجویان آن را برای گذراندن اوقات فراغت در نظر نمی‌گیرند (توکلی، ۱۳۸۸).

مدل تربیت‌بدنی آموزشی ورزش (SEM) می‌تواند دستیابی به این اهداف را تسهیل کند. SEM توسط سیدن‌تاپ در سال ۱۹۹۴ توسعه یافت. او در نظر داشت جایگاه عادی

در تربیت‌بدنی را تغییر دهد و ویژگی‌های لازم در ورزش را که به جذابیت آن منجر می‌شود، بازسازی کند تا دانش‌آموزان و تمام افراد، یک تجربه مهم در پیشرفت کیفی خود در تربیت‌بدنی داشته باشند. برای مثال، یک فصل والیبال در یک لیگ خاص سه ماهه، شامل بازیکنان، بازی‌ها و یک دیدار نهایی است. SEM فصل سه‌ماهه والیبال را به ساختاری سه هفته‌ای در کلاس‌های تربیت‌بدنی محدود می‌کند. یکی از نکات مورد توجه در مدل این است که شرکت‌کنندگان در کلاس تربیت‌بدنی باید این احساس را داشته باشند که به‌عنوان بازیکن و یا یک شرکت‌کننده تیم ورزشی در یک لیگ رقابتی هستند (تجاری و فرهادفر، ۱۳۸۷).

SEM دانش‌آموزان را در تیم‌های کوچک قرار می‌دهد تا از طریق تمرین مجموعه‌ای از مهارت‌ها (که توسط معلم یا مربیان هر تیم طراحی شده است) و بازی‌های مناسب با پیشرفت فراگیرندگان، میان آن‌ها رقابت ایجاد کند. یک دوره آموزش ورزش نه تنها شامل یادگیری مهارت‌ها و خود بازی است، بلکه سازگاری با موقعیت‌های رهبری و مسئولیت‌پذیری در طول رهبری را نیز شامل می‌شود. در طول دوره SEM، دانش‌آموزان برای سازماندهی و مدیریت تجارب ورزشی باید مسئولیت بیشتری را برعهده گیرند. دانش‌آموزان ممکن است نقش مربی، کاپیتان، داور، ثبت‌کننده رکورد، آماردان و اعضای هیئت برگزاری مسابقات را داشته باشند (دایسن و دیگران، ۲۰۰۴: ۲۴۰-۲۲۶). SEM تجارب کامل تری از ورزش را در اختیار بازیکنان منزوی قرار می‌دهد (رودسرابی، ۱۳۹۱). در برنامه‌های دوره، تصحیح و تمرین مهارت‌ها زمان کمتری از کلاس را به خود اختصاص می‌دهد و بر انتقال از طریق یک رقابت تیمی رسمی متمرکز می‌شود. (تجاری و فرهادفر، ۱۳۸۷). یکی از ویژگی‌های SEM این است که یک محیط رقابتی را فراهم می‌آورد. کرچم‌ر (۱۹۸۸) خاطر نشان کرد که مسابقه همواره مقابل دیگری قرار گرفتن است و از رقیبانی تشکیل می‌شود که در تلاش‌اند تا همان کار را به‌نحو بهتری نسبت به دیگری انجام دهند (مورگان و دیگران، ۱۳۸۷). به‌دست آوردن تجربه بودن در یک تیم رقابتی

مدل آموزش ورزش (SEM) در تربیت‌بدنی، یک مدل آموزشی است که ورزش را در سطح وسیع تری به فرهنگ ورزش در تربیت‌بدنی متصل می‌کند

ورزشی و از همه مهم‌تر، احساس تعلق و بخشی از یک تیم بودن، از ویژگی‌های SEM است. به علاوه، زمینه‌ای را ایجاد می‌کند تا شرکت‌کنندگانی که تجربه قبلی حضور در لیگ‌های ورزشی را دارند، با مشورت استاد و انتخاب گروه، نقش مربی یا کاپیتان را به عهده بگیرند. این خود باعث می‌شود دانش‌آموزان و دانشجویان، حس مسئولیت‌پذیری را نیز تجربه کنند (پرلمن، ۲۰۱۱). در ذات رقابت، مواردی چون برنده شدن در مقابل حریفان، نشان دادن رفتارهای ورزشی خوب، انجام بازی خوب و منسجم و تکمیل وظایف مدیریتی نهادینه شده است. در پایان رقابت‌های رسمی، به فراگیرندگان پاداش‌هایی برای موقعیت خوب تیم در مسابقه پایانی، داوری، بازی خوب و شرکت کردن در بازی تعلق می‌گیرد (مورگان و دیگران، ۱۳۸۷).

مراحل و شیوه اجرای SEM

اغلب مربیان معتقدند که دانش‌آموز به‌جای معلم باید در رأس فرایند تدریس و یادگیری قرار گیرد. در همین راستا می‌توان سه مدل یادگیری دانش‌آموز محور؛ آموزش ورزش (SEM)، بازی‌های تاکتیکی (TG)^۳، و یادگیری منسجم (CL)^۴ را معرفی کرد که فرضیات خاصی را درباره تدریس و یادگیری در تربیت‌بدنی ارائه می‌دهند (دایسن و دیگران، ۲۰۰۴).

سیدن تاپ (۱۹۹۴) آموزش ورزش را مدلی آموزشی معرفی می‌کند که ورزش را در سطح وسیع‌تری به فرهنگ ورزش در تربیت‌بدنی متصل می‌کند (استاکلی، ۲۰۰۸). ریشه مفهوم آموزش ورزش، از تربیت بازی مشتق شده است. سیدن تاپ (۱۹۸۰) تأکید دارد که بهترین معنا و مفهوم تربیت‌بدنی به بازی ارجاع داده می‌شود. تربیت‌بدنی از مفهوم بازی مشتق شده و بر مبنای دو فرضیه بنا گردیده است: ابتدا اینکه ورزش شکلی از بازی است و دوم اینکه در اجتماع بیشتر رشد پیدا می‌کند و افراد بیشتر در بازی و فرهنگ ورزشی درگیر می‌شوند (سیدن تاپ و دیگران، ۲۰۰۴). سیدن تاپ پیشنهاد می‌دهد که شرکت‌کنندگان در بازی می‌توانند قوی‌تر و کامل‌تر ظاهر شوند. او تأکید دارد که بازی

می‌تواند دانش‌آموزان را برانگیزد و آن‌ها را به انجام دادن فعالیت جسمانی در سرتاسر زندگی‌شان تشویق کند (دایسن و دیگران، ۲۰۰۴).

سیدن تاپ (۱۹۹۴) شش ویژگی کلیدی را برای مدل آموزش ورزش معرفی می‌کند: برنامه فصلی، پیوستگی تیمی، ثبت رکورد، رقابت‌های رسمی، رویداد نهایی (فینال)، و مراسم جشن با اهدای جوایز.

۱. فصل - یک واحد تربیت‌بدنی، نیازمند فصلی است که شامل تمرین تیم‌ها و رقابت منظم به‌منظور پیشرفت مهارت‌ها باشد و سپس تلاش شود تا به فینال و بازی قهرمانی ختم گردد.

۲. پیوستگی تیمی - مفهوم پیوستگی تیمی این است که افراد از ابتدای فصل با قرار گرفتن در تیم‌های همگن، تا آخر دوره در تیم خود باقی می‌مانند و در مسابقات شرکت می‌کنند.

۳. ثبت رکورد - این به هر تیمی اجازه می‌دهد که از امتیازهای از دست رفته، تخمین برنده شدن، تعداد امتیازها و اخلاق جوانمردانه آگاهی پیدا کند. ثبت کردن رکورد توسط خود دانش‌آموزان به آن‌ها حس مسئولیت می‌دهد.

۴. رقابت‌های رسمی - رقابت رسمی شبیه به یک بازی واقعی در لیگ جوانان است. زمان بازی، داورها، ثبت‌کننده رکورد، زمان استراحت و گزارشگر در بازی مشاهده می‌شود. این ویژگی‌ها بازی را هیجان‌انگیزتر می‌کنند.

۵. رویداد نهایی (فینال) - در رویداد نهایی می‌توان برنده لیگ را اعلام کرد و با پیش‌بینی تشریفات، جوایزی را برای هر تیم در نظر گرفت.

۶. مراسم جشن و اهدای جوایز - پنجمین کلید اصلی مدل، می‌تواند با ششمین کلید اصلی مدل در یک فصل قرار گیرد. این روشی برای تجلیل از دانش‌آموزان برای یک کار سخت در طول فصل، اجراهای موفقیت‌آمیز و ارتباطات جدید دانش‌آموزان محسوب می‌شود (سیدن تاپ و اسمیت، ۱۹۹۷؛ استاکلی، ۲۰۰۸).

هدف از مدل آموزش ورزش، تربیت بازیکنانی شایسته، باسواد و علاقه‌مند است. مجموعه‌ای از تکالیف و فعالیت‌های یادگیری

**یکی از نکات
مورد توجه در
مدل این است که
شرکت‌کنندگان در
کلاس تربیت‌بدنی
باید این احساس
را داشته باشند که
به‌عنوان بازیکن و یا
یک شرکت‌کننده تیم
رقابتی هستند**

فعالیت‌های یادگیری می‌تواند با اهداف جسمانی، اجتماعی و یا شناختی دنبال شود. ۵. فعالیت‌های یادگیری فرصت بیشتری برای پیشرفت فراهم می‌آورند؛ ارزیابی بخشی از آموزش است و برای دانش‌آموزان بازخوردی است که مشکلات آن‌ها را در بازی و تجارب فعالیت‌های جسمانی برطرف می‌کند.

۶. دانش‌آموزان مسئولیت‌پذیرند؛ در آموزش ورزش، فعالیت‌های دانش‌آموزان توسط معلم و ارزیابان (خود دانش‌آموزان مانند سرگروه و یا کاپیتان) ثبت می‌شود (دایسن و دیگران، ۲۰۰۴).

به عقیده سیدن تاپ و اسمیت (۱۹۹۷) آموزش ورزش زمانی موفقیت آمیز است که همه شرکت کنندگان به‌طور یکسان در فعالیت‌های کلاس درگیر باشند.

همه آنان نقشی را بر عهده گیرند.
همه افراد فرصت مشابهی برای یادگیری در بازی داشته باشند.

اجرای همه آنان در موفقیت تیم دخیل باشد.

ورزش برای آنان فرصتی باشد تا سطوح مهارتی و تاکتیکی‌شان اصلاح شود.

با وجود ویژگی‌های مؤثری که مدل آموزش ورزش ایجاد می‌کند، معلمان زیادی به سبک سنتی در تدریس تربیت‌بدنی ادامه می‌دهند. دیدگاه واحد سنتی متفاوت است؛ زیرا ماهیت معلم محور نسبت به ماهیت دانش‌آموز محور را در آموزش ورزش ارجح می‌داند. در مدل آموزش ورزش، شرکت کنندگان مسئولیت‌پذیرترند و به‌نظر می‌رسد که انگیزه بیشتری برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی دارند؛ درحالی که در مدل سنتی دانش‌آموزان منتظرند تا معلم آن‌ها را در فعالیت‌های کلاس شرکت دهد و برایشان تکلیف مشخص کند (رودسرای، ۱۳۹۱).

نقش معلم در SEM

یکی از کلیدی‌ترین نقش‌ها در آموزش بر مبنای SEM، نقش معلم است. نقش معلم را در این روش می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد:

- ساختار کلاس از معلم محور به دانش‌آموز محور منتقل می‌شود.
- معلم باید در روند کلاس با ارائه نقش‌ها

طراحی شده‌اند که به کمک آن‌ها نه تنها دانش‌آموزان ماهرتر می‌شوند بلکه حتی در فهم شرکت کنندگان در سطح وسیع‌تری از فرهنگ ورزش کردن، قوانین مهارت‌ها، سنین انجام بازی‌ها و تفاوت‌های آن‌ها مؤثر است (سیدن تاپ و اسمیت، ۱۹۹۷).

ویژگی‌های SEM

۱. معلم تسهیل کننده است؛ او مشکلات را شناسایی می‌کند و دانش‌آموزان خودشان تصمیم می‌گیرند و راه‌حلی برای مشکلاتشان پیدا می‌کنند.

۲. دانش‌آموزان، یادگیرندگان فعالی هستند؛ معلم مسئولیت‌ها را به دانش‌آموزان واگذار می‌کند و دانش‌آموزان یادگیرندگان فعال، خلاق و اجتماعی هستند.

۳. دانش‌آموزان در گروه‌های کوچک تمرین می‌کنند و بازی واقعی را انجام می‌دهند؛ گروه‌ها معمولاً به‌صورت تیم یا گروه‌های ناهمگن هستند، مسابقات به‌صورت واقعی برگزار می‌شوند و به این ترتیب، دانش‌آموزان در یک محیط یادگیری فعال قرار می‌گیرند.

۴. فعالیت‌های یادگیری جالب توجه و چالش‌برانگیزند؛ پس دانش‌آموزان از فعالیت‌هایشان احساس رضایت بیشتری می‌کنند و لذت بیشتری می‌برند.

مدل آموزش ورزش، شرکت کنندگان مسئولیت‌پذیرترند و به‌نظر می‌رسد که انگیزه بیشتری برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی دارند

به افراد، سیستم مدیریتی قوی داشته باشد. معلم باید زمانی را به ارزیابی مؤثر یادگیری افراد اختصاص دهد (۱۶).

مزایا و معایب مدل SEM

آموزش بر مبنای SEM فواید و محدودیت‌هایی نیز دارد که عبارت‌اند از:

مزایای SEM

این فواید در حوزه آموزشی، یعنی محیط یادگیری، معلم و مهم‌تر از همه فراگیرندگان، شامل این موارد می‌باشد:

• به شرکت‌کنندگان اجازه می‌دهد تا بخشی از یک تیم باشند (عضویت در تیم را به‌عنوان یک مسئولیت بپذیرند).

• کاپیتان‌ها (مری‌ها)، مهارت‌های رهبری را کسب و نقش مربیگری را تجربه می‌کنند.

• فراگیر بودن محیط یادگیری (همه افراد شرکت می‌کنند، نه فقط افراد با مهارت‌های بالا).

• دانش آموز محور است و انتخاب‌های مختلفی را در کنار معلم به کار می‌برد.

• برای بازبینی و افزایش رشد شخصی در بین همه بازیکنان، بهترین روش است.

• معلمان و افراد کلاس، از این مدل لذت می‌برند (سیدن تاپ و دیگران، ۲۰۰۴).

محدودیت‌های SEM

• شیوه‌نامه مدل آموزش ورزش؛ این زمانی است که آموزش با یک فعالیت ورزشی مناسب شروع شود تا مدل یکنواختی اجرا شود.

• زمانی که این مدل در یک کلاس مشکل‌دار اجرا می‌شود، مهارت‌های مدیریتی در کلاس نیازمند استفاده از هوشیاری است.

• تعارض میان فردی؛ تعارضات در بین افراد، خطر بزرگی برای مؤثر بودن اجرای مدل است.

• به شرکت‌کنندگان در کلاس اجازه تمرکز بر نقائص مهارتی را نمی‌دهد و آن‌ها بر توانایی‌های منحصر به فرد تیمی متمرکز می‌شوند. (همان)

SEM در پژوهش‌های داخلی

دانش اصلی در آموزش ورزش که در دهه ۱۹۹۰ میلادی گسترش زیادی پیدا کرد،

شامل مطالعات ملی و بین‌المللی در این زمینه‌هاست:

وضعیت و منزلت تربیت‌بدنی مدارس؛ آمادگی جسمانی مرتبط با هدف تندرستی در کودکان؛ شیوه‌های فعال در زندگی و ورزش کودکان و نوجوانان؛ عوامل مؤثر در ظهور رفتارهای جسمی و روانی - اجتماعی سالم؛ رشد اجتماعی - فرهنگی (فرج‌زاده موالو، ۱۳۸۶).

درباره SEM پژوهش‌های محدودی در داخل و تحقیقات درخور توجهی در خارج از کشور انجام شده که نشان‌دهنده اهمیت این موضوع است. البته بسیاری از آن‌ها نیز در مورد کودکان انجام گرفته‌اند از جمله پژوهش‌های انجام شده در داخل کشور می‌توان به پژوهش‌های زیر اشاره کرد. رودسرایبی (۱۳۹۱) در پژوهشی تأثیر مدل آموزش ورزش را بر خودتعیین‌گری و فضای انگیزشی ادراک شده دانشجویان تربیت‌بدنی عمومی ۲ مورد آزمایش قرار داد. دانشجویان در دو گروه SEM و سنتی، واحد درسی والیبال را فرا گرفتند. نتایج پژوهش نشان داد که مدل آموزش ورزش با ایجاد پیوستگی تیمی و افزایش انگیزه پیشرفت تیمی در مسابقات نقش مؤثری بر خودتعیین‌گری، تنظیم درون‌فکنی، تنظیم‌شناسایی شده، تنظیم بیرونی و بی‌انگیزشی دانشجویان داشته است. مدل آموزش ورزش بیشترین تأثیر را بر تنظیم بیرونی و خودتعیین‌گری فراگیرندگان داشته است. این نشان‌دهنده آن است که از میزان کنترل عوامل بیرونی بسیار کاسته شده است و دانشجویان در سطح بالایی از خودتعیین‌گری قرار داشته‌اند. آنچه در افزایش خودتعیین‌گری و عوامل آن بسیار مؤثر به نظر می‌رسد، رقابت در مسابقات و تصمیم‌گیری‌های گروهی در تمرینات و رقابت‌ها بوده است. مدل آموزش ورزش در طول زمان باعث افزایش فضای انگیزشی تسلط شد اما تأثیر قابل توجهی بر فضای انگیزشی ادراک شده (تسلط و اجرا) نداشت. شریفی‌فر (۱۳۸۷) دو روش SEM و سنتی را مورد مقایسه قرار داد. نمونه‌های پژوهش، دانشجویان تربیت‌بدنی عمومی ۲ بودند که به آن‌ها واحد درسی تنیس روی میز (ورزش انفرادی) آموزش داده شد. نتایج نشان داده است که SEM، ابعاد اجتماعی را از طریق

در مدل سنتی
دانش آموزان
منتظرند تا
معلم آن‌ها را
در فعالیت‌های
کلاس شرکت
دهد و برایشان
تکلیف مشخص
کند

انگیزشی دانش‌آموزان را در مدل آموزشی ورزش و روش سنتی مقایسه کردند. به هر دو گروه ۶۰ دقیقه درس بسکتبال داده شد. محققان ارزیابی کردند که دانش‌آموزان با برنامه تحصیلی آموزش ورزش، از تلاش ادراک شده و شایستگی ادراک شده نسبت به گروه سنتی لذت بیشتری برده‌اند.

هستی و شارپ^۱ (۱۹۹۹) تغییر رفتارهای اجتماعی در یک گروه از دانش‌آموزان پسر پرخطر از طریق آموزش ورزش در یک کلاس تربیت‌بدنی را آزمایش کردند و شاهد کاهش در تعاملات منفی و رفتارهای اجتماعی منفی در همه دانش‌آموزان بودند. یافته‌های این پژوهش پیشنهاد می‌کنند که آموزش ورزش می‌تواند در عملکردهای اجتماعی رفتارهای دانش‌آموزان مؤثر باشد (پتريک و ويگانده، ۲۰۰۲).

هستی (۱۹۹۸) میزان شرکت دختران در تربیت‌بدنی را آزمایش کرد و پیشنهاد داد که زمان طولانی‌تری برای پیشرفت تدریجی دختران در موقعیت یادگیری لازم است. پسران در موقعیت‌های قوی مانند کاپیتان و داور موفق‌اند؛ در حالی که دختران در موقعیت‌هایی مانند آماردان یا ثبت‌کننده رکورد شرکت می‌کنند. طبق مصاحبه‌های انجام شده، دختران آموزش ورزش را ترجیح می‌دهند؛ زیرا جالب‌تر است و آن‌ها اغلب بازی می‌کنند. دختران می‌گویند که آن‌ها با هم گروه‌هایشان همکاری می‌کنند و احساس مهمی درباره تیمشان دارند. محققان نتیجه گرفتند که دختران از مدل آموزش ورزش بیشتر از یک سبک سنتی برای تدریس ورزش‌های تیمی لذت می‌برند.

بنت^۲ و هستی (۱۹۹۷) نیز دریافتند که پیوستگی تیمی، جذاب‌ترین اصل در آموزش ورزش است. هدف از این مطالعه، تعیین مؤثرترین اصل در بین دانش‌آموزان بود. پیوستگی تیمی یکی از اصول مهم در مدل تدریس آموزش ورزش است؛ زیرا دانش‌آموزان تمام دوره را با تیم مشابهي سپری می‌کنند. تعاملات اجتماعی که ارتباط‌های حمایتی رایج هستند و به‌صورت همدلی و حمایت دریافت می‌شوند، افراد را برای حضور در بین همسن و سالان تشویق می‌کنند. این تأیید می‌کند که مدل

چارچوب تیم افزایش می‌دهد، مهارت‌ها و راهبرد بازی دانشجویان را بهبود می‌بخشد، دانشجویان از ایفای نقش‌های فراتر از بازی لذت می‌برند و مربیان انتخاب‌شده نیز چون می‌توانند کیفیت رهبری خود را به نمایش بگذارند، از این روش رضایت دارند. به‌نظر می‌رسید دانشجویان از ایفای نقش‌های فراتر از بازی لذت می‌بردند و یادداشت‌های مربی نیز حاکی از تعهد قوی دانشجویان نسبت به اصول فعالیت تیمی بود. مربیان انتخاب شده از این روش رضایت داشتند؛ چون می‌توانستند کیفیت رهبری خود را به نمایش بگذارند و این واقعاً جالب بود که آن‌ها به‌کارگیری راهبرد خود را در جهت تحقق هدف‌های خاص خود می‌توانستند ببینند. به‌نظر دانشجویان، یکی دیگر از موارد جذابیت این مدل وجود یک رویداد نهایی (مسابقات تیمی) در پایان ترم بود. جذاب‌ترین جزء برنامه از دید دانشجویان هم گروه‌بندی بود. دانشجویان به تیم خود افتخار می‌کردند و از عضویت در گروه و هم‌بستگی گروهی خود لذت می‌بردند.

SEM در پژوهش‌های خارجی

در فرایند آموزش ورزش، توجه پژوهشگران تا حد زیادی به تربیت‌بدنی مدارس معطوف شده و طبعاً بخش اصلی دانش تولید شده در این دوره هم، در همین زمینه است. اخیراً دانش آموزش ورزش و مربیگری در مجموعه غیر مدرسه‌ای فزونی یافته است. سه زمینه عمومی تمرکز پژوهش در این زمینه را می‌توان این‌گونه برشمرد:

۱. معلمان، آموزش و مربیگری، ۲. آموزش معلمان و مربیان، ۳. برنامه آموزشی مدارس. (فرج‌زاده موالو، ۱۳۸۶) کرک و مک دولند (۱۹۹۸) پیشنهاد می‌دهند که با طراحی نو در درس تربیت‌بدنی مانند برگزاری دوره‌های مسابقات و تمرین‌ها، می‌توان تربیت‌بدنی را با تمرین جمعی و هماهنگ بازسازی کرد. آموزش ورزش می‌تواند محیطی را برای شرکت‌کنندگان فراهم آورد که به‌صورت جمعی تمرین کنند. تمرین به‌صورت جمعی می‌تواند در افراد و اعضا حس شایستگی ایجاد کند.

والهید و اومانیس (۲۰۰۴) تأثیر پاسخ‌های

مدل آموزش ورزش می‌تواند با تقسیم فراگیرندگان به گروه‌های کوچک، کار تیمی را به آن‌ها آموزش دهد و با برقراری ارتباط هم‌سن و سالان با یکدیگر، این فرصت را فراهم آورد که احساس تعلق و وابستگی در آن‌ها تقویت شود

پی‌نوشت‌ها

1. Sport Education Model
2. Kerechmer
3. Tactical Games
4. Cooperative learning
5. Hastie & sharpe
6. Bennetts

منابع

۱. تجاری، فرشاد. فرهادفر، الهام. (۱۳۸۷). «تغییر چهره تربیت‌بدنی دوره متوسطه از طریق آموزش ورزش» مجله رشد تربیت‌بدنی، (۵۶) ۸.
۲. توکلی، محمد حسین. (۱۳۸۸). «تأثیر واحدهای تربیت‌بدنی عمومی ۱ و ۲ بر هویت ورزشی دانشجویان دانشگاه بیرجند»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بیرجند.
۳. رودسرای، طاهره. (۱۳۹۱). «تأثیر مدل آموزش بر خودتعیین‌گری و فضای انگیزشی ادراک شده»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بیرجند.
۴. شریفی‌فر، فریده. (۱۳۸۷). «مقایسه روش تدریس آموزش ورزش و روش سنتی در افزایش فعالیت دانشجویان دانشگاه آزاد»، همایش منطقه‌ای دانشگاه آزاد شهرکرد.
۵. فرج‌زاده موالی، شهرام. (۱۳۸۶). «آموزش ورزش و یافته‌های علوم ورزشی به کودکان و نوجوانان»، مجله رشد تربیت‌بدنی، (۸) ۴.
۶. مورگان، ویلیام جی؛ میسر، کلاوس وی؛ اشنایدر، آنجلا جی. (۱۳۸۷). اخلاق در ورزش، ترجمه سید محمد حسین رضوی و محسن بلورین، انتشارات کمیته ملی المپیک.
7. Bennet, G. & Hastie, P. (1997). A sport education curriculum model for a collegiate physical activity course. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 68(1), 39-44.
8. Dyson, B., Griffin, L., Hastie, P. (2004). Sport Education, Tactical Games, And Cooperative Learning: Theoretical An Pedagogical Considerations. *National Association For Kinesiology And Physical Education In Higher Education*. 2004 56, 226-240.
9. Hastie, P.A. (1998). Skill and tactical development during a sport education season. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 69, 368-379.
10. Hastie, P., & Sinenikov, O.A. (2006). Russian students participation in and perception of a Education. *European Physical Education Review*, 12(2), 131-150.
11. Kirk, d., Macdoland., O'Sullivan. (1998). *HandBook Of Physical Education*.
12. MacPhail, A., Kirk, D., & Kinchin, G. (2004). Sport education: Promoting team affiliation through physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 23, 106-122.
13. Perlman, D.J. & Goc Karp, G. (2010). A self- determined perspective of the sport education model. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 15(4), 401- 418. (61).
14. Perlman, D.J. (2011). Examination of Self- Determination within the Sport Education Model. *Asia- Pacific Journal of Health, Sport and Physical Education* 2(1), 79-93.
15. Petherick, C.M., & Weigand, D. A. (2002). The relationship of dispositional goal orientations and perceived motivational climate on indices of motivation in male and female swimmers. *International Journal of Sport Psychology*, 33, 219-237.
16. Siedentop, Hastie, Van Der Mars. (2004). *Complete Guide to Sport Education Paperback*.
17. Siedentop, D., and Smith, T.K. (1997). Sport education. *Journal of teaching in physical Activity*. Jopperd. Vol, 68.
18. Stockly, J. (2008). Sport Education And The Traditional Unit Approach. A Comparison Of Student Activity Levels. in partial fulfillment of the requirements. for the degree of Master Of Arts. In *Kinesiology*. Perlman, D. J. (2010). Change in Affect and Needs Satisfaction for Amotivated Students within the Sport Education Model. *Journal of Teaching in Physical Education*, 29, 433-445.
19. Wallhead, T.L., & Ntoumanis, N. (2004). Effects of a sport education intervention on students' motivational responses in physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 23, 4-18.

بحث و نتیجه‌گیری

آموزش و یادگیری باید براساس اصول و ساختاری پیش رود تا حداکثر بازده با کیفیت زیاد به دست آید. مدل آموزش ورزش، اصول آموزشی (فصل، پیوستگی تیمی، برگزاری مسابقات، ثبت رکورد، برگزاری فینال و مراسم اهدای جوایز) را در اختیار مربیان تربیت‌بدنی قرار می‌دهد تا بتوانند فراگیرندگانی با سواد و با نشاط تربیت کنند. از پژوهش‌های انجام گرفته می‌توان نتیجه گرفت که مدل آموزش ورزش می‌تواند با تقسیم فراگیرندگان به گروه‌های کوچک، کار تیمی را به آن‌ها آموزش دهد و با برقراری ارتباط هم‌سن و سالان با یکدیگر، این فرصت را فراهم آورد که احساس تعلق و وابستگی در آن‌ها تقویت شود. تقویت احساس ارتباط، تعلق و وابستگی باعث گسترش ارتباطات اجتماعی افراد و کاهش احساس انزوایی در آن‌ها می‌شود. از طرفی، مدل آموزش ورزش با قراردادن یادگیری در قالب رقابت و مسابقات باعث می‌شود افراد تیم با یکدیگر، تصمیم‌گیری کنند و احساس شایستگی و استقلال در آن‌ها رشد یابد. به علاوه، از یادگیری در قالب بازی لذت ببرند و حداکثر تلاش خود را برای انجام دادن حرکات صحیح و رفع اشتباهات به کار گیرند. برای بالابردن کیفیت و بهره‌وری آموزش به فراگیرندگان، معلمان نیز باید سعی کنند مدت زمان آموزش و سطح توانایی فراگیرندگان را در نظر بگیرند و آموزش را با برنامه‌ریزی کاملاً دقیق و از قبل مشخص شده انجام دهند تا با مشارکت همه فراگیرندگان به تدریج روابطشان افزایش یابد و بتوانند در مسابقات، خودتعیین‌گر شوند و از خود بازی لذت ببرند.

آموزش ورزش با تیم‌سازی، زمینه را برای ارتباط افراد با هم‌کلاسی‌هایشان فراهم می‌سازد. (سیدن تاپ و اسمیت، ۱۹۹۷). مک‌فیل و همکاران (۲۰۰۴) دریافتند که معلمان ادعا می‌کنند فراگیرندگان در مدل آموزش ورزش حس تعلق به دست می‌آورند و تنها هدف آن‌ها تیمشان است. اگر آموزش مدل به‌طور موفقیت‌آمیز انجام شود، دانش‌آموزان یاد می‌گیرند که چگونه با یک روش مدنی با یکدیگر رابطه داشته باشند.

پرلمن (۲۰۱۱) در پژوهشی دریافت که به نظر می‌رسد SEM می‌تواند در ایجاد و حفظ SD در دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد. تسهیل‌سازی انگیزش در SD به وسیله جنبه‌های ساختاری SEM از طریق تأمین ارتباط صورت می‌گیرد. پرلمن و گک کارپ (۲۰۱۰)، مدل آموزش ورزش را با یک دیدگاه خودتعیین‌گرانه از طریق مصاحبه با ۲۴ دانش‌آموز دبیرستانی در آمریکا بررسی کردند. آن‌ها پیشنهاد دادند که ممکن است نیازهای روانی اجتماعی در SEM، از طریق تمرکز بر پیوستگی تیمی و رفتارهای ورزشی مثبت، حمایت شود. رفتارهای ورزشی مثبت از طریق بازی جوانمردانه و ادراک‌سازی برای پیروزی، سنجیده می‌شود و ممکن است محیطی را فراهم کند که افراد به فعالیت‌هایشان ادامه دهند. برای تأمین ارتباط در SEM از روش‌های مختلفی مانند پیوستگی گروهی و ساختار خوب بازی، استفاده می‌شود. تأثیر پیوستگی تیمی در برقراری ارتباطات در پژوهش‌های والهید و اومانیس (۲۰۰۴) و سینلنیکو، هستی و پروساک (۲۰۰۷) به اثبات رسیده است. هستی و سینلنیکو (۲۰۰۶) برای آزمایش SEM استفاده از نظریه انگیزشی قوی‌تری مانند SDT را پیشنهاد دادند. برای تمام مطالعات انگیزشی، اندازه‌گیری کمی به کار گرفته شد که می‌تواند راه دسترسی به اطلاعات درباره اینکه چرا SEM یک محیط انگیزشی را برای دانش‌آموزان مخصوصاً در پیشرفت گفتار آن‌ها ایجاد می‌کند، محدود سازد. با وجود اینکه پژوهش‌های کمی امکان توصیف غنی تجارب را فراهم می‌کنند، ممکن است این تجارب به اندازه پژوهش‌هایی که تنها به اندازه‌گیری خود گزارشی اتکا می‌کنند، غنی نباشند.

چکیده

نیاز دارد. بی‌شک، با استفاده از یک نظام منظم و منطقی برای شناسایی استعدادها در رشته‌های مختلف ورزشی، دستیابی به رکوردهای جهانی دور از انتظار نخواهد بود (احمدی، ۱۳۷۸).

از سویی، افراد با استعداد در ورزش کسانی هستند که توانایی‌های بارزی دارند و می‌توانند حرکات ورزشی را در سطح بسیار بالایی اجرا کنند. برای یافتن چنین افرادی، فرایندی به نام استعدادیابی به وجود آمده است که از طریق آن کودکان، نوجوانان و جوانان را با توسل به آزمون‌های مختلف مورد ارزیابی قرار می‌دهند و به شرکت

منظور از استعدادیابی^۱، کشف، شناسایی، انتخاب و پرورش استعداد ورزشکارانی است که بیشترین توانایی را در یک رشته خاص داشته باشند. دوره دبستان یکی از حساس‌ترین مراحل رشد، شکل‌گیری و تکوین شخصیت دانش‌آموزان است و این دوره، سال‌هایی طلایی برای کسب و توسعه استعدادهای حرکتی و بدنی کودکان به حساب می‌آید (کوزه‌چیان، ۱۳۷۸). شناسایی و انتخاب کودکان و نوجوانان مستعد به‌منظور تربیت ورزشکاران نخبه و کارآمد در آینده، به برنامه‌های نظام‌مند و جامع

شناسایی استعدادهای ورزشی در دوره آموزش ابتدایی

عزیزنجفی لنبر

کارشناس ارشد تربیت بدنی و دبیر تربیت بدنی، شهرستان تالش

در رشته‌های ورزشی مناسب که احتمال موفقیت بیشتری در آن‌ها دارند، تشویق و هدایت می‌کنند (خسروی‌زاده، ۱۳۷۸). در بسیاری از کشورها و از جمله ایران، شرکت نوجوانان و جوانان در یک رشته ورزشی بیشتر بر پایه سنت، آرزوها و علائق فردی استوار است و به محبوبیت آن ورزش، فشار والدین، تخصص معلمان مدارس و فراهم بودن امکانات ورزش مورد نظر بستگی دارد (استعدادیابی و ورزش، ۱۳۸۰).

کلیدواژه‌ها: استعدادیابی، استعداد ورزشی و دوره ابتدایی.

تاریخچه استعدادیابی

در اواخر دهه ۱۹۶۰ میلادی در بیشتر کشورهای اروپای شرقی، دانشمندان روش‌های ویژه‌ای برای شناسایی ورزشکاران مستعد تنظیم کردند. این دانشمندان در پی آن بودند که مربیان را در زمینه انتخاب ورزشکاران آگاه سازند. بیشتر افرادی که در بازی‌های المپیک ۱۹۷۲ مدال گرفتند،

به‌ویژه از کشور آلمان شرقی، به‌طور علمی انتخاب شده بودند. نظیر این موضوع در بازی‌های المپیک ۱۹۷۶ در مورد کشور بلغارستان نیز روی داد؛ تقریباً ۸۰ درصد از ورزشکارانی که مدال گرفتند، استعدادیابی شده بودند (ابراهیم و حلاجی، ۱۳۸۳؛ حسینی و دیگران، ۱۳۹۲).

عوامل تأثیرگذار بر استعداد

۱. وراثت
۲. محیط
۳. تعامل بین توارث و محیط.

پیامدهای استعدادیابی

بهترین زمان — انسان افزایش ظرفیت‌ها و استعدادها را در دوران کودکی و نوجوانی است و پیگیری استعدادها در دبستان، باعث موارد زیر می‌گردد. صرفه‌جویی در وقت و هزینه، افزایش اعتمادبه‌نفس ورزشکاران و مربیان، بهبود کیفیت عملکرد معلمان و مربیان، سرعت در یادگیری، انتخاب بهترین‌ها و افزایش درصد شانس قهرمانی، کوتاه کردن زمان رسیدن به سطوح قهرمانی، نزدیک کردن رقابت‌ها و داشتن پشتوانه‌های ورزشی (خسروی‌زاده، ۱۳۷۸).

روش‌های استعدادیابی

برای شناخت استعدادها و ورزشی، علاوه بر ارزیابی عملکرد شناخت ورزشکاران نخبه در رقابت‌های ورزشی، دو روش گزینشی پایه وجود دارد (خسروی‌زاده، ۱۳۷۸؛ ابراهیم و حلاجی، ۱۳۸۳).

الف. گزینشی طبیعی رویکردی عادی است و همان روند طبیعی رشد ورزشکاران در یک ورزش خاص می‌باشد. بر پایه این روش، ورزشکاران تحت تأثیر عوامل محیطی مانند سنت، مدرسه، آرزوهای والدین، جامعه و دوستان در یک ورزش خاص به فعالیت می‌پردازند. در چنین شرایطی تکامل عملکرد ورزشکار به کندی صورت می‌گیرد (استعدادیابی در ورزش، ۱۳۸۰).

ب. گزینش علمی رویکردی است که در آن مربی کودکانی را انتخاب می‌کند که دارای

**افراد با
استعداد در
ورزش کسانی
هستند که
توانایی‌های
بارزی دارند
و می‌توانند
حرکات ورزشی
را در سطح
بسیار بالایی
اجرا کنند**

پیش‌بینی استعداد به برآوردهای دقیقی، فراتر از مشاهده طبیعی یا اندازه‌گیری ساده نیاز دارد و نمی‌توان براساس میزان پیشرفت اولیه کودک، پیشرفت‌های بعدی او را تخمین زد

پی‌نوشت

1. Talent identification

منابع

۱. احمدی، سیدعبدالمجید (۱۳۷۸). مجموعه مقالات دومین کنگره علمی ورزشی مدارس؛ شناسایی استعدادها و انتخاب ورزشکاران نخبه و کارآمد در دوران کودکی. چاپ دوم. تهران: انتشارات اداره کل تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش.
۲. ذکایی، حسین. عابد نظری، حسین. بخردی، محمد (۱۳۸۰). استعدادیابی در ورزش آموزش فراگیر معلمین تربیت‌بدنی سراسر کشور، ویژه برادران دوره ابتدایی، انتشارات تربیت‌بدنی وزارت آموزش و پرورش.
۳. خسروی‌زاده، اسفندیار. (۱۳۷۸). «شناسایی استعدادهای ورزشی دانش‌آموزان مدارس ابتدایی گامی اساسی در جهت پیش‌برد ورزش قهرمانی». مجموعه مقالات دومین کنگره علمی ورزشی مدارس. چاپ دوم. تهران: انتشارات اداره کل تربیت‌بدنی وزارت آموزش و پرورش.
۴. کوزه‌چیان، هاشم. (۱۳۷۸). «ضرورت بازنگری اساسی به درس تربیت‌بدنی در دوره ابتدایی». مجموعه مقالات دومین کنگره علمی ورزشی مدارس چاپ دوم. تهران: انتشارات اداره کل تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش.
۵. ابراهیم، خسرو. حلاجی، محسن. (۱۳۸۳). آشنایی با مبانی نظری و فرآیند استعدادیابی ورزش. چاپ اول. بامداد-کتاب.
۶. آقاعلی‌نژاد، حمید (۱۳۸۹). همایش فیزیولوژی در فوتبال پایه. ۱۲-۱۱ آبان. فدراسیون فوتبال جمهوری اسلامی ایران.
۷. حسینی، سیدشاهو و دیگران. (۱۳۹۲). «شناسایی فوت‌ها، ضغف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای استعدادیابی در ورزش قهرمانی جمهوری اسلامی ایران و تنگناها و چالش‌های فراروی آن»، نشریه مدیریت ورزشی، شماره ۱۷، صص ۵۴-۲۹.
۸. جهانپسند، محمدعلی. (۱۳۸۷). «استعدادیابی در ورزش»، نشاط و ورزش، سال پنجم، شماره دهم.

توانایی‌های ذاتی ثابت شده در یک ورزش خاص‌اند. پیامد گزینش علمی، انتخاب افراد با استعدادتر و هدایت آن‌ها در یک ورزش مناسب است (استعدادیابی در ورزش، ۱۳۸۰)

معیارهای استعدادیابی

۱. سلامتی

سلامتی یک نیاز اساسی برای افراد شرکت‌کننده در تمرین‌های ورزشی است. بنابراین، کودکان باید پیش از شرکت در برنامه‌های تمرینی، تحت آزمون‌های پزشکی قرار گیرند.

۲. ویژگی‌های پیکرسنجی

اندازه‌های پیکری افراد مانند قد، وزن و طول اندام‌ها نقشی اساسی در عملکرد آن‌ها در بسیاری از ورزش‌ها دارد. به همین دلیل، این اندازه‌ها به‌عنوان یکی از معیارهای اصلی استعدادیابی در نظر گرفته می‌شوند.

۳. وراثت

وراثت به‌عنوان یک پدیده بیولوژیک پیچیده، نقش مهمی در برنامه‌ریزی تمرین بازی می‌کند. آموزش، تمرین و شرایط اجتماعی می‌توانند قابلیت‌های وراثتی را به تدریج تغییر دهند ولی کودکان تمایل دارند ویژگی‌های بیولوژیک و روان‌شناختی والدین را به ارث ببرند (استعدادیابی در ورزش، ۱۳۸۰)

۴. توانایی‌های عملکردی

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد چگونگی وضعیت استعداد کودکان، می‌توان از آزمون‌های عملکردی در شرایط کنترل شده آزمایشگاهی و یا آزمون‌های حرکتی میدانی استفاده کرد (احمدی، ۱۳۷۸، ابراهیم و حلاجی، ۱۳۸۳).

مراحل استعدادیابی

استعدادیابی فرایندی یک‌باره نیست بلکه طی چندین سال و در سه مرحله اصلی به شرح زیر انجام می‌رسد.

۱. مرحله مقدماتی استعدادیابی

در بسیاری از رشته‌های ورزشی، مرحله مقدماتی استعدادیابی پیش از بلوغ - یعنی در ۳ تا ۱۰ سالگی - صورت می‌گیرد. این

مرحله اغلب شامل آزمون‌های پزشکی مربوط به سلامتی، رشد جسمانی عمومی، حرکتی و پیکرسنجی است (استعدادیابی در ورزش، ۱۳۸۰؛ آقاعلی‌نژاد، ۱۳۸۹)

۲. مرحله دوم استعدادیابی

مرحله دوم استعدادیابی پس از بلوغ و در رشته ورزشی شنا و ژیمناستیک بین ۹ تا ۱۰ سالگی و در رشته‌های ورزشی دیگر بین ۱۰ تا ۱۵ سالگی برای دختران و ۱۰ تا ۱۷ سالگی برای پسران اجرا می‌شود. این مرحله مهم‌ترین مرحله از گزینش است و با نوجوانی سروکار دارد که پیش‌تر تمرین‌های سازماندهی شده عمومی را تجربه کرده است (خسروی‌زاده، ۱۳۷۸).

۳. مرحله سوم یا نهایی استعدادیابی

این مرحله، با داوطلبان عضویت در تیم‌های ملی سروکار دارد و باید استادانه و با در نظر گرفتن ویژگی‌ها و نیازهای هر ورزش طرح‌ریزی شود. امید است فرایند استعدادیابی آغاز راهی به سوی پیشرفت ورزش قهرمانی و شکوفایی استعدادهای ورزشی کشورمان باشد.

نتیجه‌گیری

پیش‌بینی استعداد به برآوردهای دقیقی، فراتر از مشاهده طبیعی یا اندازه‌گیری ساده نیاز دارد و نمی‌توان براساس میزان پیشرفت اولیه کودک، پیشرفت‌های بعدی او را تخمین زد. این موضوع به ماهیت رشته‌های ورزشی، مراحل یادگیری و به‌ویژه تغییرات عاطفی - اجتماعی مربوط می‌شود (آقا علی‌نژاد ۱۳۸۹؛ حسینی و دیگران، ۱۳۹۲).

بنابراین، بهتر است هنگامی که یک استعداد واقعی را کشف می‌کنید آن را حمایت نمایید، رشد دهید، به چالش وادارید و از تجارب مربوط به آن لذت ببرید اما در مورد آن دوراندیش باشید، ما در ورای این استعداد ورزشی زودگذر، با یک کودک عادی مواجهیم که به محبت، فرصت، توجه، و نظمی که والدین و مربیان باید به تمامی کودکان - اعم از بااستعداد و بی‌استعداد - ارزانی دارند محتاج است (جهان دیده، ۱۳۸۷).

اولویت‌های این مرکز در پرورش معلم تربیت‌بدنی گفته است. او همچنین دربارهٔ مسئولیتی که مدتی است در بخش ارزیابی عملکرد معاونت تربیت‌بدنی به عهده گرفته، توضیحاتی داده است که در ادامه می‌خوانید.

کشمایسمت‌های گوناگونی در حوزهٔ تربیت‌بدنی داشته‌اید. چگونه وارد این حوزه شدید؟

پس از اتمام تحصیلات من تربیت‌بدنی بود و پیش از انقلاب وارد دانشکدهٔ تربیت‌بدنی و علوم ورزشی (مدرسه عالی ورزش) شدم اما دورهٔ تحصیلی من به دلیل هم‌زمانی با اعتصابات و درگیری‌های دانشجویی هفت سال طول کشید. پس از اتمام تحصیلات هم باید جذب آموزش و پرورش می‌شدم اما جنگ تحصیلی آغاز شد. با شروع جنگ ما با بخش تربیت‌بدنی ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی برای آموزش گردان‌ها همکاری کردیم. در آن بخش، افراد را از لحاظ جسمی برای اعزام به مناطق عملیات آبی و خاکی آماده می‌کردیم. پس از پنج شش سال به آموزش و پرورش آمدم، چرا که به این وزارتخانه تعهد داشتم. قریب به دو سال در آبیگ تدریس کردم. پس از آن هم به‌عنوان معاون آموزشی مرکز تربیت

معلم زیرذره‌بین دانش‌آموزان است

پای صحبت سیداحمد سیدباقری،
پیش‌کسوت حوزهٔ تربیت‌بدنی

سماحه آزاد

اشاره

سیداحمد سیدباقری، از پیش‌کسوتان حوزهٔ تربیت‌بدنی است و اکنون به‌عنوان مشاور معاون تربیت‌بدنی و سلامت وزارتخانهٔ آموزش و پرورش فعالیت دارد. وی که مانند دیگر هم‌قطاران خود تحصیلاتش را از مدرسه عالی ورزش آغاز کرده، پیش از معلمی در مدارس، طی جنگ تحصیلی با بخش تربیت‌بدنی ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در آموزش شنا به گردان‌ها همکاری کرده است. سیدباقری که ۲۴ سال مسئولیت مرکز تربیت‌معلم شهید چمران را نیز به عهده داشته، در گفت‌وگو با رشد تربیت‌بدنی از

معلم شهید چمران تهران مشغول به کار شدم.

عهدت زیادی هم مدیر مرکز تربیت معلم شهید چمران بودید.

بله. پس از دو سال که معاون آموزشی مرکز شهید چمران بودم، مسئولیت مدیریت این مرکز را به مدت ۲۴ سال به عهده گرفتم. در آن مرکز در دو دوره فوق دیپلم و لیسانس دانشجو می‌پذیرفتیم. خوشبختانه استادان خوبی در آنجا تدریس می‌کردند که در رشته‌های تخصصی مانند شنا، دو و میدانی و کشتی و ... در فدراسیون‌ها مسئولیت داشتند. برخی رئیس فدراسیون یا سرمربی بودند. با جذب این استادان توانستیم دانشجویان خوبی تربیت کنیم. زمانی که دانشگاه‌ها تعطیل بود و نیروی تربیت شده برای آموزش و پرورش نداشتیم، خداوند به این مرکز خیر و برکت عطا کرد و توانست نیروی مورد نیاز تربیت‌بدنی آموزشگاه‌ها را در آن سال‌ها تأمین کند. از آنجا که اکثر دانشجویان جوان و تازه‌نفس بودند، توانستند خدمات خوبی ارائه دهند و بعضی، مسئولیت‌های زیادی را در استان‌ها به عهده گرفتند. از جمله معاون مدیر کل تربیت‌بدنی، مدیر کل تربیت‌بدنی، معاون تربیت‌بدنی آموزشگاه‌های کشور از همین نیروها تأمین شدند و توانستند خدمات خوبی ارائه دهند. ضمن آنکه برخی از این دانشجویان بعدها ادامه تحصیل دادند و حتی برخی از آن‌ها وارد حوزه پزشکی شدند. این نشان می‌دهد که آموزش‌های آن‌ها توانسته در ارتقای تحصیلی‌شان کمک‌کننده باشد. بعد از باز نشستگی هم به دعوت جناب دکتر حمیدی به معاونت تربیت‌بدنی آموزش و پرورش آمدم تا با تکیه بر تجاربم در بخش ارزیابی عملکرد معاونت تربیت‌بدنی در استان‌های کشور فعالیت کنم.

بخش ارزیابی عملکرد معاونت تربیت‌بدنی دقیقاً چه وظیفه‌ای به عهده دارد؟

اداره کل ارزیابی وزارت آموزش و پرورش درباره همه معاونت‌ها ارزیابی‌هایی انجام می‌دهد اما سؤالاتی که درباره هر معاونت مطرح می‌شود محدود است. مثلاً ممکن است شش هفت سؤال مربوط به معاونت تربیت‌بدنی باشد. ما کمبودی را احساس و برای معاونت تربیت‌بدنی و سلامت ارزیابی عملکرد تخصصی تعریف کردیم. در واقع، برای سه اداره کل این معاونت و یک فدراسیون دانش‌آموزی آن، سؤالات تخصصی طراحی کردیم. به این ترتیب که همکاران ارزیاب در هر استان، هم اداره کل

سلامت، اداره کل تربیت‌بدنی، اداره کل مراقبت و هم فدراسیون دانش‌آموزی را بررسی می‌کنند. وقتی همه استان‌ها بررسی و ارزیابی شدند، ما ارزیابی کلی از وضعیت معاونت‌های تربیت‌بدنی در سراسر کشور داریم که به ما کمک می‌کند بدانیم آیا به اهدافی که توسط وزارتخانه تعیین شده است رسیده‌ایم یا خیر. همچنین در کدام استان‌ها ضعف وجود دارد؛ چرا که ما نمی‌توانیم با یک نسخه همه استان‌ها را درمان کنیم. هر کدام مشکلات خاص خود را دارند. این ارزیابی به ما کمک می‌کند اشکالات مسیر رسیدن به اهداف را درک کنیم و بتوانیم استان‌ها را یاری دهیم.

پس اکنون شما یک کارنامه کلی از وضعیت معاونت‌های تربیت‌بدنی دارید.

بله. اما چون این ارزیابی برای نخستین بار و به‌طور آزمایشی انجام شده است، نمی‌توانیم قضاوتی براساس آن داشته باشیم. اکنون در حال برطرف کردن اشکالات هستیم. مثلاً در دوره جدید برای بررسی هر کدام از ادارات معاونت تربیت‌بدنی هم سؤالات خاصی را طراحی کرده‌ایم و ارزیاب خاص این موضوع هم فعالیت این اداره را بررسی می‌کند. به این ترتیب، ما اطمینان خواهیم داشت که همه پاسخ‌هایی که دریافت کرده‌ایم، تخصصی است. نکته‌ای که باید به آن توجه کرد این است که ما براساس این ارزیابی استان‌ها را باهم مقایسه نمی‌کنیم بلکه با عملکرد خودشان در دوره‌های زمانی متفاوت مقایسه می‌کنیم. به این ترتیب که یک استان طی سال گذشته و امسال چه فعالیت‌هایی داشته و آیا نتیجه فعالیت‌هایش تفاوتی داشته است یا خیر. بنابراین، ما عملکرد هر استان را با خودش مقایسه می‌کنیم. البته اگر استان‌ها بخواهند وضعیتشان را در کشور بدانند، به خودشان سه پاسخ می‌دهیم: یکی مقایسه استان با خودش، یکی رتبه‌بندی کشوری، و دیگری رتبه‌بندی منطقه‌ای که همان مقایسه استان با استان‌هایی است که وضعیت مشابه آن را دارند.

ارزیابی عملکرد این معاونت‌ها براساس چه معیارهایی صورت می‌گیرد؟

این معیارها را ادارات کل تعیین می‌کنند؛ مثلاً اداره کل تربیت‌بدنی عناوینی را برای بررسی مشخص می‌کند. ارزیاب‌ها آن‌ها را با ابزاری که برای سنجش مشخص شده و امتیازدهی خاصی که برای آن‌ها مقرر گردیده است، بررسی می‌کنند. جمع‌بندی این موارد هم در ستاد توسط یک

ما براساس این ارزیابی، استان‌ها را با هم مقایسه نمی‌کنیم بلکه با عملکرد خودشان در دوره‌های زمانی متفاوت مقایسه می‌کنیم

گروه انجام می‌شود. اکنون هم ارزیابی سال بعد را در دست بررسی داریم و در حال اصلاح و تولید دفترچه تخصصی جدیدی برای ارزیاب‌ها هستیم.

آین ارزیابی‌ها از نظر زمانی چگونه انجام می‌گیرند؟

به‌طور سالیانه انجام خواهند شد.

آقای سیدباقری، باتوجه به اینکه شما سال‌ها مسئول مرکز تربیت‌معلم بوده‌اید، اولویت‌هایتان برای آموزش و پرورش معلم تربیت‌بدنی چه بود؟

ما به استنادانی که در تربیت‌معلم تدریس می‌کردند حساس بودیم. مدرسان ما باید در رشته خود صاحب نام و صاحب نظر می‌بودند تا بتوانند معلمان خوبی پرورش دهند. به این ترتیب، معلم وقتی به استان خود بر می‌گشت می‌توانست اظهار کند که استنادانش چه کسانی بوده‌اند. این نخستین موضوعی بود که به آن توجه می‌کردیم. ضمن اینکه ما بر مسائل اخلاقی و انسانی تأکید داشتیم؛ چرا که دانشجویان ما قرار بود معلم باشند. پس باید به روان‌شناسی مقاطع سنی اشراف می‌داشتند و می‌دانستند با دانش‌آموزان چگونه رفتار کنند. این نکات اولویت‌های ما در تربیت معلم تربیت‌بدنی بود. ضمن اینکه فرصت‌های خوبی فراهم کرده بودیم که دانشجویان تمرین‌های زیادی داشته باشند. در مرحله آخر هم کارورزی بود که دانشجویان در کنار یک معلم با تجربه در مدرسه قرار می‌گرفتند و آموخته‌های خود را به اجرا می‌گذاشتند. استادان راهنما هم به مدارس مراجعه می‌کردند تا بر کار دانشجویان نظارت کنند و ضعف‌های آن‌ها را برطرف سازند.

فکر می‌کنید در حوزه تربیت‌بدنی آموزش و پرورش بیشتر با چه مشکلاتی روبه‌رو هستیم؟

خوشبختانه اکنون نسبت به گذشته رشد داشته‌ایم. در مجموع، حدود ۸۰۰ نفر دکترای تربیت‌بدنی در مدارس ما فعالیت می‌کنند. تعداد کثیری از معلمان کارشناس ارشد تربیت‌بدنی هستند. خوشبختانه این معلمان دوره‌های گوناگونی را گذرانده‌اند و به مهارت‌های زیادی مجهزند. اما از نظر تعداد معلمان تربیت‌بدنی کمبود داریم. باید به سرعت به تعداد معلمان تربیت‌بدنی افزوده شود تا بتوانیم این کمبود را برطرف کنیم. اگر

بتوانیم برای معلمان تربیت‌بدنی امتیازاتی قائل شویم، تعداد بیشتری از افراد به معلمی در رشته تربیت‌بدنی تشویق می‌شوند. اگر کمبود تعداد معلمان برطرف شود، ما با مشکل دیگری مواجه نیستیم. به خصوص در سه پایه اول دوره ابتدایی باید معلم مخصوص تربیت‌بدنی وجود داشته باشد؛ چرا که اگر در این سه پایه تربیت‌بدنی را تقویت کنیم، آینده دانش‌آموزان را تا سال آخر تحصیلی تضمین کرده‌ایم.

تربیت‌بدنی در مدارس ما باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد که بتوانیم وضعیت آن را مطلوب ارزیابی کنیم؟

تربیت‌بدنی وجوه گوناگونی دارد. اگر بخواهیم دانش‌آموزان با ورزش و تربیت‌بدنی انس داشته باشند، باید به این درس اهمیت دهیم. امکانات و نیروی انسانی، ابزارها و راهنمای معلم در این زمینه می‌تواند کمک کند. علاوه بر این، باید برای بالا بردن انگیزه دانش‌آموزان مسابقاتی برگزار کنیم که اکنون المپیادهای ورزشی و طرح‌های دیگر به این موضوع کمک می‌کنند. دانش‌آموزان با همه وجودشان در کلاس تربیت‌بدنی حاضر می‌شوند. به‌طور خاصی به این درس علاقه‌مندند و حتی حرف شنوی بیشتری از معلم تربیت‌بدنی دارند. اینجاست که می‌توانیم مسائل دیگری را که می‌خواهیم دانش‌آموزان به آن آراسته شوند، ارائه دهیم.

بنابراین معلم تربیت‌بدنی باید ویژگی‌هایی داشته باشد. در این زمینه چه توصیه‌ای به معلمان دارید؟

معلمان خود باید عامل باشند؛ یعنی به آنچه می‌خواهند در دانش‌آموزان شکل بگیرد، عمل کنند. دانش‌آموزان به معلمان، به ویژه معلمان تربیت‌بدنی، علاقه و ارادت دارند و گمان می‌کنند هر چه آن‌ها انجام می‌دهند درست و زیباست. پس، این معلمان باید از لحاظ اخلاق و ادب و متانت الگوی دانش‌آموزان باشند. اگر می‌خواهند موضوعی را در دانش‌آموزان پرورش دهند، باید ابتدا در خودشان نمود داشته باشد. علاوه بر این، معلمان تربیت‌بدنی باید تمرین زیادی داشته باشند. در این صورت، وقتی به مدرسه‌ای می‌روند که دانش‌آموزان آمادگی بالایی دارند، توان آموزش به آن‌ها را خواهند داشت. پس، معلمان باید به یاد داشته باشند که زیر ذره بین دانش‌آموزانند و باید در حد کمال خود را آماده کنند.

اگر بتوانیم برای معلمان تربیت‌بدنی امتیازاتی قائل شویم، تعداد بیشتری از افراد به معلمی در رشته تربیت‌بدنی تشویق می‌شوند

اشاره

بیشتر موازین اخلاقی حاکم بر ورزش در میادین بزرگ و در بزرگسالان را می‌توان در دوره ابتدایی نیز نهادینه کرد تا همان‌طور که دانش‌آموزان اصول اولیه بازی را می‌آموزند، اصول و قواعد ورزش همراه با اخلاق را هم بیاموزند.

در اهداف تربیت‌بدنی به حیطة روانی - حرکتی توجه زیادی شده، ولی به حیطة عاطفی کمتر توجه شده و این توجه اندک هم کمتر معطوف به مسائل اخلاقی در این حیطة می‌باشد.

وقتی که مربی ورزش بی‌ادبی، بی‌اخلاقی، پرخاشگری و... را بر نمی‌تابد، زمینه مساعدی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند تا آنان در کنار پرورش

جسمانی خود، به تقویت اخلاقی خویش نیز، بر مبنای انسان‌مداری، دیگرخواهی و... بپردازند. در این مقاله سعی شده جایگاه اخلاق و چگونگی ایجاد زمینه ارزش‌های اخلاقی در ورزش بررسی شود و راهبردها، و سطوح اهداف اخلاقی مشخص گردد و گام‌هایی برای رسیدن به این اهداف نیز برداشته شود.

کلیدواژه‌ها: ارزش‌های اخلاقی، دوره ابتدایی، ساعات تربیت‌بدنی

مقدمه

اخلاق و ارزش‌های اخلاقی، پایه و اساس زندگی و نظام اجتماعی هر جامعه را تشکیل می‌دهد. رشد اخلاقی در زمینه‌های گوناگون نیز به نوبه خود می‌تواند سبب اعتلای رشد عقلانی و سایر ابعاد حیات هر فرد و در کل حیات جامعه گردد.

امروزه برنامه‌های تلویزیونی، انفجار علوم و رشد دانش و اطلاعات، بازی‌های رایانه‌ای، خانه‌های آپارتمانی، شاغل بودن والدین، تعویض و جابه‌جایی مکرر خانه‌ها و تغییرات سریع اجتماعی و اقتصادی دانش‌آموزان را در معرض خطر اختلالات رفتاری و محیطی (همچون بی‌انضباطی، بدزبانی، بی‌ادبی، آسیب‌زدن به اموال عمومی و اموال مدرسه، بی‌مسئولیتی، بی‌توجهی به دیگران، چند فرهنگی، تضاد فرهنگی و ...) قرار داده و در کل ارزش‌های اخلاقی را نیز آسیب‌پذیر ساخته است.

منظور از اخلاق و ارزش‌های اخلاقی در ورزش، فقط ایجاد محیطی امن برای رسیدن به سجایای اخلاقی و ایجاد دوستی، همکاری، نزاکت، رعایت قواعد بازی منصفانه و ... در ورزش و بازی نیست، بلکه مفهومی عام‌تر و وسیع‌تر را شامل می‌شود و آن می‌تواند این قاعده طلایی باشد که می‌گوید: «اگر نمی‌خواهی آسیبی ببینی به دیگران هم آسیب نرسان». همه مدافعان اخلاق و ارزش‌های اخلاقی بر یک قاعده کلی تأکید دارند که مصداق بارز آن قاعده بازی جوانمردانه فوتبال‌هاست، جدا از اینکه در حال حاضر این قاعده هم دچار نواقص و مشکلاتی است.

آموزش اخلاق و جایگاه ارزش‌های اخلاقی در سازمان ورزشی هر فرد، از طریق فعالیت‌های حرکتی و تربیت‌بدنی، روش جدیدی نیست، اما تربیت‌بدنی ظرفیت‌های بالقوه زیادی برای تعامل دانش‌آموزان با اهداف مدنظر تربیتی دارد. از این رو

ایجاد زمینه‌های اخلاقی با رویکرد تربیت‌بدنی

محمد محسنی، کارشناس ارشد تربیت‌بدنی و مربی ورزش

مدارس منطقه باغبانان استان اصفهان

نجمه ترابی قهفرخی، کارشناسی ارشد روان‌شناسی ورزشی و

مربی ورزش مدارس منطقه کیار،

استان چهارمحال و بختیاری

می‌تواند یکی از بهترین روش‌ها و ابزارهای آموزش برای نهادینه کردن چارچوب موازین اخلاقی و حد و مرزها و محدودیت‌ها باشد.

این مسئله که امروزه معلمان بیش از گذشته با مسائل و مشکلات انضباطی و اخلاقی دانش‌آموزان درگیرند، قابل انکار نیست و این وضعیت به‌ویژه در زمان بروز هیجانات و حب و بغض‌ها و تخلیه انرژی در ورزش نمود بیشتری می‌کند. پس معلمان تربیت‌بدنی پایه‌های پایین‌تر، بهتر و ملموس‌تر آن را حس می‌کنند و چنان‌چه قصد جلوگیری از کاهش مسائل انضباطی و بد اخلاقی‌های ورزشی را، در نسل آینده مدنظر دارند بهتر است به نیازهای ضروری برای برنامه‌ریزی توجه بیشتری بنمایند. بقای اخلاق و ارزش‌ها در این است که دانش‌آموزان را توانمند سازیم تا توانایی زندگی با شرایط دنیای متغیر را به‌دست آورند و این اتفاقی است که می‌تواند در ساعات درس تربیت‌بدنی بهتر و راحت‌تر رخ دهد و تأثیر آن در رفتار پایدارتر شود و به جامعه تسری و تعمیم داده شود. دانش‌آموزان نه‌تنها در برخورد با مسائل خصوصیات رفتاری یکسانی ندارند، بلکه آن‌ها به‌خصوص در سنین پایین‌تر و دبستان بیشتر تحت تأثیر رفتار والدین، اعضای خانواده، معلمان، گروه همسالان و مدرسه و اجتماع قرار می‌گیرند و همیشه احساسات و هیجانات خود را بی‌پروا و بدون هیچ محدودیتی بروز می‌دهند.

برای مقابله با رشد این بی‌اخلاقی‌ها چه باید کرد؟

اول اینکه باید دانش‌آموزان را یاری کنیم که نسبت به هم‌زیستی با دیگران احساس مسئولیت بیشتری کنند و دوم اینکه آن‌ها را کمک کنیم تا نسبت به دیگران در رفتار خود الگوهای مناسب و معیارهای اصیل اخلاقی را در نظر گیرند.

شاید بهترین مفاهیمی که ما می‌توانیم در ذهن آن‌ها ایجاد کنیم، مفاهیم فردی و اجتماعی هم‌چون خویش‌نهادی، احترام به حقوق و احساسات دیگران، پای‌بندی به مشارکت گروهی و تلاش گروهی، مسئولیت‌پذیری فردی و گروهی، عدم تکروی و خودگردانی، همکاری و توجه به اعضای گروه، عضو گروه بودن در عمل، دلسوزی و جلب رضایت دیگران از طریق فعالیت‌های ورزشی می‌باشد.

اهداف تعریف شده برای تربیت‌بدنی کم‌وبیش مسائل عاطفی را نیز مدنظر قرار داده است. دانش‌آموزان با مشارکت در برنامه‌های ورزشی نه‌تنها تحت کنترل معلم هستند، بلکه می‌توانند ارزش‌های حاکم بر بازی را هم یاد بگیرند که این منظور ماست.

معلم تربیت‌بدنی با استفاده از گفتارهای آگاه‌کننده، الگو بودن، اجرای اهداف اخلاقی در عمل، تقویت ارزش‌های رخ داده در زمان بازی، زمان تفکر و تصمیم‌گیری، یارکشی عادلانه، و زمان‌های همکاری و... می‌تواند حد و مرزهای اخلاق را توسعه و تکامل بخشد (دونالد هیلسون ۱۹۹۵).

راهبرد

یک ملاک خوب برای آموزش و تثبیت ارزش‌های اخلاقی، زمانی است که صرف آموزش و تحقق آن مؤلفه اخلاقی می‌شود. از این رو زمان به‌کارگیری تشویق و تنبیه و فعالیت‌های مرتبط با اهداف در محیط بازی بسیار مهم است.

برای مثال اگر دانش‌آموزان در بازی بسکتبال بخواهد مالک توپ باشد و همه را دربیبل نماید، باید به او فرصت پاس دادن، همکاری تیمی، از خود گذشتگی زیرحلقه یا در حالت خراب شدن پاس او توسط یار خودی و... داده شود.

گام نخست، تعیین اهدافی است که چارچوبی برنامه‌ریزی شده برای ایجاد اصول اخلاقی و ارزش‌یابی آن اصول فراهم کند. البته بهترین فرصت آموزشی برای مربیان تربیت‌بدنی در زمینه آموزش اخلاق مواقع بحرانی و رویدادهای غیرمترقبه هم‌چون جدال، پرخاشگری و آشوب است. بدین ترتیب در زمان بازی ما می‌توانیم سطوح اهداف تکاملی را برنامه‌ریزی کنیم که هر سطح از اهداف ویژگی‌های خود را در بر خواهد داشت.

سطح صفر: بی‌مسئولیتی

دانش‌آموزان این سطح دیگران را به‌خاطر رفتارهایشان سرزنش می‌کنند و بهانه‌گیر و بدزبان هستند و برای کارهایی که انجام می‌دهند و یا در انجام آن با شکست مواجه می‌شوند، مسئولیت خود را انکار می‌کنند.

سطح ۱: احترام

این دانش‌آموزان شاید در بازی شرکت نکنند، اما حقوق دیگران را رعایت می‌کنند. مزاحم بقیه نمی‌شوند، بر رفتار خود مسلط‌اند، درگیری‌ها را مسالمت‌آمیز حل می‌کنند و بدون نظارت معلم به دیگران احترام می‌گذارند.

سطح ۲: مشارکت

در این سطح، دانش‌آموزان به دیگران احترام می‌گذارند و با رضایت در بازی تحت نظارت معلم شرکت می‌کنند و از موفقیت یک تعریف شخصی دارند و برای یادگیری چیزهای جدید تلاش می‌کنند.

بقای اخلاق و ارزش‌ها در این است که دانش‌آموزان را توانمند سازیم تا توانایی زندگی با شرایط دنیای متغیر را به‌دست آورند و این اتفاقی است که می‌تواند در ساعات درس تربیت‌بدنی بهتر و راحت‌تر رخ دهد

سطح ۳: خودگردانی

(مسئولیت پذیری فردی)

دانش آموزان این سطح، علاوه بر احترام گذاشتن به دیگران و مشارکت با آن‌ها، بدون نظارت معلم بازی را مستقل اجرا می‌کنند، دارای برنامه شخصی هستند، در برابر نیروهای خارجی جدیت دارند و بین نیازهای حال و آینده خود تعادل برقرار می‌کنند.

سطح ۴: اهمیت دادن (همکاری، توجه و

کمک به دیگران، روحیه همکاری)

در این سطح علاوه بر موارد بالا، حمایت از دیگران و ابراز توجه و علاقه به تیم برانگیخته می‌شود بدون پاداش اقدام به همکاری و عمل برای دیگران انجام می‌دهند و ارزش‌های آموخته شده را به خارج از محیط ورزش انتقال می‌دهند.

گام دوم، نحوه دخالت معلم تربیت‌بدنی و دادن راهکار و ایجاد نظم و انضباطی است که او می‌خواهد. ما در اینجا راهکارهای ابداع شده توسط دونالد هیلسون و تعدادی از معلمان ایالت‌های اورگون و مریلند و نیز اساتید دانشگاه ایلیمونوز را مورد استفاده قرار دادیم که به شرح زیر است:

آگاهی

اولین راهکاری که در زمان بازی می‌تواند رفتار مناسب اخلاقی را افزایش دهد، آگاه کردن دانش آموزان است. معلم با آن‌ها صحبت می‌کند و مسئولیت‌های آن‌ها را در قبال خود و دیگران یادآور می‌شود و به آن‌ها کمک می‌کند که چه موقع باید پاداش دهند، چگونه خود را کنترل کنند، برای رسیدن به هدف کدام گزینه را انتخاب کنند و رفتارهای صحیح را تقویت نمایند و برای رفتارهای نادرست ارتباط شفاهی برقرار نمایند.

دادن زمان به دانش آموزان

فرصت دهید دانش آموزان درباره بازی خود کمی تفکر کنند و سؤالات زیر را مطرح کنید تا از خود بپرسند:

- آیا به کسی آسیب زدم؟ آیا شخصیت کسی را خراب کردم؟
- آیا معلم از دستم راضی است؟
- آیا پاس می‌دادم بهتر نبود؟
- بازی تکراری بهتر است یا همکاری؟
- در قبال خطایی که یار حریف روی من انجام داد رفتارم درست بود یا نه؟
- نباید به دوستم توهین می‌کردم؟ برای گرفتن پاس نباید داد می‌زدم؟
- آیا به کسی پاس گل دادم؟
- قضاوت دوستانم از بازی من چیست؟

من برای تیمم اهمیت دارم؟ و.....

در این زمان باید فرصت تصمیم‌گیری و

اصلاح رفتار به دانش آموزان داده شود

- اگر امروز می‌خواهی بد اخلاق باشی تصمیم با توست؟
- رفتار با علی امروز چطور بود؟
- اگر شوت نمی‌زدی و پاس می‌دادی بهتر نبود؟

معلم در اینجا به دانش آموزان کمک می‌کند و به آن‌ها می‌فهماند که مسئولیت‌های خود را درک کنند و فداکاری و گذشت را فدای غرور و خودخواهی نکنند.

الان بازی را متوقف کنید.

ایده‌ها، عقاید و احساسات آن‌ها را نسبت به روند تکامل قوانین اخلاقی و چگونگی اجرای آن‌ها بررسی کنید و مشکلات را ارزیابی کرده و قوانین احترام‌گذاری را به آن‌ها یادآوری کنید و میزان آن را کیفیت بخشید.

فرصت آن رسیده که هر

دانش آموز به صورت انفرادی با

معلم تعامل کند و مسائل را با او

رودررو ابراز نماید.

جایی برای بحث و گفت‌وگوی

دانش آموزان، که می‌تواند دو نفره

یا گروهی باشد.

استفاده از داوری خود دانش آموزان

این مورد فرصتی برای بروز ارزش‌ها و داوری در مورد رفتار هر یک از بچه‌ها به خود آن‌ها می‌دهد و رسیدن به اهداف را تسریع می‌نماید.

نتیجه‌گیری

در وهله اول باید با تغییر برنامه درسی تربیت‌بدنی و آموزش معلمان تربیت‌بدنی، جایگاه اخلاق را تبیین کرد و توسعه داد که کدام ورزش و چه فعالیت‌هایی در چه سطحی از اهداف و اصول اخلاقی مورد نیاز است. مثلاً عبور توپ با سه پاس از روی تور در بازی والیبال، در سطح بالایی، اهمیت دادن به دیگران برای پاس را نیاز دارد.

سرانجام تغییر در چارچوب برنامه درسی سالانه، ماهانه، هفتگی و روزانه به شکلی باشد که محور اصلی برنامه‌ها به جای اینکه بیشتر بر فعالیت‌بدنی و تمرین و آمادگی جسمانی و رقابت تأکید داشته باشد، متوجه سطوح اهداف تکاملی اخلاق باشد و در دل حیطه عاطفی بیشتر بدان توجه شود. پس به یک بازنگری در سرتاسر برنامه نیاز است و باید اهداف تربیت‌بدنی خصوصاً دوره ابتدایی توسعه و تکامل یابد و اهداف اخلاقی ترمیم شود.

معلم تربیت‌بدنی با استفاده از گفتارهای آگاه کننده، آگاه بودن، اجرای اهداف اخلاقی در عمل، تقویت ارزش‌های رخ داده در زمان بازی، زمان تفکر و تصمیم‌گیری، یارکشی عادلانه، و زمان‌های همکاری و... می‌تواند حد و مرزهای اخلاق را توسعه و تکامل بخشد

منابع

۱. طاهریان، طاهره (۱۳۸۹). «تربیت‌بدنی از منظر اسلیمام»، مجله رشد تربیت‌بدنی (۱۱): ۱.
2. Hellison D. (1995). Teaching responsibility through physical activity Champaign IL: Human Kinetics.
3. Hellison D. (1995). Goals and strategies for teaching physical activity. Champaign IL: Human Kinetics.

توسعه مهارت‌های حرکتی بنیادی

صدیقه نیک‌زارع

کودکان برای پیشرفت در سطح خودشان، طراحی شده است.

توسعه مهارت‌های حرکتی بنیادی برای توانمند ساختن حرکت‌ها در فعالیت‌های رسمی و غیررسمی (بازی، سرگرمی، و ورزش) در مدارس، باشگاه‌های ورزشی و گروه‌های اجتماعی و منازل است. شما برای پیاده‌سازی یک رویکرد «کودک محور» با فراهم کردن تجربیات حرکتی در کودکانی که قادر به کشف و کاوش کردن برای خود هستند، ترغیب شده‌اید. این تجربیات درک آن‌ها از حرکت و کمک به بهبود شایستگی و اعتمادبه‌نفس را در طیف وسیعی از مهارت‌های حرکتی بنیادی افزایش می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: مهارت‌های حرکتی بنیادی، معلمان، مربیان، والدین

چکیده

مهارت‌های حرکتی بنیادی، منبعی مفرح و هدفمند برای معلمان، مربیان، والدین و دیگر کسانی است که می‌خواهند این مهارت‌ها را در کودکان ۵-۱۲ سال گسترش دهند. این مهارت‌ها زمینه را برای بسیاری از فعالیت‌های جسمانی از قبیل: بازی، سرگرمی و ورزش فراهم می‌کنند. داشتن این مهارت‌ها، بخش ضروری مشارکت‌های لذت‌بخش و همیشگی در زندگی فعال است.

هدف از این مقاله، توانمندساختن کودکان برای یادگیری و توسعه مهارت‌های حرکتی بنیادی از طریق بازی و سرگرمی است. این مهارت‌ها برای تشویق به مشارکت حداکثری و لذت‌بخش، و همکاری

بخش‌های زیرآگاهی‌های بیشتری در مورد این منبع و نحوه استفاده از آن را ارائه می‌کند:

• طبقه‌بندی مهارت‌های حرکتی بنیادی

• شناخت بخش‌های مهارت‌های حرکتی بنیادی

• شناخت بخش‌های فعالیت

• پرسش با هدف افزایش یادگیری

• انتخاب فعالیت‌های تکاملی مناسب

• یادگیری از راه انجام بازی‌ها

• ایجاد محیطی برای مشارکت و یادگیری

طبقه‌بندی مهارت‌های حرکتی بنیادی

این منبع، مهارت‌های حرکتی بنیادی را به سه دسته زیر تقسیم می‌کند:

مهارت‌های حرکتی: شامل حرکات بدن در هر جهت و از نقطه‌ای به نقطه دیگر است. مهارت‌های حرکتی در این منبع شامل راه رفتن، دویدن، جاخالی دادن، پریدن، جهیدن و لی‌لی کردن است.

مهارت‌های تعادلی: شامل تعادل بدن در حالت سکون و یا حرکت است. مهارت‌های تعادلی در این منبع شامل فرود، تعادل پویا و ایستا و چرخش است.

مهارت‌های دست‌کاری: شامل لمس، کنترل اشیا با دست یا پا یا ابزار (چوب و راکت) است.

شناخت بخش‌های مهارت‌های حرکتی بنیادی اصول حرکتی و راهنمای آموزشی

تعاریف و کاربردهای اصول حرکتی هر یک از مهارت‌ها در جای مناسب خود ارائه شده‌اند. راهنمای آموزشی مبتنی بر این اصول است. راهنمای آموزشی بر روی مشاهدات شما از یادگیری و پیشرفت کودکان و ارتباط آن با مهارت‌های حرکتی، تمرکز می‌کند.

به شما توصیه می‌شود که رویکردی کودک‌محور برای اجرای اصول این مهارت‌های حرکتی و راهنمای آموزشی اتخاذ کنید. وقتی یادگیرنده درگیر حل مشکلات خود می‌شود، درک خود از مهارت‌های حرکتی را بهبود می‌بخشد و به‌طور مؤثرتری یاد می‌گیرد. کودکان نیازمند فرصتی برای تجربه و ایفای یک نقش و کمک یا بودن در بخشی از آن را برای یادگیریشان دارند. شما می‌توانید به روند یادگیری کودکان به وسیله بهبود راهنمای آموزشی کمک کنید؛ اما فقط در زمانی که آن‌ها نیاز داشته باشند.

مراحل یادگیری^۲

یادگیری هر مهارت حرکتی به سه مرحله، از ساده (کشف کردن) به پیچیده (یکپارچگی)

تقسیم می‌شود. هر کودک در مراحل مختلفی، بسته به تجربیات و یادگیری‌های قبلی خود، قرار خواهد گرفت. در هر مرحله، فعالیت‌ها، توالی‌های پیش‌رونده‌ای را برای یادگیری فراهم می‌آورند. سه مرحله یادگیری در زیر مشخص شده‌اند.

• در مرحله کشف کردن^۳، کودک تلاشی متمرکز برای یادگیری حرکات انجام می‌دهد. در این مرحله، فعالیت‌ها کودکان را برای کاوش و کشف توانایی‌های خود قادر می‌سازد که کدام توانایی آن‌ها در اجرای این مهارت‌های خاص درگیر بوده‌است.

• در مرحله پیشرفت^۴، یادگیرنده در اجرای مهارت‌های حرکتی خود از طریق تمرین و تکرار در شرایط متنوع کارآمدتر و دقیق‌تر می‌شود.

• در مرحله یکپارچه سازی^۵، کودکان از حرکات خودکار بیشتری نسبت به مرحله پیشرفت استفاده می‌کنند. آن‌ها می‌توانند مهارت‌های حرکتی را در روش‌های مختلف و در ترکیب با دیگر حرکات در بازی‌ها و فعالیت‌های پیچیده‌تر اجرا کنند.

شناخت بخش‌های فعالیت

توسعه مهارت‌های حرکتی بنیادی، مجموعه‌ای از فعالیت‌های انتخابی است که به یادگیری کودک در مورد مهارت‌ها شناخت حرکت، انجام بازی، و استراتژی‌هایی که در ارتباط با انواع بسیاری از بازی‌ها و سرگرمی‌هاست کمک می‌کند. انجام بازی‌های مفرح، فراگیر و مبتنی بر مهارت، کودک را در شرکت در فعالیت‌های متنوع جسمانی همراه با موفقیت‌های بزرگ و لذت‌بخش یاری خواهد کرد.

هر فعالیت، اطلاعاتی را در مورد مهارت‌های حرکتی و مفاهیم در حال توسعه همراه با لیستی از منابع مورد نیاز برای اجرای فعالیت فراهم می‌کند.

مفاهیم/مهارت‌های حرکتی

ابتدای هر فعالیت، فهرستی از شناخت و مهارت‌های حرکتی که بهبود می‌یابند، آمده است. چگونگی انجام مهارت‌های حرکتی، شناخت آن حرکت شرح داده شده است. برای اجرای این مهارت‌ها، کودکان نیازمند داشتن درکی از مفاهیم حرکتی هستند. کودکان از طریق این منبع با کمک بازی و فعالیت، در فرصت‌هایی که برای کشف حرکات و بهبود درکشان از چگونگی حرکت بدنشان در شرایط متفاوت ایجاد می‌شود، آماده می‌شوند. شناخت حرکتی، پایه بسیاری از برنامه‌های آموزشی حرکتی است. جدول ۱ این شناخت حرکتی را خلاصه کرده است.

مهارت‌های حرکتی بنیادی، منبعی مفرح و هدفمند برای معلمان، مربیان، والدین و دیگر کسانی است که می‌خواهند این مهارت‌ها را در کودکان ۵-۱۲ سال گسترش دهند

جدول ۱: مفاهیم حرکتی

ارتباط (بدن به چه کسی و یا چه چیزی مربوط است)	کیفیت (بدن چگونه حرکت می کند)	آگاهی فضایی (بدن کجا حرکت می کند)	آگاهی بدنی (بدن چه کاری می تواند انجام دهد)
با افراد (برای مثال: انعکاس، تطابق، سایه، اتفاق، جفت، گروه)	سرعت حرکت (سریع، آهسته، ناگهانی، پایدار)	فضای شخصی (فضای اطراف کودک) و فضای عمومی (کل فضای دسترس)	اشکال متفاوتی که بدن می تواند ایجاد کند. (برای مثال کشیده شده، مارپیچ، حلقه شده، پهن و باریک)
با اشیاء (برای مثال: زیر، رو، داخل، خارج، جلو، بالا، پایین)	نیروی حرکت (قوی، ملایم)	جهت (جلو، عقب، بالا و پایین) و مسیرها یا الگوهای حرکت (زیگزاگ، دایره ای)	تعادل بر روی بخش های مختلف بدن (برای مثال تعادل بر روی پاها مانند اجرای حرکت لک لک)
	روند حرکت (آزاد، محدود)	ارتفاع و یا مکان بدن یا عضوی از بدن که در حال حرکت است (بالا، پایین، متوسط)	انتقال وزن از یک بخش به بخش دیگر (برای مثال راه رفتن)

انجام بازی های مفرح، فراگیر و مبتنی بر مهارت، کودک را در شرکت در فعالیت های متنوع جسمانی همراه با موفقیت های بزرگ و لذت بخش یاری خواهد کرد

تنوع

نمونه هایی از تنوع برای هر فعالیت ارائه شده است. کودکان باید به تغییر فعالیت ها توسط خودشان متناسب با نیازها، تجهیزات و امکانات در دسترس و گرفتن مالکیت تشویق شوند.

پرسش با هدف افزایش یادگیری

زمانی که شما مسئله ای را طرح می کنید و به کودکان فرصت حل این مسئله را می دهید، آن ها برای حل این سؤال سخت تلاش خواهند کرد. راه حل آن ها تولید خود آن هاست. اگر به آن ها گفته شود که چه کاری انجام دهند، کی انجام دهند و چگونه انجام دهند، آن ها مالکیت بیشتری از راه حل را به دست می آورند. حل مشکلات از طریق پرسیدن سؤال، کودکان را قادر به کاوش، کندوکاو، ایجاد تجربیات عمومی به همراه تنوع حرکتی و فرایندهای تاکتیکی می کند. توسعه مهارت های حرکتی بنیادی، شامل نمونه سؤال هایی - نگاه کنید به «شما می توانید برسید...» در فعالیت های خاص - است برای کمک به بازتاب یادگیری کودکانی که بازی می کنند و همچنین امکان به اشتراک گذاشتن آنچه که آن ها می دانند و کشف کرده اند.

در ادامه برخی از انواع سؤال هایی که شما می توانید پرسید، آمده است:

❖ سؤالات مهارتی^۱ یک باز خورد هدفمند و یک آگاهی مهارتی ایجاد می کنند. برسید چه چیز و کجا؟ (برای مثال: به چه چیزی در زمان پرش طول توجه کردی؟ دست پرتاب کننده تو بعد از رها کردن توپ کجا بود؟).

❖ سؤالهای فنی^۱ تصمیم گیری و حل مشکل را با توجه به راهبرد بازی یا فعالیت، بهبود

تنظیم کردن^۶

منابع، امکانات و تجهیزات لازم برای هر فعالیت تحت عنوان تنظیم کردن، ذکر شده اند. فعالیت ها را به طور مناسب و بر مبنای منابع در دسترس تعدیل کنید. در اینجا شما می توانید جزئیاتی را در مورد گروه بندی و چیدمان کودکان برای فعالیت پیدا کنید.

فعالیت^۷

این یک توصیف است برای اینکه چگونه یک فعالیت می تواند به همراه قوانین، و تغییرات وابسته به آن اجرا شود. فعالیت را با توجه به نیازها و علاقت گروه ها و کودکی که با او کار می کنید اصلاح کنید.

آیا می توانید ببینید...؟

نقاط گلوله ای^۸ زیر این سؤال نمونه ای است از آنچه که شما باید در زمان اجرای حرکت کودکان ببینید. این نقاط را هر گاه که نیازمند کمک به پیشرفت کودکان بودید، به کار بگیرید. نقاط گلوله شکل زیربنای پرسیدن سؤالات ممکن در مورد تجربیات کودکان را فراهم می کند. همچنین نقاط گلوله شکل شامل برخی ملاحظات ایمنی مورد نیاز است.

شما می توانید برسید....

در این بخش نمونه سؤال های روشنی برای ایجاد یک محیط آموزشی که کودکان بر آن تأثیر می گذارند و تجربیات خود را به اشتراک می گذارند، فراهم شده است. از طریق این روش، یادگیری کودکان بهبود می یابد و کودکان در یادگیری خود بیشتر احساس مسئولیت می کنند.

می بخشد. بپرسید، چگونه و چرا؟ برای مثال: چگونه تو و یارت می‌توانید برای قرارگیری در وضعیتی که یک گل را به ثمر برسانید با یکدیگر کار کنید؟

۶ سؤال‌های مروری^{۱۱} مهارت فکر کردن در رابطه با تغییرات فعالیت برای رقابتی‌تر شدن و لذت‌بخش‌تر کردن را بهبود می‌بخشد. (آیا از این فعالیت لذت بردی؟ مایل به تغییر چه چیز در این فعالیت هستی؟ آیا از این فعالیت چیزی یاد گرفتی؟)

انتخاب فعالیت‌های تکاملی مناسب

بهبود مهارت‌های حرکتی پایه، برای شناسایی نیازها و علائق کودکان، و درگیر کردن آن‌ها در تجارب و شرایط حرکتی متنوع، با تأکید بر تفریحی بودن و آموزش از طریق بازی، طراحی شده است.

زمانی که برای کودکان و یا گروه‌ها، فعالیتی را انتخاب می‌کنید به یاد داشته باشید که: ۶ کودکان مهارت‌های حرکتی بنیادی را با روش‌ها و سرعت‌های متفاوتی یاد می‌گیرند و پیشرفت می‌کنند.

۶ توسعه مهارت‌های حرکتی با سن و تجربه در ارتباط است ولی به آن‌ها وابسته نیست. ۶ وقتی که کودکان آماده (برای مثال: داشتن پیش نیاز جسمانی و مهارت‌های اجتماعی و شناختی) و علاقه‌مند^{۱۲} (برانگیخته و علاقه‌مند) باشند، یاد خواهند گرفت.

۶ کودکان به توسعه مهارت‌های حرکتی خود در یک نظام پیشرونده علاقه‌مند هستند، یادگیری مهارت‌های ساده، قبل از پیچیده (برای مثال، راه رفتن و جهیدن الگوهای حرکتی ساده هستند که برای ایجاد پریدن با یکدیگر ترکیب می‌شوند).

۶ کودکان تمایل به توسعه کنترل بدنشان از سمت مرکز (تنه) به قسمت‌های دورتر (بازوها، دست‌ها و پاها) دارند. برای مثال، کودکان حرکات چرخش تنه را مثل پرتاب‌ها، قبل از بهبود مهارت‌های حرکتی مثل نوشتن بهبود می‌بخشند).

این منبع فعالیت‌های تکاملی مناسبی را ارائه می‌دهد که از مهارت‌های حرکتی ساده به پیچیده پیش می‌رود و کودک را قادر به یادگیری آن‌ها می‌کند.

یادگیری از راه انجام بازی‌ها

کودکان عاشق بازی کردن هستند.

از طریق بازی کردن، آن‌ها ابزاری مهم برای بیان احساسات، جست‌وجو و کشف بسیاری جنبه‌های زندگی در ارتباط با خود و دیگران خواهند داشت. بازی کردن می‌تواند ابزاری برای توسعه مهارت‌های حرکتی باشد و هم‌زمان کودکان را قادر به تعامل، رقابت، ارتباط، رابطه صمیمی، عدالت و معنای حقیقی موفقیت سازد.

آموزش بازی‌ها برای آشنایی یک رویکرد کودک‌محور است که باید کودکان در مورد بازی، یاد بگیرند و مهارت‌های خود را در شرایط بازی توسعه دهند نه جدا از آن. آموزش در شرایط بازی، درکی عمیق از بازی را ایجاد می‌کند و فرصت‌های بهتری را برای به‌کارگیری مهارت‌ها و تصمیم‌گیری فراهم می‌کند.

وقتی که به یادگیری کودکان در شرایط بازی کمک می‌کنید، نقش شما تصمیم‌گیری برای تطابق نیازهای کودکان یا گروه، یا بازی است. شما می‌توانید سؤال‌هایی را مطرح کنید که کودکان را قادر به یادگیری جنبه‌های خاص عملکردشان کند.

ایجاد محیطی برای مشارکت و یادگیری

یک محیط امن و حمایتی با تمرکز بر مشارکت باعث لذت و یادگیری مهارت‌های حرکتی و نتایج مثبتی خواهد شد. برای ایجاد این نوع محیط‌ها به موارد زیر توجه کنید. ۶ یک جو مثبت ایجاد کنید تا در آن کودکان و بزرگسالان در راه حمایت، اشتیاق، تقویت مثبت و تحسین برتری قرار بگیرند (حرکت کنند). ایجاد مشارکت بیشتر با:

- اختصاص دادن زمان زیاد برای تمرین.
- داشتن گروه‌های کوچک به همراه دسترسی به امکانات.
- اطمینان از دسترسی تمام کودکان به تجهیزات
- اجتناب از حذف بازی.
- تجهیز بر اساس نیازها و توانایی‌های مختلف.

۶ فعالیت را تغییر دهید «آن‌ها را سخت‌تر یا آسان‌تر کنید» طوری که همه کودکان با تغییر قوانین، تجهیزات، مناطق و اهداف فعالیت به موفقیت دست پیدا کنند.

۶ از امنیت جسمانی (امکانات و تجهیزات) و روانی (کودکان در مورد آنچه انجام می‌دهند راحت هستند و اعتمادبه‌نفس خود را گسترش می‌دهند) اطمینان حاصل کنید.

آموزش بازی‌ها برای آشنایی یک رویکرد کودک‌محور است که باید کودکان در مورد بازی، یاد بگیرند و مهارت‌های خود را در شرایط بازی توسعه دهند نه جدا از آن

پی‌نوشت‌ها

1. movement principles
2. learning phases
3. discovering phases
4. developing phases
5. consolidating phase
6. set up
7. activity
8. bullet points
9. skill questions
10. Tactical questions
11. Review questions
12. motivated

منابع

1. www.Sportnz.org.nz

مقدمه

از انقلاب مشروطیت (که قوانین مدون نبودند و نیز به شکل امروزی سابقه‌ای از مسئولیت‌های قانونی وجود ندارد)، از سال ۱۳۵۲ به بعد (به موجب ماده ۴۲ قانون مجازات عمومی حوادث ناشی از عملیات ورزشی مشروط به اینکه سبب آن ورزش باشد، جرم تلقی نشد و برای اولین بار در تاریخ حقوق ایران حوادث ورزشی مشمول قانون خاص گردید. پس از پیروزی انقلاب اسلامی متن ماده ۴۲ قانون مجازات عمومی چون مغایرتی با اصول و موازین شرعی نداشت، به همان صورت تنفیذ گردید؛ با این قید که مقررات آن ورزش معارض با موازین شرعی نباشد که در حال حاضر نیز با وجود اختلاف در شماره ماده قانونی لازم‌الاجراست. در سال ۱۳۶۱ این قانون در بند ۳ ماده ۳۲ و در سال ۱۳۷۰ در بند

نخستین بار از ترکیب «حقوق ورزش» در سال ۱۹۸۴ در برنامه گروه آزمایشی تربیت‌بدنی و ورزش دانشگاه «آریستولیان تسالونیک» یونان استفاده شد و این موضوع در دانشگاه آتن تدریس گردید. حقوق ورزشی شعبه‌ای از حقوق خصوصی است که به روابط ورزشی و مسئولیت‌ها و حوادث ناشی از آن میان ارگان‌ها و دوایر ورزشی و باشگاه‌ها و دانش‌آموزان و مربیان و داوران و مسئولان باشگاهی می‌پردازد. بررسی وضعیت حقوق ورزشی در جهان نشان می‌دهد که کشور فرانسه دارای قانون خاص ورزشی است. این قانون در ژوئیه سال ۲۰۰۰ جایگزین قانون ژوئیه ۱۹۸۰ شده است. در آمریکا نیز قواعد ورزشی آمیزه‌ای از قانون، مقررات و تصمیمات قضایی است. این قواعد برای تنظیم روابط میان دانش‌آموزان و حل اختلافات آن‌ها وضع شده است. در چین نیز قوانین کنترل دولتی بر ورزش با تکیه شدید بر استانداردهای ایدئولوژیک سیاسی، سیاست‌گذاری متمرکز و اعمال مدیریت سنتی اجرا می‌شود تا به دولت ملی کمک کند به بسیاری از اهداف اصلی خود دست یابد. معمولاً چینی‌ها میانجی‌گری و داوری را به قضاوت ترجیح می‌دهند.

در ایران تاریخچه حقوق ورزشی را به سه دوره تقسیم می‌کنند: دوره قبل از انقلاب مشروطیت (رعایت مقررات عرفی و شرعی در رسیدگی به امور قضایی الزامی بود)، دوره بعد

مسئولیت‌های حقوقی و قانونی مربیان ورزش

دکتر حسن قره‌خانی
استادیار دانشگاه زنجان

۳ ماده ۵۹ قانون مجازات اسلامی جای گرفت). مشاهده حوادث ناشی از عملیات ورزشی، سوانح محیطی، ارتکاب جرائم علیه دانش‌آموزان و مدیریت‌ها، محکومیت به مجازات‌های مختلف و بالاخره صدمات و ضایعاتی که بر پیکر جامعه ورزش وارد می‌گردید، نشان می‌داد که یکی از مهم‌ترین علل بروز این وقایع، فقدان آگاهی‌های حقوقی جامعه ورزشی است.

هر ساله پرونده‌های زیادی مرتبط با دبیران و مربیان ورزش در امور حقوقی اداره‌های مناطق و شهرستان‌ها و یا اداره کل امور حقوقی استان‌ها تشکیل می‌شود که یکی از دلایل اصلی آن آشنا نبودن مربیان و معلمان ورزش با وظایف و مسئولیت‌های حقوقی و قانونی خود است. ضعف اطلاعات حقوقی دبیران تازه‌کار و حتی برخی از دبیران کهنه‌کار در این زمینه مشکلات زیادی برای آن‌ها و نظام تعلیم و تربیت به وجود می‌آورد. اکنون با توجه به مطالب پیش گفته، این سؤال مطرح است: **مسئولیت حقوقی و قانونی معلمان، مربیان و داوران ورزش... چیست؟ راهکارهای اجرایی برای کاهش مشکلات و معضلات حقوقی و قانونی مرتبط کدام‌اند؟**

این مقاله با اهداف زیر نگاشته شده است:

- افزایش آگاهی‌های حقوقی دبیران و مربیان ورزش در محدوده حقوق ورزش و در نتیجه استفاده از این آگاهی‌ها در مسیر جلوگیری از وقوع حوادث ورزشی؛

- تشریح وظایف و مسئولیت‌های مربیان، معلمان و مدیران ورزشی آموزش و پرورش از نظر حقوقی؛

- ارائه انواع تدابیر حقوقی قبل و بعد از وقوع حوادث ورزشی؛

- راهکارهای اجرایی برای مسئولان و برنامه‌ریزان تربیت‌بدنی وزارت آموزش و پرورش. مهم‌ترین نتیجه حاصل از این اهداف، حفظ سلامت جسمی، روانی و حیثیتی دانش‌آموزان و نیز مصون داشتن مدیریت‌های ورزشی (کارشناسان تربیت‌بدنی و معاونت مربوط) از مسئولیت‌های قانونی است.

به‌طور کلی، وظایف و مسئولیت‌های حقوقی و قانونی مربیان و دبیران تربیت‌بدنی را می‌توان در یازده محور به شرح زیر خلاصه کرد.

کلیدواژه‌ها: مسئولیت‌های حقوقی و قانونی، مربیان و معلمان ورزش، حقوق ورزش

صلاحیت در آموزش

به‌کارگیری افراد فاقد صلاحیت خود بی‌احتیاطی و بی‌مبالا است. مدیران ورزشی باید در انتخاب مربیان واجد شرایط و با صلاحیت و دارای تخصص جهت استفاده در کانون‌های ورزشی مدارس و یا طرح «سباح» و سایر کلاس‌های آموزشی، دقت کافی داشته باشند؛ زیرا اگر در اثر بی‌صلاحیتی مربی خسارتی به ورزشکاران وارد شود، مسئول پیامدهای آن خواهند بود. بر این اساس، شخص مربی باید از فدراسیون مربوط آن رشته ورزشی کارت مربیگری داشته باشد. اشخاصی هستند که از نظر فنی و آموزشی مورد تأییدند اما چون مراحل اداری و قانونی دریافت جواز مربیگری را پشت سر نگذاشته‌اند، در صورت بروز حادثه، همانند راننده بدون گواهی‌نامه، مسئول و مقصرند.

حضور مستمر مربی و معلم ورزش در محل انجام فعالیت‌های ورزشی

یکی از مهم‌ترین عواملی که می‌تواند از بسیاری خطرها و حوادث ورزشی جلوگیری کند، حضور و نظارت معلم ورزش در صحنه فعالیت ورزشی است. پس حضور فیزیکی و مستمر معلم یا مربی ضرورت دارد؛ بنابراین، مربیان هرگز و به هیچ بهانه‌ای نباید محل ورزش و فعالیت تیم یا شاگردان خود را ترک کنند و در صورت اضطرار و ترک ضروری محل، باید جانشینی واجد شرایط و با صلاحیت (نه معاون و یا سرایدار یا دفتردار مدرسه و مسئول یا سرپرست سالن) را به جای خود انتخاب نمایند و در صورت نبود جانشین واجد شرایط و صلاحیت دار، کلاس ورزشی را تعطیل کنند.

نظارت دقیق بر چگونگی اجرای فعالیت ورزشی دانش‌آموزان

مربیان علاوه بر حضور مستمر در محل فعالیت‌های ورزشی باید از کنترل و نظارت غافل نشوند و با توجه و مراقبت، در همه لحظه‌ها، دانش‌آموزان را زیر نظر داشته باشند. اگر به دلیل نبود کنترل و نظارت دقیق حادثه‌ای رخ دهد، آن‌ها مسئول خواهند بود. از جمله کوتاهی‌هایی که مربیان و معلمان ورزش مرتکب می‌شوند، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

اجازه اجرای فن خطا؛

کمک به اجرای فنون ورزشی خطرناک مانند

در ورزش‌هایی مانند تکواندو که به‌کارگیری کلاه ایمنی، هوگو، ساعدبند، کاپ، و ساق‌بند هنگام مسابقه الزامی است، امتناع ورزشکار از استفاده از آن‌ها محملی برای رفع مسئولیت داور نخواهد بود

حرکات ژیمناستیک به صورت همزمان برای چند نوآموز [مبتدی] اجازه دادن به دانش‌آموزان برای استفاده از وسایل و تجهیزات ورزشی که به تبحر نیاز دارند، مانند میله بارفیکس، خرک و دار حلقه در ژیمناستیک.

نظارت بر اماکن و تجهیزات ورزشی مدرسه

مربیان و معلمان ورزش موظفاند در فاصله زمانی کوتاهی تا شروع فعالیت ورزشی، از اماکن و تجهیزات مربوط بازدید کنند. این موارد شامل زمین، اسباب و امثال آن است. در صورتی که اماکن و تجهیزات با مقررات مربوط مطابقت نداشته باشند یا متضمن خطر برای دانش‌آموزان باشند، معلم نباید اجازه فعالیت دهد. از جمله شرایطی که خطرناک تلقی می‌شوند و وقوع حادثه در آن‌ها قابل پیش‌بینی است، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- یخزدگی یا وجود آب در زمین؛
- وجود اشیاء خطرناک در نزدیکی محیط زمین مانند نرده‌های فلزی نوک‌تیز یا جعبه‌های فلزی مخصوص نگهداری توپ؛
- پوشش نداشتن میله‌های بسکتبال یا والیبال که نزدیک زمین نصب شده است؛
- بی سرپوش بودن حفره‌های میله والیبال؛
- باران، طوفان و امکان صاعقه؛
- غیر استاندارد بودن توپ بازی، به نحوی که خطرناک باشد؛
- ثابت نشدن دروازه‌های هندبال یا فوتسال؛
- رعایت نکردن فاصله با دیوارها، پله‌ها، صندلی‌ها و یا سطوح زباله در حیاط مدرسه و سایر موارد.

آگاهی از سلامت ورزشکاران

یکی از وظایف مربیان نسبت به دانش‌آموزان کسب اطمینان از سلامتی آن‌هاست. مربی موظف است قبل از آغاز هرگونه عملیات ورزشی از سلامتی همه دانش‌آموزان اطمینان حاصل کند. با توجه به اینکه معلم ورزش در این امر تخصص ندارد، می‌تواند از ورزشکار برگه معاینه پزشکی درخواست کند، در مواردی که ورزشکار به دلیل بیماری یا انجام عمل جراحی آمادگی لازم را برای فعالیت ورزشی ندارد، باید او را از شرکت در تمرین و مسابقه منع نمایند. همچنین بهتر است از ورزشکارانی که دچار حادثه شده بوده‌اند، بعد از بهبودی و بازگشت

مجدد به صحنه رقابت و ورزش، برگه معاینه پزشک مبنی بر تأیید سلامت آن‌ها دریافت گردد. خوشبختانه چند سالی است که با تهیه دفتر ثبت فعالیت‌های ورزشی دانش‌آموزان از سوی معاونت مربوط، فرم‌های مخصوصی برای این کار در نظر گرفته شده است.

بررسی وسایل ورزشی دانش‌آموزان

در بیشتر رشته‌های ورزشی، ورزشکار ملزم به استفاده از وسایل ورزشی است که به موجب مقررات مربوطه تعیین گردیده است. ناقص بودن، نامرغوب بودن و یا غیرمجاز بودن این وسایل ممکن است موجب صدمه دیدن ورزشکار شود که در این صورت مربیان و معلمان ورزشی مسئول خواهند بود؛ زیرا از وظایف اصلی و مهم آنان بازدید و بازرسی وسایل ورزشی قبل از عملیات ورزشی است. آن‌ها زمانی باید اجازه استفاده از این وسایل را صادر کنند که از سلامت و ایمنی آن‌ها اطمینان کامل حاصل کرده باشند. در زنگ تربیت‌بدنی مدارس، توجه ویژه به کفش ورزشی دانش‌آموزان از وظایف معلم و مربی ورزش است. همچنین ممانعت از به همراه داشتن وسایل اضافی و خطرناک مانند ساعت، انگشتر و عینک ضروری است. در کانون‌های ورزشی مثل ژیمناستیک نیز که استفاده از اسباب در آن نقش اساسی دارد و هرگونه عیب و نقص فنی آن‌ها می‌تواند به صدمات غیر قابل جبران منتهی شود، وظیفه مراقبتی معلم ورزش یا مربی اقتضا دارد که در بازدید آن‌ها حساسیت بیشتری نشان داده شود تا از وقوع حادثه در اثر نقص اسباب جلوگیری شود. در ورزش‌هایی مانند تکواندو که به کارگیری کلاه ایمنی، هوگو، ساعت‌بند، کاپ، و ساق‌بند هنگام مسابقه الزامی است، امتناع ورزشکار از استفاده از آن‌ها محملی برای رفع مسئولیت داور نخواهد بود. استفاده دانش‌آموزان از وسایلی مانند ساعت، انگشتر، و امثال آن‌ها در ورزش‌های درگیر ممنوع است و این بر عهده مربی است که قبل از شروع فعالیت، اقدام لازم را معمول دارد.

شناخت قابلیت‌ها و توانمندی‌های دانش‌آموزان توسط مربیان

مربیان به دلیل گذراندن دوره‌های مختلف تخصصی، کسب تجارب کافی و داشتن مجوزهای رسمی دارای قدرت تشخیص برای شناسایی توان دانش‌آموزان می‌باشند. بنابراین، وظیفه

از نظر حقوقی، درج یا عدم درج ضرورت توجه به شرایط جوی در مقررات ورزش‌ها تأثیری در مسئولیت قانونی مربی - که حادثه در نتیجه بی توجهی او به شرایط جوی نامساعد پیش آمده است - نخواهد داشت

براساس ماده ۶۴ آیین‌نامه اجرایی فدراسیون نجات غریق، در استخری با ابعاد ۸*۱۵ و تعداد ۵۰ شناگر، وجود ۲ ناجی ضروری است.

توجه به شرایط آب‌وهوا

بیشتر فعالیت‌های ورزشی مدارس در فضای باز انجام می‌شود که به شرایط مطلوب جوی نیاز دارد. تمرین در هوای بسیار گرم، بارندگی‌های شدید، سرمای بیش از حد و... منجر به بروز حوادث و وارد آمدن خسارت به دانش‌آموزان می‌شود. باید گفت که از نظر حقوقی، درج یا عدم درج ضرورت توجه به شرایط جوی در مقررات ورزش‌ها تأثیری در مسئولیت قانونی مربی - که حادثه در نتیجه بی‌توجهی او به شرایط جوی نامساعد پیش آمده است - نخواهد داشت؛ زیرا توجه به حوادث قابل پیش‌بینی تکلیفی است که بر عهده هر مربی یا معلم ورزشی گذارده شده است و اصرار دانش‌آموزان برای انجام فعالیت توجیهی ندارد.

دریافت رضایت‌نامه از ورزشکار جهت شرکت در فعالیت‌ها و مسابقات ورزشی

از نظر حقوقی، رضایت مجنی علیه اصولاً تأثیری در مجرمیت مرتکب ندارد ولی در موارد استثنایی، رضایت او ممکن است موجب زوال وصف مجرمانه و عدم تحقق جرم، تخفیف مجازات یا موقوفی تعقیب یا موقوفی اجرای مجازات شود و بدون تردید، رضایت دانش‌آموز به مشارکت در فعالیت ورزشی به معنای قبول خطرات و نتایج زیان‌بار متعارف آن است. قانون‌گذار با علم به اینکه حادثه از ورزش جداشدنی نیست و حتی به رغم رعایت همه موازین و مقررات باز ممکن است صدمه‌ای وارد شود، با شجاعت و بینشی بسیار متعالی حساب ورزش را از همه امور جدا ساخته است و حوادث آن را جرم محسوب نمی‌کند. در عین حال، می‌خواهد بگوید که ورزش یک فعالیت مبتنی بر تمایل است و هیچ اکراه و اجباری در آن نیست.

وظایف مربیان و معلمان ورزش بعد از وقوع حادثه ورزشی

بعد از وقوع حادثه، اولین وظیفه مربی کمک به ورزشکار مصدوم است. مسئولیت مربیان در مورد دانش‌آموزان مصدوم علی‌الاصول محدود به مکان فعالیت ورزشی است. هرگاه دانش‌آموزی به هر علتی در این محدوده مصدوم شود،

شناسایی قابلیت‌ها بر عهده آن‌هاست. مقصود از قابلیت‌های دانش‌آموز، شناسایی قدرت بدنی، مهارت‌های فنی، تجربه، فیزیک بدن وی از قبیل وزن، قد، سن و... او در فعالیت‌های ورزشی است. در صورت رعایت نکردن موارد یاد شده، مربی و معلم ورزش مسئول خواهند بود. مثلاً در رشته تکواندو، اگر مربی یک تکواندوکار سنگین‌وزن و با تجربه را با یک تکواندوکار مبتدی و سبک‌تر برای تمرین با هم مشخص کند، در صورت بروز صدمه و خسارت او باید پاسخگو باشد.

آشنایی مناسب مربی با کمک‌های اولیه

گاهی صدمه‌های وارده به ورزشکاران شدت زیادی ندارد که به آن خطر جانی بگویند؛ مانند دررفتگی‌ها و شکستگی‌ها که می‌تواند در مدرسه به وجود آید. در این شرایط مربی مکلف است به دانش‌آموز مصدوم کمک کند. این کار معمولاً به صورت کمک‌های اولیه اعمال می‌شود. پس مربیان ورزشی باید از کمک‌های اولیه آگاهی کافی داشته باشند تا در صورت بروز حادثه بتوانند نقش مثبتی ایفا نمایند.

همچنین خودداری از کمک‌های اولیه برای معلم و مربی ورزش مسئولیت‌های قانونی ایجاد می‌کند. اجازه بازگشت به بازی برای بازیکنی که از ناحیه سر مجروح شده، نمونه‌ای از خودداری از کمک‌های اولیه توسط مربی است. همچنین، می‌توان به حمل دانش‌آموز مصدوم اشاره کرد که بسیار مهم است و بی‌توجهی به این امر می‌تواند نتایج نامطلوبی داشته باشد. بارها مشاهده شده که حمل اشتباه افرادی که از ستون فقرات آسیب دیده‌اند، باعث تشدید مصدومیت آن‌ها گردیده است.

تعداد دانش‌آموزان

وجود تعداد بیش از حد دانش‌آموزان در یک دوره آموزشی، مانند طرح سبح یا کانون ورزشی و یا یک کلاس، مسئله مهمی است که باید مورد توجه مربیان قرار گیرد. در این حالت، موضوع نظارت و مراقبت کمرنگ‌تر می‌شود و احتمال وقوع حادثه افزایش پیدا می‌کند. تعداد دانش‌آموزان با توجه به رشته ورزشی و مکان ورزشی و تعداد مربیان متفاوت است. در رشته ورزشی کشتی در یک تشک استاندارد با یک مربی تعداد ورزشکاران می‌بایست ۳۰ الی ۴۰ نفر باشد. همچنین، در رشته ورزشی شنا

هرگاه جابه‌جایی مصدوم بدون ترتیبات خاص میسر نباشد، وی مجاز به الزام اشخاص به انتقال مصدوم به خارج از زمین به هر نحو نخواهد بود

مربی موظف است که اقدامات فوری برای کمک‌های اولیه به‌منظور جلوگیری از وخامت حال وی را به انجام برساند. این اقدامات شامل قطع بازی، اجازه ورود پزشک یا پزشک‌یار به زمین و بالاخره انتقال مصدوم به خارج از زمین است. هرگاه جابه‌جایی مصدوم بدون ترتیبات خاص میسر نباشد، وی مجاز به الزام اشخاص به انتقال مصدوم به خارج از زمین به هر نحو نخواهد بود. همچنین:

- به مجرد مصدومیت ورزشکار بازی را متوقف کنید و اقدام لازم را معمول دارید.
- هرگز با توجه به زمینه‌های قبلی، تمارض را مفروض ندانید. مقابله با بازیکن ظاهراً متمارض نباید از طریق بی‌توجهی به او و ادامه بازی صورت گیرد.

- اگر پزشک در محل فعالیت ورزشی حاضر نباشد، اجازه بازگشت به بازیکن مصدوم در صورتی مجاز است که حداقل، ظواهر امر دلالت بر امکان آن داشته باشد.

- به بازیکنی که از ناحیه سر صدمه خورده است بدون اجازه پزشک اجازه ادامه بازی را ندهید.

- ادعای بازیکن مصدوم به توانایی برای ادامه بازی، به‌ویژه اگر کودک باشد، هرگز رافع مسئولیت نیست.

- بازگشت فرد مصدوم باید پس از گذشت مدت مقرر با اجازه کتبی پزشک معتمد باشد.

- در تعطیل کردن رقابت‌های نامتعادل - که حادثه قابل پیش‌بینی است - تردید به خود راه ندهید.

- هرگاه در جریان فعالیت ورزشی شرایط جوی نامساعد شود و بروز سانحه قابل انتظار باشد، بازی را خاتمه دهید.

- به بازیکنی که سوءنیت و قصد مجرمانه خود را عملاً نشان داده است، اجازه ادامه بازی را ندهید. در غیر این صورت، ممکن است به جرم معاونت در ارتکاب جرم از سوی بازیکن مسئول شناخته شوید.

مسئولیت‌های حقوقی سرپرستان سالن‌ها و مدیران مجموعه‌های ورزشی دانش‌آموزی

قبل از بررسی حقوقی مسئولیت مدیران ورزشگاه‌ها تذکر دو نکته ضروری است: اول اینکه در این بحث، منظور از ورزشگاه هر محلی است که صرف‌نظر از وسعت و امکانات آن، آماده برای فعالیت‌های ورزشی است. بنابراین،

از نظر حقوقی ورزشگاه آزادی با یک سالن چند منظوره در یک مدرسه تفاوتی ندارد. نکته دوم، توجه به معنای مدیر در این کلمه نیست بلکه به هر کس که وظیفه اداره امور ورزشگاه را به عهده دارد، مدیر اطلاق می‌شود. مدیران ورزشگاه‌ها موظفانند بدون دخالت در امور فنی ورزش‌ها، ایمنی همه کسانی را که با هر عنوان از قبیل مربی، ورزشکار، تماشاگر، کارکنان که در ورزشگاه حضور دارند و نیز افراد مجاور را در چارچوب وظایف خود تأمین کنند. بدون تردید و به استناد اصول کلی حقوقی، اگر صدمه وارده به اشخاص یا اموال ناشی از تقصیر مدیران باشد، آن‌ها ملزم به پاسخگویی خواهند بود.

برخی راهکارهای عملیاتی برای کاهش مشکلات

- برگزاری کارگاه‌های آموزشی با رویکرد حقوق ورزشی

- تهیه و تدوین جزوه‌های آموزشی مختصر از سوی کارشناسان تربیت‌بدنی مناطق با مشارکت سرگروه‌های تربیت‌بدنی

- برگزاری سخنرانی‌های علمی با همکاری استادان و افراد برجسته و آشنا با حقوق ورزشی با شرکت دبیران و مربیان تربیت‌بدنی در سطح مناطق، شهرستان یا استان

- تهیه بیمه مسئولیت عمومی: این بیمه‌نامه مسئولیت قانونی افراد را در قبال صدمه و زیانی که به‌طور ناخواسته (غیر عمد) به دیگران وارد آورده است، تحت پوشش قرار می‌دهد. بیمه مسئولیت عمومی در حیطه ورزش می‌تواند شامل مربیان، دانش‌آموزان، کارمندان و اعضای سازمان ورزشی، مربیان کودکان و تمامی دست‌اندرکاران درگیر باشد.

- تهیه بیمه حوادث ورزشی

- بیمه مدیران و کارمندان: ممکن است از کارمندان و مدیران در سازمان‌های ورزشی به‌دلیل نقض وظایف شکایت شود. در این صورت می‌توان مدیران و کارمندان را مشمول بیمه شخص ثالث نمود؛ به شرطی که حسن نیت فرد مسئول احراز شده باشد.

- بیمه مربوط به وسایل و ابزار ناقص و معیوب: برخی از بیمه‌ها می‌توانند با استفاده از قوانین، از خریداران کالاهای مصرفی حمایت کنند. خدمات ناشی از ابزار و وسایل معیوب در حیطه ورزش و رویدادهای ورزشی می‌توانند مشمول این نوع بیمه شوند.

**مدیران ورزشگاه‌ها
موظف‌اند بدون
دخالت در امور فنی
ورزش‌ها، ایمنی همه
کسانی را که با هر
عنوان از قبیل مربی،
ورزشکار، تماشاگر،
کارکنان که در
ورزشگاه حضور دارند
و نیز افراد مجاور را
در چارچوب وظایف
خود تأمین کنند**

منابع

۱. آقای‌نیا، حسین. (۱۳۸۹). حقوق ورزشی. چاپ یازدهم. نشر میزان.
 ۲. دیورا، ا. وست، چالرز. آ. بوچسز. (۱۳۸۱). مبانی تربیت‌بدنی. چاپ سوم. ترجمه احمد آزاد.
 ۳. والتر، تسی جامپیون جونیور. (۱۳۸۶). مبانی حقوق ورزش‌ها. ترجمه حسین آقای‌نیا. چاپ چهارم. دادگستر.
4. www.HaghGostar.ir

المیادها ایجادانگیزه و تحرك می کنند

اشاره

زهرا رادنیسا، معاون تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش استان خراسان جنوبی در سال ۱۳۴۹ در بیرجند متولد شده است. او کارشناس رشته

تربیت بدنی و دارای بیست و هشت سال سابقه کار در آموزش و پرورش است که ده سال از آن در کار اداری و هیجده سال در تعلیم و آموزش تربیت بدنی سپری شده است.

رادنیسا متأهل و دارای دو فرزند است و با عشق وارد رشته تربیت بدنی شده است. تخصص او تنیس روی میز است و در این رشته درجه داور و مربیگری دارد. تنیس روی میز مورد علاقه خانواده ایشان نیز هست و او از آن به عنوان رشته خاص خانوادگی یاد می کند.

گفت و گوی زیر در روز دوشنبه ۲۹ شهریور ۱۳۹۵ در دفتر معاونت تربیت بدنی و سلامت استان خراسان جنوبی شهر بیرجند انجام شد.

لطفاً درباره تاریخچه ورزش مدارس در سطح استان خراسان جنوبی توضیح دهید.

تاریخچه ورزش در این استان به مدرسه شوکتیه بیرجند برمی گردد که بعد از دارالفنون، دومین مدرسه کشور بوده و در این مدرسه علاوه بر دروس معمولی، ورزش هم تدریس می شده است. سال ۱۳۸۳ یکصدمین سالگرد تأسیس این مدرسه بود و حالا ۱۱۲ سال از تأسیس آن

عملکرد معاونت تربیت بدنی و سلامت استان خراسان جنوبی از زبان زهرا رادنیسا

فرزانه زنگیان

می گذرد.

ورزش مدارس از سال ۱۳۰۶ جزء برنامه رسمی آموزشی ایران بوده و این رسمیت، به ورزش نظم و سرفصل داده است. رشته هایی که در ابتدا در شهر بیرجند کار می شده چوگان، تنیس خاکی و فوتبال بوده است اما حالا تقریباً همه رشته ها در ورزش آموزشگاهی وجود دارد؛ مثلاً دو و میدانی، تنیس روی میز، والیبال، بسکتبال، فوتبال، فوتسال و تیراندازی.

وضع ورزش مدارس در حال حاضر در سطح استان چگونه است؟

آنچه در حال حاضر اجرا می شود، براساس برنامه درسی و آموزشی است که از طرف وزارت آموزش و پرورش تدوین شده است. در پایه دوم دبستان رشته ژیمناستیک به طور خاص به بچه ها آموزش داده می شود. در پایه سوم، طرح سباح فعال است و در پایه چهارم طنابورزی (طناب زنی) مورد توجه قرار دارد، در پایه پنجم تنیس روی میز و در پایه ششم، دو و میدانی آموزش داده می شود.

در پایه هفتم بسکتبال، در پایه هشتم والیبال، در پایه نهم هندبال و در پایه دهم بدمینتون و فوتسال به شکل خاص تعلیم داده می شوند. البته

طرح تا چه اندازه در سطح مدارس استان امکان اجرا داشته و موفق بوده است؟

اولویت طرح حیاط پویا با مدارس ابتدایی است. این از طرح‌های بسیار موفق استان خراسان جنوبی بوده و به نوعی در مدارس متوسط اول و دوم هم اجرا شده و مورد استقبال قرار گرفته است.

همان‌طور که می‌دانید، طرح حیاط پویا طراحی نقوش بر روی دیوار و کف حیاط مدرسه است. با توجه به اینکه دانش‌آموزان رو به چاقی می‌روند و زندگی ماشینی و کار مداوم با کامپیوتر تحرک آن‌ها را کم کرده‌است، این طرح باعث می‌شود دانش‌آموز وارد حیاط مدرسه شود و فعالیت کند و در فضایی سالم، با دوستانش رقابتی سالم داشته باشد. در واقع، طرح حیاط پویا زمینه تحرک را در محیطی آرام و بدون رقابت برد و باخت برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند.

بازگردیم به امکانات ورزشی مدارس؛ لطفاً بفرمایید چه تعداد از مدارس استان به سالن ورزشی مجهزند؟

۶۶ سالن ورزشی در سطح استان موجود است که همه آن‌ها صبح‌ها در اختیار مدارس است. مدارس ما هم همه نوبت صبح‌اند و استفاده از این سالن‌ها همیشه با اولویت دختران همراه است.

با توجه به آب و هوای این استان که گرما و سرمای سخت و شدیدی دارد، ما ۲۹ سانتی‌متر فضای سرپوشیده ورزشی برای هر دانش‌آموز داریم که استاندارد کشوری آن یک متر و بیست سانتی‌متر برای هر دانش‌آموز تعریف شده است. با توجه به شرایط بد آب و هوایی استان، استفاده از سالن ورزشی به ویژه برای دختران، خیلی مهم است. هر چقدر در استان‌هایی چون استان ما پیش‌بینی سالن ورزشی بیشتر باشد، دانش‌آموزان نشاط بیشتری خواهند داشت؛ مثلاً آفتاب تند باعث می‌شود دانش‌آموز نتواند بازی با کیفیت بالایی داشته باشد و از بازی لذت هم نمی‌برد. این اهمیت سالن‌های ورزش را نشان می‌دهد. دختران بحث حجاب را همه دارند و باید در سالن باشند.

آیا طرح سباح در مورد دانش‌آموزان استان قابل اجرا بوده است؟

در شهرستان‌هایی که استخر داشتیم، مشکلی نبود و طرح اجرا شد. شوروی آموزش و پرورش استان نیز تصویب کرده است که هر ساله در

رشته‌های دیگر را هم به‌طور عمومی کار می‌کنند. در این زمینه، نماینده معلمان استان خراسان جنوبی به تهران می‌آید و دوره می‌بیند و بعد از بازگشت، به معلمان استان آموزش می‌دهد.

آموزش رشته‌های خاص با هدف کشف استعدادها دانش‌آموزان و سنجش و رشد علاقه آن‌ها برگزار می‌شود.

در حال حاضر، چه تعدادی از مدارس شما از امکانات و فضای ورزشی لازم برای این آموزش‌ها و به‌طور کلی فعالیت ورزش برخوردارند؟

تمام مدارس ما از امکانات نسبی برخوردارند. نمی‌گویم امکانات همه رشته‌های ورزشی را در همه مدرسه‌ها داریم اما برای رشته‌های پرطرفدار، در بیشتر مدارس امکانات موجود است. منظورم رشته‌هایی چون والیبال، تنیس روی میز و فوتسال است. سالن‌های ورزشی ما هم معمولاً سرپوشیده هستند. در سطح استان، ۴۶ سالن ورزشی داریم که تعدادی از این سالن‌ها در مدارس و بقیه در مکان‌های مختلف شهرها و مناطق استان قرار دارند.

در کل استان هم سه استخر داریم. با توجه به اینکه طرح سباح در پایه سوم برگزار می‌شود، سه شهرستانی که استخر دارند، می‌توانند طرح سباح را پوشش دهند. نهبندان، قاین و فردوس هر کدام یک استخر برای پوشش دادن طرح سباح دارند.

به نظر شما، با توجه به نیاز استان لازم نیست استخرها بیشتر شوند؟

بله البته چهار استخر نیمه‌تمام داریم که به علت کمبود اعتبارات، ساخت آن‌ها به اتمام نرسیده است و در بشرویه، زیرکوه و بیرجند در دست احداث‌اند.

آیا دانش‌آموزان از استخرهای موجود استقبال می‌کنند؟

بله، استقبال بچه‌ها بسیار خوب است و لازم است بگویم که این استخرها برای دانش‌آموزان طرح سباح رایگان هستند. دانش‌آموزان غیر طرح سباح و فرهنگیان، اعم از معلم و کارمند، هم می‌توانند با تخفیف ویژه از استخرها استفاده کنند.

اگر اجازه بدهید درباره طرح حیاط پویا هم صحبتی داشته باشیم؛ این

هر چقدر در استان‌هایی چون استان ما پیش‌بینی سالن ورزشی بیشتر باشد، دانش‌آموزان نشاط بیشتری خواهند داشت؛ مثلاً آفتاب تند باعث می‌شود دانش‌آموز نتواند بازی با کیفیت بالایی داشته باشد و از بازی لذت هم نمی‌برد

رشته تربیت‌بدنی می‌خوانند. ۸۴ کارشناس ارشد که البته همه‌شان تربیت‌بدنی نمی‌خوانند. ۲۷۶ نفر کارشناس، ۳۹ نفر کاردان (فوق‌دیپلم) هم به آموزش تربیت‌بدنی در مدارس اشتغال دارند. این را هم اضافه کنم که در استان، بیشتر نیروهای ما درس می‌خوانند و در پی ارتقای مدرک هستند و چند سال دیگر قریب به اتفاق معلمان کارشناس ارشد خواهند بود.

ع برنامه کلاس‌های ضمن خدمت برای معلمان تربیت‌بدنی به چه شکل است؟

ع معاونت طرح و برنامه تربیت‌بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش برنامه‌هایی را تعریف می‌کند و سپس استان‌ها برای اجرای آن‌ها برنامه‌ریزی می‌کنند. هر استان براساس نیاز معلمان خود و شرایط خاصش، رشته‌هایی را انتخاب و در سطح شهرستان یا منطقه برگزار می‌کند.

مثلاً مدیریت دانش سازمانی برای همکاران اداری در گروه تربیت‌بدنی اجرا شده است. حقوق ورزشی، روان‌شناسی ورزشی، استعدادیابی ورزشی، حرکات اصلاحی، مدیریت برگزاری مسابقات و رویدادهای ورزشی، طراحی و نگهداری اماکن و تجهیزات ورزشی هم جزء رشته‌هایی هستند که به‌صورت ضمن خدمت تعلیم داده می‌شوند.

ع خانم رادنیسا، همان‌طور که می‌دانید اخیراً کتاب‌هایی برای معلمان تربیت‌بدنی تا دوره اول متوسطه نوشته شده است. آیا معلمان تربیت‌بدنی در استان شما از این کتاب‌ها استفاده کرده‌اند؟ کتاب‌ها برایشان مفید بوده است؟

ع از این کتاب‌ها تا پایه نهم استفاده می‌شود و اگر معلمان از آن‌ها استفاده کنند، می‌توانند راحت‌تر تدریس کنند. این کتاب‌ها در اختیار مدارس قرار گرفته است و معلمان از آن‌ها اظهار رضایت می‌کنند و می‌گویند که مفید بوده‌اند؛ یعنی نظارت‌هایی که ما انجام داده‌ایم و گزارش‌هایی که از مدرسه‌ها رسیده حاکی از این است که کتاب‌ها ثمربخش بوده‌اند.

ع یکی دیگر از برنامه‌های تأثیرگذار المپیادهای ورزشی هستند که ظاهراً مورد استقبال دانش‌آموزان قرار گرفته است. در مورد چگونگی برگزاری این المپیادها برای خوانندگان ما

مرداد ماه سایر ادارات کل با آموزش و پرورش در زمینه استفاده از استخرهایشان برای اجرای طرح سباح همکاری داشته باشند. چون این طرح اختیاری و به نوعی مشارکتی است، اولیا نیز برای اجرای آن می‌کوشند و از آن حمایت می‌کنند.

ع آموزش و پرورش برای ایجاد نشاط ورزشی در سطح مدارس و آموزشگاه‌های استان چه برنامه‌هایی داشته است؟

ع اجرای طرح‌های ملی مثل المپیاد درون‌مدرسه‌ای برای دانش‌آموزان نشاط‌آفرین است. همچنین، برگزاری افتتاحیه‌ها در مدارس و ایجاد فرصت برای رشته‌های مختلف آموزشگاهی و انجام بازی‌های محلی در داخل مدرسه‌ها شادی‌آور است و زمینه‌ای برای تحرک و رقابت سالم در مدرسه به وجود می‌آورد. اجرای ورزش صبحگاهی و حیاط پویا هم مفید است.

ع آیا آموزش و پرورش کمک‌های نقدی یا وسایل ورزشی در اختیار مدارس قرار می‌دهد؟

ع برای اجرای طرح‌های ملی، اعتباراتی از طرف وزارتخانه اختصاص پیدا می‌کند. ما هر ساله تجهیزات ورزشی تهیه می‌کنیم و وزارتخانه هم به ما بسته‌های حمایتی می‌دهد. این بسته‌ها شامل لوازم ورزشی، تشک ژیمناستیک، انواع توپ‌ها، راکت‌ها، پایه والیبال و پایه بسکتبال و دروازه فوتبال است.

ع اجازه بدهید کمی هم درباره نیروی انسانی صحبت کنیم؛ بفرمایید تعداد معلم‌های تربیت‌بدنی به تفکیک خانم و آقا در سطح استان چگونه است و آیا در زمینه نیروی انسانی با کمبود روبه‌رو نیستید؟

ع در پاسخ باید بگویم که بله، ما کمبود نیروی انسانی داریم. ضمن اینکه قرار است در پایه‌های یازدهم و دوازدهم سه ساعت در هفته به درس تربیت‌بدنی اضافه شود و این موضوع، کمبود را بیشتر می‌کند. در حال حاضر ما ۴۰۴ دبیر تربیت‌بدنی داریم که شامل ۲۰۰ مرد و ۲۰۴ زن می‌شود.

ع میزان تحصیلات این معلمان چقدر است؟

ع در دوره دکتری ۱۰ دانشجوی داریم که همگی

یکی از هدف‌های المپیاد درون مدرسه‌ای افزایش مشارکت اقشار مختلف است و در مناطقی از استان، حتی فرمانداران و بخشداران هم وارد این حمایت‌ها شده‌اند

بیشتر توضیح بدهید.

این المپیادها در دانش‌آموزان ایجاد انگیزه و تحرک می‌کنند و مورد استقبال آن‌ها قرار گرفته‌اند. آموزش و پرورش کشوری این اختیار را به ما داده است که از بازی‌های بومی و محلی هم در المپیاد ورزشی استفاده کنیم؛ یعنی ما هم از بازی‌هایی مثل والیبال و بسکتبال بهره می‌بریم و هم از بازی‌های بومی محلی مثل طناب‌کشی، توپ و دایره، هفت‌سنگ و امثال این‌ها استفاده می‌کنیم. بچه‌ها از بازی‌های بومی و محلی خیلی استقبال می‌کنند. البته رشته‌های عمومی و همگانی هم مورد توجه‌اند.

نحوه ارتباط خانواده‌ها با ورزش مدارس به چه صورت است؛ یعنی در این زمینه خانواده‌ها مشارکت یا حمایتی دارند و در مجموع، نظرشان چیست؟

برای پاسخ دادن به سؤال شما لازم است نخست توضیحی بدهم. ما در اینجا ستاد برگزاری المپیاد را در مدارس داریم که مدیران مدرسه‌ها رئیس این ستادها هستند و معاون ورزشی و معاون آموزشی و دبیر تربیت‌بدنی هم در این ستادها حضور دارند. نماینده اولیا و مربیان به همراه نماینده دانش‌آموزان هر مدرسه هم عضو ستادند و از این طریق، ورزش مدارس با خانواده‌های دانش‌آموزان ارتباط برقرار می‌کند. حتی اولیا می‌توانند بیننده مسابقات باشند و در صورت داشتن تخصص، به‌عنوان داور و مربی هم از ایشان استفاده می‌شود.

در استان ما زمینه‌هایی فراهم شده است که اولیا می‌توانند مدارس را از طریق همین ستادها حمایت کنند. اتفاقاً یکی از هدف‌های المپیاد درون‌مدرسه‌ای افزایش مشارکت اقشار مختلف است و در مناطقی از استان، حتی فرمانداران و بخشداران هم وارد این حمایت‌ها شده‌اند. از دل همین المپیادها تیم مدرسه مشخص می‌شود و در مسابقات طرح مدرسه قهرمان شرکت می‌کند و البته، در تمام این مراحل اولیا حضور و نظارت دارند و همراهی می‌کنند.

لطفاً درباره طرح مدرسه قهرمان بیشتر توضیح دهید.

تیمی که از طریق المپیاد مدرسه‌ای مشخص می‌شود، به مسابقات رده بالاتر راه پیدا می‌کند. بعد، تیم هر مدرسه‌ای که در شهرستان مقام اول را بیاورد، نماینده شهرستان برای شرکت در

مسابقات استانی می‌شود. این تیم می‌تواند از سایر مدارس هم یار کمکی بگیرد و در مسابقات استانی با نام مدرسه خود شرکت کند. مدرسه‌ای که در مسابقات استانی مقام بیاورد، وارد مسابقات کشوری می‌شود و بعد هم می‌تواند در مسابقات بین‌المللی شرکت کند. این‌ها مراحل اجرای طرح مدرسه قهرمان است و حضور پررنگ همه دانش‌آموزان و بسیاری از اولیا در اجرای این طرح دلگرم‌کننده است.

درباره مشارکت اولیا در ورزش مدارس صحبت‌های جالبی داشتید. در اینجا سؤالی مطرح می‌شود؛ آیا امکانات اقتصادی مردم در این استان به‌گونه‌ای هست که انتظار مشارکت و حمایت آنان از ورزش مدارس را داشته باشیم؟

سؤال بجایی است و به نظر من حتماً باید مطرح می‌شد. استان ما به لحاظی با استان‌های دیگر متفاوت است و می‌توان گفت بیشتر دولتی است؛ یعنی بیشتر متکی به کمک سازمان‌های دولتی است. مثلاً بعضی استان‌ها نفت یا پتروشیمی یا کارخانه‌های مختلف دارند. اما در اینجا این موارد موجود نیست. طبیعتاً درآمد مردم کمتر است و اگر استان‌های دیگر در ورزش می‌توانند حامی (اسپانسر) داشته باشند، ما از بین مردم اینجا به دلایلی که عرض کردم، نمی‌توانیم پشتیبانی داشته باشیم. اولیا در اینجا می‌توانند ورزش خرد مدارس را حمایت کنند اما طرح‌های کلان ورزشی ما حامی ندارند. مردم این استان قانع و کم توقع‌اند. و با حداقل امکانات موجود، کار انجام

اولیا در اینجا می‌توانند ورزش خرد مدارس را حمایت کنند اما طرح‌های کلان ورزشی ما حامی ندارند، مردم این استان قانع و کم توقع‌اند و با حداقل امکانات موجود، کار انجام می‌شود و مردم هم راضی‌اند

پنجمین جشنواره نوجوان سالم نیز که در اصفهان برگزار شد، این طرح باز رتبه آورد.

۶ برای آشنایی خوانندگان ما، لطفاً دربارهٔ مراحل اجرایی طرح سفیران سلامت بیشتر توضیح دهید.

۶ ما برای اجرای این طرح در سطح استان چند کارگاه داشتیم. در یک کارگاه، نیروی انتظامی از طریق نمایش فیلم بچه‌ها را با مشکلات اعتیاد آشنا کرد.

در کارگاه دیگر بچه‌ها به بازی‌های بومی محلی پرداختند؛ به این منظور که همیشه به یاد داشته باشند نشاط و زندگی سالم چگونه به دست می‌آید. ما در آن زمانی که آن‌ها بازی می‌کردند، شرایطی فراهم کردیم که از بازی واقعاً لذت ببرند. کارگاه دیگرمان، کارگاه نقاشی بود و در آن موضوع‌های خاصی را به بچه‌های دبستانی دادیم تا ترسیم و نقاشی کنند. موضوعات با محوریت آسیب‌های اجتماعی انتخاب شده بود و در پایان، از نفرات برگزیده تقدیر به عمل آمد.

در کارگاه «خود مراقبتی» بعضی از مهارت‌های زندگی، از جمله مهارت «نه گفتن» به دانش‌آموزان آموزش داده شد. کارگاه امداد و نجات هم داشتیم. لازم است بگویم که این طرح فقط در استان خراسان جنوبی طراحی و اجرا شده است.

۶ به‌عنوان صحبت پایانی، اگر مطلبی هست بفرمایید.

۶ زمانی که من در تربیت‌معلم تهران درس می‌خواندم، جمله‌ای را نوشته و به دیوار زده بودند که آن را خیلی دوست داشتم و همیشه در ذهنم هست؛ به این مضمون که اگر به معلمی به‌عنوان شغل نگاه می‌کنی، رهاش کن و اگر معلمی عشق توست، بر تو مبارک باد!

این جمله روی من خیلی تأثیر گذاشت؛ چون همهٔ اصل و اساس معلمی را بیان می‌کرد. معلم باید همراه دانش‌آموز باشد و زمینهٔ کشف استعدادها را فراهم کند و برای پرورش این استعدادها، برنامه‌ریزی داشته باشد.

معلم تربیت‌بدنی باید بتواند در کانون‌های درون مدرسه‌ای و برون مدرسه‌ای استعدادها را هدایت کند تا دانش‌آموز متوجه شود که ورزش، بهترین راه پر کردن اوقات فراغت و دستیابی به نشاط است و با کمک ورزش در مسیر سالم زندگی بماند و از آسیب‌های اجتماعی دور شود.

۶ از اینکه وقت‌تان را در اختیار ما گذاشتید، سپاسگزارم.

می‌شود و مردم هم راضی‌اند اما توجه کنید که امکانات اقتصادی مردم ضعیف است و نمی‌توان انتظار حمایت‌های ویژه و بزرگ از آن‌ها داشت. شاید در استان‌های دیگر ورزشکاران برای رفتن به یک استان دیگر از هواپیما استفاده کنند اما ورزشکاران ما با «ون» هم برای مسابقه به دورترین نقاط کشور رفته‌اند.

۶ در مسابقات کشوری وضع بچه‌های استان شما چطور بوده است و چه نتایجی به دست آورده‌اند؟

۶ ورزش خاص استان ما ورزش زورخانه‌ای و کشتی پهلوانی است. در این رشته هفت سال مسابقات کشوری برگزار نشد؛ سال پیش که برگزار شد، دانش‌آموزان ما مقام کشوری کسب کردند. امسال هم میزبانی مسابقات این رشته به استان خراسان جنوبی داده شده است.

تیراندازی نیز در استان رشتهٔ محبوبی است. مسابقات دانش‌آموزی تیراندازی هم سال‌هاست که برگزار نشده اما در آن سال‌هایی که برگزار شده است، دانش‌آموزان ما صاحب تیم بوده و مقام کشوری کسب کرده‌اند.

در مسابقات کشوری در رشته‌های دو و میدانی و تنیس روی میز هم استان ما مقام آورده است.

۶ شما در همایش سفیران سلامت خراسان جنوبی گفته‌اید: سفیران سلامت، نماد مشارکت دانش‌آموزان در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی هستند. لطفاً در این مورد بیشتر توضیح دهید.

۶ طرح سفیران سلامت در شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر تصویب شد و یک طرح استانی است. برای اجرای این طرح، در دورهٔ ابتدایی ۳۰۰ دانش‌آموز دختر و ۳۰۰ دانش‌آموز پسر با اولویت برجستگی تحصیلی و ورزشی انتخاب شده‌اند تا آموزش ببینند و به‌عنوان سفیر سلامت در مبارزه با بعضی آسیب‌های اجتماعی در مدرسه‌ها کار کنند.

این‌ها مثل همیار پلیس هستند که خانواده و فامیل خودشان را هم ارشاد می‌کنند. در سال جاری مقرر شد که برای دورهٔ متوسطهٔ اول و دوم هم این سفیران سلامت را داشته باشیم.

البته بیشترین رویکرد مورد نظر آسیب‌های اجتماعی مشکل اعتیاد است. سن اعتیاد در کل کشور پایین آمده و به ده سال رسیده است. این طرح را استان خراسان جنوبی داد و در سطح کشوری، خود طرح رتبهٔ سوم را کسب کرد. در

معلم تربیت‌بدنی باید بتواند در کانون‌های درون مدرسه‌ای و برون مدرسه‌ای استعدادها را هدایت کند تا دانش‌آموز متوجه شود که ورزش، بهترین راه پر کردن اوقات فراغت و دستیابی به نشاط است و با کمک ورزش در مسیر سالم زندگی بماند و از آسیب‌های اجتماعی دور شود

چکیده

کلیدواژه‌ها: آموزش و پرورش، استعداد‌های درخشان ورزشی

در مقدمه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش آمده است: تحقق ارزش‌ها و آرمان‌های متعالی انقلاب اسلامی مستلزم تلاش همه‌جانبه در تمام ابعاد فرهنگی، علمی، اجتماعی و اقتصادی است. احراز دستیابی به عرصهٔ تعلیم و تربیت از مهم‌ترین زیرساخت‌های تعالی و پیشرفت همه‌جانبهٔ کشور و ابزار جدی برای ارتقای سرمایه انسانی شایسته

هدف از پژوهش حاضر، شناسایی موانع و راهکارهای پرورش استعداد‌های درخشان ورزشی در آموزش و پرورش بوده است، این مطالعه به لحاظ روش از نوع کتابخانه‌ای بود که به صورت مطالعهٔ مروری، توصیفی محض انجام گرفت. برای گردآوری اطلاعات از منابع مختلف شامل مقالات، کتب و منابع مرتبط در زمینهٔ استعدادیابی ورزشی استفاده شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که با توجه به کمبود منابع اقتصادی و امکانات کشور، از آموزش و پرورش می‌توان به‌عنوان بهترین گزینه در شناسایی و انتخاب بازیکنان مستعد در رشته‌های مختلف ورزشی استفاده کرد. لذا پیشنهاد می‌شود، همچون مقطع ابتدایی، در دیگر دوره‌های تحصیلی نیز رشته‌های مختلف ورزشی گنجانده شود.

آموزش و پرورش، زادگاه پرورش استعداد‌های ورزشی

سعدی سامی

کارشناس ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی، دبیر ورزش مدارس شهرستان مریوان

**مدل‌های مختلفی
برای شناسایی
استعدادهای
ورزشی در
کشورهای مختلف
جهان وجود دارد
و هر کدام از آنها
مسیرهای مختلفی
را دنبال می‌کنند**

کشور در عرصه‌های مختلف است. به این ترتیب، تحقق آرمان‌های متعالی انقلاب اسلامی ایران مانند احیای تمدن عظیم اسلامی، حضور سازنده، فعال و پیشرو در میان ملت‌ها و کسب آمادگی برای برقراری عدالت و معنویت در جهان در گرو تربیت انسان‌های عالم متقی و آزاده و اخلاقی است. تعلیم و تربیتی که تحقق بخش حیات طیبه، جامعه عدل جهانی و تمدن اسلامی ایرانی باشد. در پرتو چنین سرمایه انسانی متعالی‌ای است که جامعه بشری آمادگی تحقق حکومت جهانی انسان کامل را می‌یابد و در سایه چنین حکومتی ظرفیت و استعدادهای بشر به شکوفایی و کمال خواهد رسید (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش). استعدادیابی عبارت است از فرایندی که طی آن توانایی‌های خردسالان بر پایه آزمون‌های معین سنجیده می‌شود و آنان به سمت ورزش‌هایی که بیشترین امکان موفقیت در آن را دارند راهنمایی می‌گردند. این آزمون‌ها که بر اساس سطح آمادگی، میزان رشد و توانایی‌های زنان و مردان طراحی می‌شوند، می‌تواند سطح عملکرد آینده افراد در رشته‌های مختلف را پیشگویی کنند (۷). استعدادیابی در حال تبدیل شدن به یک بازار بزرگ است. در حوزه‌های مختلفی مانند ورزش، هنر و تعلیم و تربیت، محققان به دنبال یافتن مؤثرترین روش‌ها برای شناسایی نخبگان هستند. این حوزه‌ها در بیشتر جوامع با همدیگر هم‌پوشانی دارند و به‌رغم منابع مالی محدود، رقابت زیادی برای دستیابی به اوج موفقیت در این حوزه‌ها وجود دارد (۸). در عالم ورزش، شناسایی استعداد مفهوم جدیدی نیست. با این حال، به این موضوع توجه علمی و کارشناسانه نشده است. در اواخر سال ۱۹۶۰ و اوایل ۱۹۷۰ در بیشتر کشورهای اروپای شرقی، روش‌های ویژه‌ای برای شناسایی ورزشکارانی که دارای توانایی‌های بالقوه بالایی بودند، ابداع شد. بیشتر افرادی که در بازی‌های المپیک ۱۹۷۲ مدال کسب کردند (به‌ویژه از کشور آلمان شرقی که به‌طور علمی انتخاب شده بودند)، نتیجه فرایند شناسایی استعدادها بودند. مدل‌های مختلفی برای شناسایی استعدادها و ورزشی در کشورهای مختلف جهان وجود دارد و هر کدام از آنها مسیرهای مختلفی را دنبال می‌کنند. در ایرلند و انگلستان مدل مشارکت ورزشی مستمر در طول عمر، در دانمارک استعدادیابی ورزشی با تأکید بر محیط، در چین مدل نظام‌مند استعدادیابی و در آمریکا مدل مدرسه محور را

می‌توان نام برد (۹). میلیون‌ها مربی آرزو دارند که ورزشکارانشان به بهترین ورزشکاران جهان تبدیل شوند (۱). زمانی این آرزو محقق می‌گردد که مربیان خود را به توانمندی‌های گوناگون از جمله فیزیولوژی ورزش، بیومکانیک، روان‌شناسی و مدیریت مجهز سازند (۱۰). با وجود تأثیر حوزه‌های یاد شده در بحث استعدادیابی، حوزه روان‌شناسی ورزش و مدیریت ورزش جایگاه ویژه‌ای دارند؛ چرا که این دو حوزه، زمینه را برای استفاده از دانش و عملیاتی کردن علوم ورزشی در فرایند استعدادیابی و پرورش استعدادها فراهم می‌آورند. در حوزه توانمندی‌های روانی، هوش هیجانی که توانایی کنترل عواطف خود و دیگران، متمایز کردن پیامدهای مثبت و منفی عواطف و بهره‌گیری از اطلاعات عاطفی برای راهنمایی فرایند تفکر و اقدامات شخصی را محقق می‌سازد، به‌عنوان اولین عامل موفقیت مربیان شناخته شده است (۱۱). با توجه به تمایزی که بین استعدادیابی و پرورش استعدادها وجود دارد، می‌توان گفت که استعدادیابی گام اول برای پرورش استعدادهاست (۲). فرایند کشف ورزشکاران با استعداد و هدایت آن‌ها به سوی تیم‌های ورزشی ملی به‌منظور شرکت در برنامه‌های تمرینی سازمان یافته و تخصصی، یکی از انتظارات جامعه از تربیت‌بندی وزارت آموزش و پرورش است (۳). امروزه بر همگان و به‌ویژه مسئولان و معلمان تربیت‌بندی واضح است که یادگیری و اجرای حرکات اصلی و بنیادی و مهارت‌های حرکتی در رده نوجوانی و به‌خصوص در دوره ابتدایی صورت می‌گیرد و توسعه و گسترش می‌یابد. یک دانش‌آموز، فعالیت‌های حرکتی و ورزشی مورد علاقه خود را در چارچوب درس تربیت‌بندی آموزش می‌بیند و با اجرای اختصاصی طرح‌ها در یک سال خاص می‌تواند به این امر کمک شایانی کند. در نتیجه، آموزش مناسب سبب علاقه فردی به ورزش و استمرار آن می‌شود (۴). چهار عامل مهم در فرایند پرورش استعدادها، اهداف و روش‌های بلندمدت، دامنه گسترده حمایت‌ها و تشکیلات منسجم، تمرکز بر پرورش مناسب و نه بر انتخاب سریع، و تمرکز بر تفاوت‌های فردی در رشد هستند (۱۲). در ایران، پرورش قهرمانان و کسب مدال همواره - اگرچه گاه حتی در حد یک آرزو - مطرح بوده است و تلاش‌هایی برای تحقق شکل صحیحی از آن لازم و ضروری به‌نظر می‌رسد. با این حال، باید اذعان نمود که تا تنظیم یک برنامه ملی و هدفمند برای

قهرمان‌پروری، مسیر دشواری در پیش داریم و شاید بتوان مسئله استعدادیابی و پرورش استعدادها را یکی از گام‌های بنیادین و اولیه در خصوص تدوین برنامه ملی قهرمان‌پروری به حساب آورد (۱۲). در کشورهای پیشرفته، ورزش قهرمانی به ورزش مدارس وابستگی خاصی دارد. در واقع با به کارگیری روش‌های آموزشی مناسب، نه تنها کودکان در زمینه تربیت بدنی به‌طور همه‌جانبه رشد می‌کنند، بلکه استعدادهای ورزشی آنان نیز در زمینه‌های مختلف به تدریج آشکار می‌شود (۵). نظام استعدادیابی مناسب ورزشی اغلب عامل مهمی در موفقیت ورزشی کشورها در سطح رقابت‌های مهم بین‌المللی تلقی می‌شود. البته باید اذعان داشت که استعدادیابی، جهت‌دهی و گزینش نهایی رشته ورزشی در ورزشکاران فرایندی چند بعدی و پیچیده است. از طرفی، هم امروزه شاهد این مسئله هستیم که مدیران ورزشی کشورها، موفقیت یا عدم موفقیت ورزشی ورزشکاران در سطح بین‌المللی را مستقیماً با استعدادیابی علمی و به‌موقع ورزشی مرتبط می‌دانند. در عصر حاضر، کشورهایی که منابع انسانی بیشتری دارند در مقایسه با کشورهایی که جمعیت کمتری دارند، از رویکردهای متفاوتی برای استعدادیابی ورزشی بهره می‌برند. پیشینه تحقیقات نشان می‌دهد که کشورهایی که منابع انسانی نامحدودی دارند سعی می‌کنند

موارد زیر را در امر استعدادیابی مدنظر داشته باشند: گزینش عمومی و طبیعی ورزشکاران در مراحل ابتدایی ورزشی که در این میان، مربیان نقش گزینش‌کننده ورزشکاران را ایفا می‌کنند و دانشمندان ورزشی به‌عنوان دستیار ناظر در کنار آن‌ها به ارائه مشاوره می‌پردازند. نحوه ارزیابی ورزشکاران در این سیستم به‌صورت خاص است و به خاطر منابع انسانی نامحدود، فرایند پرورش استعداد فقط برای یک رشته ورزشی خاص صورت می‌گیرد. در مقابل، کشورهایی که منابع انسانی محدودی دارند از روش‌های علمی برای گزینش ورزشکاران بهره می‌برند. نقش دانشمندان علمی در این نظام استعدادیابی بسیار پررنگ است. علاوه بر این، محدودیت منابع انسانی باعث شده است که فرایند پرورش استعداد برای ورزشکاران در چند رشته ورزشی صورت گیرد. مربیان در این نظام دستیار و مشاور دانشمندان هستند (۱۳). در جدول ۱ فرایند نظام‌مند استعدادیابی در ورزش نشان داده شده است.

منابع

۵ کمبود امکانات، وسایل کمک‌آموزشی و تجهیزات سایر رشته‌های ورزشی همچون استخر، سالن‌های ورزشی و در نتیجه، بی‌ رغبتی تعدادی از دانش‌آموزان به برخی ورزش‌های تکراری در مدارس.

مشکل اساسی این است که نظام انعطاف‌ناپذیر آموزش و پرورش در بیشتر کشورها نمی‌تواند استعدادهای بالقوه را حتی اگر شناسایی شوند، پرورش دهد

جدول ۱: فرایند نظام‌مند استعدادیابی در ورزش

<p>فرایند شناسایی^۱ تفکیک کودکان و نوجوانان ناسالم از سالم (سلامت‌سنجی اولیه) تعیین کودکان و نوجوانان مناسب برای فعالیتهای ورزشی (مدل توانایی ورزشی عمومی) تعیین ویژگی‌های خاص هر رشته ورزشی تعیین کودکان و نوجوانان مناسب برای ورزش خاص (شناسایی افراد مستعد در ورزش‌ها بر اساس مدل توانایی ورزشی خاص)</p>
<p>تذکر: خروج کودکان و نوجوانان نامناسب ورزش قهرمانی و ارجاع به ورزش‌های تفریحی / مراکز پزشکی</p>
<p>فرایند پرورش^۲ آموزش مهارت‌های جسمانی و حرکتی بنیادی آموزش مهارت‌های حرکتی آموزش مهارت‌های ورزشی ارتقا توانایی‌های آموزش دیده</p>
<p>تذکر: سرزد کردن در تمام مراحل آموزش و پرورش</p>
<p>فرایند نخبه‌گزینی^۳ انتخاب و پرورش قهرمانان ملی انتخاب و پرورش قهرمانان حرفه‌ای</p>
<p>تذکر: الگوسازی از قهرمانان در جامعه براساس معیارهای ارزشی و ورزشی</p>

به بی توجهی به علایق دانش‌آموزان، شرایط جغرافیایی، استعداد و عوامل ژنتیکی.

راهکارها:

ادامه دادن به المپیاد درون مدرسه‌ای در سال‌های آینده با تصویب بودجه ویژه برای آن تشکیل مدرسه‌های تخصصی در کل رشته‌های ورزشی به صورت همه‌گیر در سراسر کشور، ورزشی به صورت پایه‌ای، از دوره ابتدایی، که علم و عمل را در ورزش به دانش‌آموزان آموزش داده شود.

برگزاری لیگ‌های ورزشی در رشته‌های مختلف بین آموزشگاه‌ها در دوره‌های مختلف در هر شهرستان به منظور کشف استعدادها و معرفی آن‌ها به باشگاه‌های مطرح کشور و استان

ایجاد آکادمی‌های ورزشی و کمیته‌های استعدادیابی در بدنه آموزش و پرورش و تقویت آن‌ها

برگزاری سالانه همایش‌های ورزشی با دعوت از متخصصان در این زمینه برای پی‌بردن به نقاط ضعف، چالش‌های پیش‌رو و ...

بردن دانش‌آموزان مستعد به اردوهای ورزشی برای افزایش انگیزه آن‌ها به ادامه فعالیت‌های ورزشی در رده‌های بالاتر

تدوین برنامه خاص یا الگوی مشخصی برای استعدادیابی در باشگاه‌های ورزشی

آشنا کردن مربیان با روش‌های علمی و به‌روز استعدادیابی با برگزاری دوره ضمن خدمت

توجه به جایگاه مربیان و معلمان ورزش به‌عنوان مهم‌ترین گروه برای استعدادیابی

ایجاد کمیته‌های استعدادیابی در قسمت تربیت‌بدنی ادارات آموزش و پرورش سراسر کشور

الگوگیری از کشورهای پیشرو در زمینه استعدادیابی ورزشی در مدارس

ایجاد کانون‌های ورزشی و اختصاص سالن‌های ورزشی به معرفی‌شدگان از طرف مدرسه برای هر رشته

انتخاب مربیان مجرب از میان دبیران تربیت‌بدنی برای آموزش مهارت‌های هر رشته

دوری از کاغذبازی و ارائه گزارش‌های صوری، و اقدام عملی برای ایجاد انجمن‌های ورزشی و رفع مشکلات ورزش مدارس

معرفی افراد مستعد در هر رشته به هیئت‌های شهرستان و استان و در نهایت، فدراسیون‌های ملی

برنامه‌ریزی صحیح و اصولی با پشتوانه‌های علمی و قابل تحقق در زمینه پرورش استعدادها در ورزش مدارس.

ناهماهنگی سازمان‌های ورزشی برای معرفی و پرورش افراد مستعد و نخبه

نبود قوانین مدون در زمینه استعدادیابی ورزشی در مدارس.

کمبود مربیان متخصص با مهارت‌های سطح بالا و یا آشنا به روش‌های استعدادیابی

برنامه‌ریزی نامناسب، زمان کم آموزش برای یک جلسه (در مقطع ابتدایی ۴۵ دقیقه).

استفاده نکردن از مربیان متخصص به علوم ورزشی در سالن‌ها و کانون‌های ورزشی.

مشکل تعداد زیاد دانش‌آموزان نسبت به امکانات موجود آموزش و پرورش در مدارس.

اطلاع‌رسانی ضعیف در مورد مزایا و محاسن استعدادیابی ورزشی.

مشکلات اقتصادی خانواده و گاه همکاری نکردن خانواده‌ها.

کمبود معلم ورزش در مدارس مناطق محروم.

نبود تعامل و همکاری بین‌بخشی در میان متولیان ورزش.

تخصیص نیافتن هزینه لازم برای برگزاری مسابقات در تمام رشته‌های ورزشی.

اهمیت ندادن به ورزش در مدارس و نگاه صرفاً فوتبالی در مدارس.

پیچیده‌ترین روش‌های استعدادیابی، که متعلق به کشورهای آلمان شرقی و شوروی بوده است، بیانگر وجود روشی هماهنگ بین نظام آموزش و پرورش و تربیت‌بدنی است

یافته‌ها، بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، شناسایی موانع و راه‌کارهای پرورش استعدادها در خشان ورزشی در آموزش و پرورش بوده است. اثربخشی فرایند استعدادیابی در گروه پیوستگی و همراهی سه حلقه و مرحله به هم پیوسته، شامل شناسایی افراد مؤثر، هدایت افراد مؤثر، و حمایت افراد مستعد است (۱۳). در حال حاضر، استعدادیابی در بیشتر کشورها برای مربیان به مفهوم استفاده از آزمون ساده‌میدانی قابل اجراست و مشکل اساسی این است که نظام انعطاف‌ناپذیر آموزش و پرورش در بیشتر کشورها نمی‌تواند استعدادهای بالقوه را حتی اگر شناسایی شوند، پرورش دهد. امروزه در کنار روش‌های متعددی که بسیاری از کشورهای صاحب نام در ورزش برای کسب موفقیت در عرصه‌های ورزشی به کار می‌گیرند، استعدادیابی به‌عنوان یک روش علمی، متداول، بی‌زیان، قانونمند، مؤثر، با داشتن جنبه‌های مثبت دیگر برای هدایت نوجوانان به سمت ورزش قهرمانی مورد قبول همگان است (۱۴). پیچیده‌ترین روش‌های استعدادیابی، که متعلق به کشورهای آلمان شرقی و شوروی بوده است، بیانگر وجود روشی هماهنگ بین نظام آموزش و پرورش و برنامه‌های سازمان تربیت‌بدنی است که شامل یک نظام سه مرحله‌ای زیر نظر گروهی متشکل از معلمان مدارس و مربیان باشگاه‌هاست. در اینجا است که اهمیت ورزش مدارس در شناخت و سپس به شکوفایی رساندن استعدادهای نوجوانان و جوانان روشن می‌گردد. بنابراین، باید به ورزش مدارس توجه خاصی مبذول گردد و برای اجرای فعالیت‌های ورزشی در مدارس برنامه‌های صحیح و منطقی تنظیم شود؛ چرا که اگر دانش‌آموزی در ورزش خاصی استعداد داشته باشد، باید مربیان و معلمان ورزش او را شناسایی کنند و پرورش دهند. ساعات تربیت‌بدنی در مدارس باید به‌گونه‌ای تنظیم گردد که دانش‌آموزان را با هدایت صحیح به سمت رشته‌های ورزشی مناسب از لحاظ جسمانی، فیزیولوژیکی و روانی، تضمین حفظ سلامت جسمانی و روانی دانش‌آموزان، جلوگیری از بروز ناهنجاری‌های ساختاری، بهبود عملکرد و آمادگی بدنی مطلوب‌تر و سرعت در یادگیری مهارت‌های ورزشی سوق دهد. تربیت‌بدنی در مدارس باید به گونه‌ای طراحی گردد که سبب صرفه‌جویی در وقت و هزینه، بهبود کیفیت عملکرد معلمان و مربیان، افزایش اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان و مربیان، کمک به رشد جسمانی و روانی دانش‌آموزان، کوتاه کردن فاصله رسیدن

به سطوح قهرمانی، افزایش عمر ورزش قهرمانی و جلوگیری از بروز ناهنجاری‌های عملکردی و آسیب‌های ورزشی شود (۸). با توجه به مطالب ذکر شده، به‌نظر می‌رسد که تدوین قوانین و مقررات استعدادیابی در مدارس و برگزاری دوره‌های آموزشی استعدادیابی ورزشی و کلاس‌های مربیگری در رشته‌های فعال در آموزش و پرورش برای معلمان می‌تواند به افزایش دانش و توانایی‌های عملی معلمان در این زمینه کمک شایانی کند. همچنین ما می‌توانیم با بررسی و مطالعه الگوهای استعدادیابی در رشته‌های مختلف ورزشی در کشورهای موفق دنیا و بازبینی و تطابق آن زیر نظر متخصصان مجرب ورزشی، الگوهای مناسب را در رشته‌های ورزشی شناسایی کنیم. از طرف دیگر، وجود یک ساختار جامع و تخصصی استعدادیابی در ورزش کشور که در آن استعدادیابی در رشته‌های ورزشی زیر نظر متخصصان و مربیان نخبه ورزشی در قالب مسیرهای نظام‌مند استعدادیابی تدوین و هدایت شود، از اهمیت زیادی برخوردار است. بنابراین، آموزش و پرورش می‌تواند بهترین گزینه برای شناسایی و انتخاب بازیکنان در رشته‌های مختلف ورزشی باشد. سبک مدیریتی مدیران هم می‌تواند در بروز استعداد و پیشرفت ورزشی دانش‌آموزان به‌طور چشمگیری مؤثر واقع شود بنابراین، مدیران و مربیان می‌توانند با اتخاذ سبک مدیریتی مناسب، به شکوفایی شدن استعداد و پیشرفت ورزشی دانش‌آموزان کمک شایان توجهی کنند و ورزش مدارس را - که پایه تیم‌های باشگاهی و ملی است - تقویت نمایند. از آنجا که مناسب‌ترین دستگاه برای اجرای طرح‌های استعدادیابی وزارت آموزش و پرورش است، پیشنهاد می‌گردد که توجه به ورزش‌های پایه و مادر و اجرای طرح‌های ملی در دوره ابتدایی مثل طرح ژیمناستیک برای پایه دوم، شنا برای پایه سوم، طناب‌آورد برای پایه چهارم، تنیس روی میز برای پایه پنجم و طرح دو میدانی برای پایه ششم، طرح‌های مشابهی برای دوره‌های اول و دوم دبیرستان در نظر گرفته شود. این امر در نهایت باعث می‌شود دانش‌آموزان قابلیت‌های جسمانی خود را بشناسند و به جهتی که احتمال موفقیت بیشتری دارند، سوق داده شوند. در نهایت، با توجه به اهمیتی که استعدادیابی و پرورش استعدادها در جامعه و ورزش کشور دارد، شناسایی مشکلات استعدادیابی و پرورش استعدادها کشور می‌تواند مسئولان را از وجود این مشکلات آگاه سازد، تا با رفع این مشکلات و موانع، زمینه رشد و شکوفایی ورزشکاران جوان و فتح قله‌های افتخار را فراهم آورند.

پی‌نوشت‌ها

1. Identifying
2. Training, Educating
3. ELITE Selecting

منابع

۱. ذوالکفایت، وحید؛ فخرپور، رقیه؛ صفوی، همای، شیلاد (۱۳۸۴). روایی سنجی آزمون هشت‌گانه برای استعدادیابی عمومی ورزش. فصلنامه المپیک، شماره ۲، پیاپی ۳۰.
۲. قراخانی، رضا؛ افضل‌پور، اسماعیل (۱۳۸۶). بررسی وضع موجود و تدوین شاخص‌های استعدادیابی در رشته فوتبال. پژوهشکده تربیت‌بدنی.
۳. ابراهیم، خسرو؛ حلاجی، محسن (۱۳۸۹). آشنایی با مبانی و فرایند استعدادیابی ورزشی، انتشارات بامداد کتاب، چاپ سوم، ص ۵.
۴. مظفری، امیراحمد و همکاران (۱۳۸۸). توصیف اجرای تربیت‌بدنی در سه پایه اول مدارس کشور، نشریه علوم حرکتی و ورزش، سال هفتم، جلد دوم شماره ۱۴.
۵. محمدی، شاره (۱۳۸۹). تربیت‌بدنی اهداف، الگوها و ملاحظات، مجله رشد آموزش تربیت‌بدنی، دوره یازدهم، شماره ۱، شماره تسلسل ۳۶، ص ۲۰.
۶. یوسفی، بهرام؛ گودرزی، محمود؛ بهیور، ناصر (۱۳۸۲). بررسی وضع موجود و تعیین شاخص‌های استعدادیابی در کشتی (۱۳۸۲). حرکت، شماره ۲۵.
7. Peltola, E. (1992). Talent identification. New study in Athlete c. London, 3(7) sept. 12-1992, 7.
8. Abbott, A., Button, C., Pepping, G. (2005). Unnatural selection: talent identification and development in sport. Nonlinear Dynamics, Psychology and Life Sciences, 88-9, 61.
9. Houlihan, B. and Green, M (2008). Comparative Elite Sport Development: systems, structures and public policy. Published by Elsevier.
10. Oberstein S (10). 2009 steps to successful coaching. American Society for Training and development.
11. Saiiari A, Moslehi M & Valizadeh R (2011). Relationship between emotional intelligence and burnout syndrome in sport teachers of secondary schools. Procedia Social and Behavioral Sciences. doi:10.1016/j.sbspro.2011.04.003.
12. Martindale RJJ, Collins D, Daubney J. Talent development: a guide for practice and research within sport. Quest 2005; 75-7:353-5.
13. Peltola, E. Talent Identification an Overview. IAAF: 12-7(1992):3(7).
13. Vaeyens, R M Malina, M Janssens, B Van Renterghem, J Bourgeois, J Vrijen, Philippaerts A. multidisciplinary selection model for youth soccer. the Ghent Youth Soccer Project. Br J Sports Med 934-40:928:2006. doi: 10.1136/bjism.2006.029652.

مقدمه

از دیرباز، داشتن فعالیت‌بدنی منظم برای اقشار مختلف یک جامعه، آرمانی متعالی محسوب می‌شده است. به‌رغم این نکته، هنوز بسیاری از جوامع با نبود و یا کمبود فعالیت‌بدنی در اقشار مختلف خود مواجه هستند. این امر در حالی است که فعالیت‌بدنی منظم از مهم‌ترین مؤلفه‌های اثرگذار بر سبک زندگی سالم در جهان امروز محسوب می‌شود. یافته‌های اخیر نشان می‌دهند که فعالیت‌بدنی دارای آثار مثبت و معنی‌داری بر سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی افراد در تمامی دوره‌های زندگی است و همچون ابزاری کارآمد برای ارتقای کیفیت زندگی اقشار مختلف مردم در نظر گرفته می‌شود.

ادراکات و نگرش افراد نسبت به موانع و مزایای مشارکت در فعالیت‌بدنی به‌عنوان عاملی اثرگذار بر

تصمیم‌گیری‌های آنان به‌منظور مشارکت در یک فعالیت منظم سلامت‌محور در نظر گرفته شده و از همین روست که ارزیابی ادراک و نگرش افراد نسبت به فعالیت‌های حرکتی، جایگاه ویژه‌ای را در پژوهش‌های کاربردی به خود اختصاص داده است. ورزش، به‌عنوان یکی از فعالیت‌های فراغتی از نوع فعال، نقش تعیین‌کننده‌ای در حفظ سلامت جسمی و روحی انسان‌ها دارد.

داشتن زندگی سالم مستلزم تحرک و فعالیت‌های ورزشی است. این موضوع را بارها پژوهش‌های مختلف اثبات کرده‌اند. آگاهی افراد از تأثیرات مطلوب فعالیت‌های ورزشی بر دستگاه‌های مختلف بدن موجب آن شده است که گرایش به فعالیت‌های ورزشی در اوقات فراغت روزبه‌روز افزایش یابد.

در دنیای کنونی، ورزش از نظر مفهوم معنای گسترده‌ای یافته است و تمامی کشورها می‌کوشند تا زمینه‌های توسعه و گسترش روابط خود را با کشورهای دیگر از طریق فعالیت‌های ورزشی فراهم آورند. از طرف دیگر، کشورهای جهان سوم تلاش می‌کنند با

حرکت و ورزش

نگرش و گرایش به فعالیت‌های حرکتی و ورزشی

مهری عسگری ریزی

دبیر تربیت‌بدنی شهرستان باغ بهادران استان اصفهان

موفقیت در میدان‌های ورزشی از رقابت جهانی باز نمانند. بنابراین، ورزش پدیده‌ای همگانی است و با گسترش آن مردم و قشرهای گوناگون یک جامعه از فایده‌هایش بهره‌مند می‌شوند. از این رو، فراهم آوردن زمینه‌های لازم برای رشد همه‌جانبه ورزش تکلیفی ملی به‌شمار می‌رود. ورزش همچنین ابزاری مهم در دست حکومت‌ها و دولت‌ها برای هدایت مردم به سوی اهداف برنامه‌ای است؛ زیرا عمده‌ترین وسیله تربیت همگانی موجود در جامعه معاصر در کشورهای پیشرفته صنعتی، ورزش است. اصولاً انگیزه کسب نشاط و شادابی یکی از معیارهای سلامت روانی انسان‌ها محسوب می‌شود. از طرفی، نقش فعالیت‌های حرکتی و ورزشی در ایجاد شادابی و سلامت روانی براساس گزارش‌های محققان مشهود است؛ به طوری که به اعتقاد کوپر اسمیت، ورزشکاران از پایداری هیجانی و اعتمادبه‌نفس بالایی برخوردارند، از خود و زندگی تصورات مثبتی دارند و عوامل شخصیتی‌شان نیز به‌نحو بارزی رشد یافته است.

پرداختن به کار و تفریح دلخواه، در ایجاد تعادل و سلامت جسم و جان مؤثر است. البته به شرط اینکه با توجه به نیازها و علاقه‌های افراد برنامه‌ریزی شود. حال اگر در برنامه‌ریزی ورزش نیز گنجانده شود، تأثیری دو چندان خواهد داشت. یقیناً اشتغال و گرایش افراد به ورزش در اوقات فراغت به یک باور و نگرش مثبت نسبت به اهمیت و ضرورت شرکت در فعالیت‌های ورزشی وابسته است که این موضوع خود به اطلاع‌رسانی و آموزش مناسب به آحاد جامعه نیاز دارد.

کلیدواژه‌ها: فعالیت ورزشی، تربیت همگانی، عملکرد جسمانی

ارزیابی نگرش به فعالیت‌های ورزشی

کنیون^۱ (۱۹۶۸) از اولین پژوهشگرانی است که با در نظر گرفتن نقایص و محدودیت‌های مربوط به نگرش‌سنجی در حیطه روان‌شناسی اجتماعی، اقدام به طراحی و توسعه ابزاری مناسب برای تعیین نگرش در حوزه تربیت‌بدنی و ورزش کرد. ابزار ارائه شده توسط او - که نام اختصاری آن (ATPA)^۲ است - نگرش افراد نسبت به فعالیت‌های حرکتی را در شش خرده‌مقیاس شامل ۱. فعالیت‌های حرکتی برای رشد اجتماعی، ۲. تندرستی و آمادگی جسمانی، ۳.

فعالیت‌های حرکتی توأم با هیجان و خطر، ۴. عامل تحسین زیبایی حرکت، ۵. عامل آرامش‌بخشی و رهایی از فشارها و ۶. یک تجربه دشوار و توأم با ریاضت، مورد ارزیابی قرار می‌دهد.

استفاده چشمگیر محققان از ابزار مذکور برای تعیین نگرش گروه‌ها و اقشار مختلف اجتماعی و همچنین تلاش‌های بسیار برای تعیین روایی و پایایی و حتی توسعه آن، زمینه را برای توجه هر چه بیشتر پژوهشگران به مقوله «نگرش» و اهمیت آن برای همه اقشار جامعه فراهم کرد. تحقیقات متعددی با استفاده از ابزار کنیون انجام گرفته و دلایل کافی برای تأیید پایایی آن ارائه شده است.

تحقیقات مرتبط با حیطه‌های نگرش‌سنجی

کانان^۳ و همکاران (۲۰۰۴) نگرش و ۸۶۷ دانش‌آموز دختر و پسر دبیرستانی را نسبت به تربیت‌بدنی بررسی کردند و دریافتند که نگرش افراد ورزشکار از نگرش غیرورزشکاران به‌طور معناداری بهتر است و نیز بین نگرش دختران و پسران نسبت به تربیت‌بدنی تفاوتی معنادار وجود دارد. البته پسران دارای نگرش مطلوب‌تری بودند. گرایس و کارتر^۴ (۲۰۰۲) نیز در پژوهش خود، ۱۴۷ دانشجو را بررسی کردند و دریافتند که میان گرایش به فعالیت منظم با عملکرد جسمانی و ظاهر افراد ارتباط معنادار وجود دارد. از جمله اینکه دانشجویان دختر بسیار به حفظ وضعیت ایده‌آل و شکل ظاهری خود علاقه‌مندند.

سالیس^۵ (۲۰۰۲) و همچنین تراست^۶ و همکاران (۲۰۰۲) در تحقیقاتی مشابه دریافتند که پسران جوان در مقایسه با دختران فعالیت حرکتی بیشتری دارند و گرایش به فعالیت در هر دو جنس با افزایش سن کاهش می‌یابد. نتایج تحقیق نورتن^۷ (۲۰۰۲) که به بررسی اهداف شرکت‌کنندگان جوان اختصاص داشت، نشان داد که هدف بیشتر افراد از شرکت در فعالیت‌های ورزشی، آمادگی قلبی-عروقی، کنترل وزن، لذت از حرکت، سلامتی دستگاه اسکلتی، نیروی زندگی، جذابیت فعالیت‌ها و کارایی‌شان بوده است.

سی‌رارد و همکاران^۸ در سال ۲۰۰۶ در تحقیقی با عنوان «عوامل فرآینگی مرتبط با مشارکت ورزشی در میان دانش‌آموزان دوره متوسطه» که میان ۱۶۹۲ دانش‌آموز در کلمبیا انجام دادند.

ورزش ابزاری مهم در دست حکومت‌ها و دولت‌ها برای هدایت مردم به سوی اهداف برنامه‌ای است. عمده‌ترین وسیله تربیت همگانی موجود در جامعه معاصر کنونی در کشورهای پیشرفته صنعتی، ورزش است.

تحقیقات نشان می‌دهد که باور اکثر افراد بر این قرار گرفته است که از طریق مشارکت در فعالیت‌های حرکتی و ورزشی می‌توان نشاط، شادابی و قوای جسمی و روانی لازم را کسب کرد

به این نتایج رسیدند که در سال ۲۰۰۵، ۸۰ درصد دانش‌آموزان به‌طور مستمر، ۱۰ درصد به‌صورت اتفاقی و ۱۰ درصد هیچ‌گونه مشارکت ورزشی نداشته‌اند. انگیزه شرکت در فعالیت‌های ورزشی در دانش‌آموزان پسر عواملی چون رقابت ورزشی، حضور در اجتماع و حفظ تناسب بدنی بود؛ در حالی‌که برای دختران حضور در اجتماع و تناسب بدنی اهمیت بیشتری داشت. در هر دو گروه بی‌علاقه، مشکلات مربیان و موانع زمانی عواملی بودند که مانع مشارکت در فعالیت‌های ورزشی می‌شدند.

تحقیق دیگری توسط کیل پاتریک، هربرت و بار توله‌میو^{۱۰} (۲۰۰۷) انجام شد که طی آن انگیزه دانشجویان از شرکت در فعالیت‌های بدنی و تفاوت در انگیزه دختران و پسران از مشارکت ورزشی و تمرین مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تحقیق، تمایل بیشتر شرکت‌کنندگان پسر به انگیزه‌هایی مانند لذت و شادی را نشان داد. در طرف مقابل، انگیزه دختران از تمرین، بیشتر شامل انگیزه‌هایی مانند ظاهر فرد، کاهش وزن و کنترل استرس بود.

ولد و همکاران^{۱۱} (۲۰۰۸) در تحقیقی که با هدف بررسی چگونگی تغییرات فعالیت‌های حرکتی در اوقات فراغت و میزان تنوع ورزشی دوران نوجوانی و جوانی شرکت‌کنندگان ۱۳-۲۳ ساله در طی یک مطالعه ده ساله انجام دادند، به این نتایج دست یافتند: به‌طور متوسط دوره نوجوانی به جوانی، دوره کاهش فعالیت حرکتی است و این کاهش به‌طور معناداری در میان دختران بیش از پسران است. دو آهسته و نرم، دوچرخه‌سواری و فعالیت‌های تفریحی از جمله اسکی، هاکی و بازی‌های توپی از طرفدارترین فعالیت‌ها در سنین ۱۵-۲۳ سالگی بود. تفاوت‌های فردی تأثیر زیادی بر تغییرات مربوط به فعالیت‌های حرکتی دارند که این تفاوت‌ها در بین دختران بیشتر مشاهده شد. تامیک^{۱۱} (۲۰۰۷) در تحقیق خود نگرش ۶۲۳ عضو باشگاه‌های ورزشی مدارس لهستان را نسبت به تربیت‌بدنی و فعالیت‌های ورزشی بررسی کرد. او نگرش پاسخ‌دهندگان را نسبت به تربیت‌بدنی و فعالیت‌های ورزشی مثبت نشان داد و این در حالی بود که مؤلفه‌های روان‌شناختی فعالیت‌های ورزشی نسبت به مؤلفه‌های جسمانی و رفتاری آن در بین اعضا قوی‌تر بود.

کامارادین و فازی^{۱۲} (۲۰۰۷) نگرش ۸۰ دانشجو را نسبت به فعالیت‌های حرکتی و ورزش بررسی کردند. نتایج تحقیق آنان نشان داد که لذت بردن از تمرین و کاهش استرس و فشار از دلایل اصلی مشارکت دانشجویان دختر و پسر در فعالیت‌های حرکتی و ورزش محسوب می‌شود. همچنین نداشتن وقت برای دختران و اولویت داشتن کارهای دیگر برای پسران، مهم‌ترین موانع فراروی مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های حرکتی محسوب شد. بر پایه نتایج تحقیق آنان، پرهزینه بودن ورزش، تشویق نشدن آن از سوی خانواده و در نهایت وقت‌گیر بودن مشارکت در فعالیت‌های حرکتی و ورزشی، سایر موانع مشارکتی افراد در فعالیت‌های حرکتی بودند. گرت^{۱۳} و همکاران (۲۰۰۶) اعلام کردند که انگیزه مشارکت افراد در ورزش‌های رزمی خودباوری، دوستی، آمادگی، پاداش، موقعیت اجتماعی، رقابت‌کردن و توسعه مهارت است. از سوی دیگر تالسای^{۱۴} اعلام کرد که علاقه‌مندی به فعالیت‌های جسمانی مهم‌ترین عامل برای شرکت فعالانه افراد در تفریح است.

به‌طور کلی هدف پاسخ به این سؤال است که آیا میان نگرش و گرایش افراد به تفکیک سن، جنسیت، رشته تحصیلی و درجات تحصیلی گوناگون تفاوتی وجود دارد یا خیر. بدون شک پاسخ به این سؤال گامی مؤثر در حل معضلات مربوط به کم‌حرکی افراد است و می‌تواند زمینه را برای طرح‌ریزی برنامه‌های عملیاتی مبتنی بر نیازها، نگرش‌ها و گرایش‌های واقعی در اختیار دست‌اندرکاران فراهم سازد.

نتیجه‌گیری

بحث پیرامون همه ابعاد موردنظر به دلیل وسعت در خور توجه آن، در چارچوب این مقاله نمی‌گنجد و این در حالی است که تمامی یافته‌ها از اهمیت خاصی برخوردارند و هر کدام می‌توانند توجیه‌کننده بخشی از علل عدم گرایش افراد به ورزش و فعالیت‌های حرکتی باشند و بخشی دیگر نیز می‌توانند زمینه را برای توسعه و مشارکت هر چه بیشتر افراد و بهبود نگرش فراهم سازند. چالش اساسی زمانی است که افراد زیادی هستند که هیچ نوع فعالیت حرکتی و ورزشی ندارند و این امر می‌تواند مؤید بسیاری از عوارض و مشکلات اجتماعی ناشی از کمبود یا نبود فعالیت بدنی در جامعه در حال رشد ما باشد.

با این حال، تحقیقات نشان می‌دهد که امروزه باور اکثر افراد بر این است که از طریق مشارکت در فعالیت‌های حرکتی و ورزشی

امر می‌توان به مشارکت کمتر این افراد در فعالیت‌های حرکتی و همچنین دلایلی چون بی‌علاقگی، تنبلی و فقر مادی اشاره کرد.

در این میان، نکته‌ی حائز اهمیت به صدا در آمدن زنگ خطر برای مدیران و برنامه‌ریزان کشور است. جامعه‌ای که نسل فردای آن با فقر حرکتی و نگرشی ضعیف نسبت به ورزش و فعالیت‌های حرکتی روبه‌روست، با مشکلاتی اساسی مواجه می‌شود و بدون شک این چالش‌ها را به نسل‌های آتی نیز منتقل خواهد کرد.

با توجه به آنچه از نتایج استنباط می‌شود، هر چه سطح تحصیلات و درجه‌ی مدرک تحصیلی افراد بالاتر باشد، نگرش آنان نسبت به فعالیت‌های حرکتی و ورزش نیز مطلوب‌تر است و هر چه میزان دانش و آگاهی افراد جامعه ارتقا یابد، نگرش آنان نسبت به مقوله‌های اجتماعی و از جمله تربیت‌بدنی و ورزش نیز بهتر و قوی‌تر خواهد شد. بر همین اساس، انتظار می‌رود که مشغولیت‌های کاری مدیران و افراد تحصیل کرده، بهانه‌ی آن‌ها برای کنار گذاشتن فعالیت‌های حرکتی و جسمانی نباشد.

چندبُعدی بودن مقوله‌ی مشارکت در فعالیت‌های حرکتی و ورزش، دلیل مطالعه‌ی نگرش افراد نسبت به آن‌ها در حیطه‌های گوناگون است. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود در تمامی آموزش‌های مستقیم و غیرمستقیم مسئولان، معلمان و مربیان تربیت‌بدنی برنامه‌های آموزشی خود را چنان تنظیم کنند که همه‌ی شرکت‌کنندگان با حیطه‌های مختلف به قدر کافی آشنا شوند و در طولانی‌مدت، در همه‌ی حیطه‌ها نگرش مثبت کسب کنند.

همچنین پیشنهاد می‌شود که یک طرح عملیاتی جامع و یک ستاد برنامه‌ریزی مشترک با حضور همه‌ی نهادهای دولتی و غیردولتی پیش‌بینی گردد تا آگاهی لازم نسبت به تأثیرات مثبت فعالیت‌های حرکتی و ورزش به مردم داده شود و زمینه برای ترغیب و تشویق آنان به حضور مستمر در این‌گونه فعالیت‌ها فراهم گردد. نکته‌ی دیگر اینکه اکثر آزمودنی‌های جوان، دانش‌آموز و دانشجو، در مقایسه با سایر طبقات سنی - چه در نگرشی کلی و چه در اکثر حیطه‌های نگرشی - دارای نگرشی ضعیف هستند. لذا پیشنهاد می‌شود که رشد نگرشی آنان - که آینده‌سازان این مرزوبوم هستند - در برنامه‌های آموزشی تربیت‌بدنی و ورزش مورد توجه ویژه قرار گیرد و شرایط لازم برای آن فراهم شود.

می‌توان نشاط، شادابی و قوای جسمی و روانی لازم را کسب کرد. این امر نشان‌دهنده‌ی رشد آگاهی مردم نسبت به تأثیرات فعالیت‌های حرکتی و ورزشی است. قرار گرفتن عواملی چون کسب اعتمادبه‌نفس و رفتار و اخلاق نیکو در جایگاه اولویت‌های بعدی گرایش به فعالیت‌های حرکتی و ورزشی، اعتقاد مردم به اساسی‌ترین ارزش‌های نهفته در فعالیت‌های حرکتی و ورزشی را به رغم حاکم شدن ورزش قهرمانی بر ورزش همگانی و کم‌رنگ شدن ارزش‌های رفتاری و اخلاقی محیط‌های رقابتی ورزش نشان می‌دهد.

بر پایه‌ی نتایج تحقیقات، عقب ماندن از کارهای روزانه، در دسترس نبودن اماکن ورزشی، عادت نداشتن، تنبلی، بی‌حوصلگی و مشکلات مالی از جمله موانع ذکر شده برای مشارکت نکردن آزمودنی‌ها در فعالیت‌های حرکتی و ورزش هستند. در حالی که براساس قانون اساسی، استفاده از امکانات و تأسیسات ورزشی برای مردم رایگان است. به‌راستی، چرا امکانات ورزشی کشور به‌طور عادلانه در اختیار اقشار مختلف جامعه گذاشته نمی‌شود و چه راهکارهایی برای رفع این مشکل وجود دارد؟ پاسخ به این سؤال به تحقیقات بیشتری در این زمینه نیازمند است. نتایج تحقیقات متعدد نشان می‌دهد که یک نوبت فعالیت در هفته و آن هم با صرف زمان کمتر از ۳۰ دقیقه تضمینی برای سلامتی و شادابی و نشاط افراد نیست. بنابراین، چندان تعجبی ندارد که هر ساله شاهد افزایش مرگ‌ومیرهای ناشی از بیماری‌هایی هستیم که علل عمده‌ی آن‌ها کم‌تحرکی و فقر حرکتی است.

بر پایه‌ی نتایج تحقیقات، وجود تفاوت معنادار میان نگرش زنان و مردان در پنج حیطه‌ی نگرش نسبت به فعالیت‌های حرکتی و ورزشی، نشان از کارکرد عوامل پیچیده و متفاوت اجتماعی دارد که از این میان می‌توان به شکاف‌های جنسیتی حاکم بر ورزش ایران که پیش از این با ساختاری مردانه شناخته می‌شد و همچنین عواملی چون قرار داشتن فرصت‌های بیشتر برای فعالیت آقایان، انتظارات متفاوت جامعه، مناسبات قومی و فرهنگی و غیره اشاره کرد. از سوی دیگر در تحقیقات، تفاوتی معنادار در نگرش کلی و شش‌گانه‌ی آزمودنی‌ها به تفکیک طبقات سنی وجود دارد و این در حالی است که جوانان در مقایسه با سایر آزمودنی‌ها دارای نگرشی ضعیف‌تر هستند. از دلایل این

پی‌نوشت‌ها

1. kenyon
2. Attitudes Toward physical Activity (ATPA)
3. Canan
4. Grubbs & Carter
5. Sallis
6. Trost
7. Norton
8. Sirard Et Al
9. kilpatrick. Herbert & Bartholomew
10. Wold Et Al
11. Tomik
12. Kamarudin & Fauzee
13. Gareth
14. Tasai Eva

منابع

1. Canan k. GiyasettinD. 2004. An examination of high school students' attitudes toward physical education with regard to sex and sport participation, perceptual and Motor Skills. Jun 2004, 98(3), p: 754
2. Grubbs L, Carter J. 2002. The relationship of perceived benefits and barriers to reported exercise behavior in college undergraduates. Family and Community Health, 25(2), pp:76-84

چکیده

ورزش صبحگاهی می‌تواند عامل مؤثری در شروع فرایند آموزش در مدارس باشد؛ اجرای این فعالیت بدنی در ابتدای روز با در نظر گرفتن استراتژی‌های صحیح به سلامت جسمی و روانی دانش‌آموزان کمک می‌نماید. در این راستا استفاده از حرکات پویا با در نظر گرفتن فضای مشخص و محدودیت‌های موجود در مدارس و همچنین استفاده از موسیقی‌هایی که بتوانند به افزایش هماهنگی حرکتی و رشد آن کمک نماید؛ می‌تواند نقش مثرتر داشته باشد. اجرای صحیح این برنامه نیاز به آموزش دانش‌آموزان دارد که به‌عنوان سرگروه ایفای نقش می‌کنند و همچنین توجیه مسئولین مدارس که این فعالیت را به‌عنوان فرصت مناسبی در تأمین سلامت دانش‌آموزان و افزایش کارایی آموزشی آن‌ها بدانند.

کلیدواژه‌ها: ورزش آغازین، ورزش، مدارس

چرا ورزش آغازین

ضرورت توجه به سلامت کودکان امروز که بزرگسالان آینده‌اند، امری بدیهی است. اجرای فعالیت‌های بدنی به‌طور منظم منجر به افزایش سطح مصرف انرژی در بدن می‌شود و در کنار آن، بهبود عادات غذایی می‌تواند به سلامت افراد، به‌خصوص کودکان، کمک شایانی کند.

اجرای فعالیت ورزشی مداوم برای کودکان فواید

زیادی دارد و تسهیل در رشد، بهبود ترکیب بدنی، افزایش توانایی یادگیری و عادت به تحرک را برای آن‌ها به ارمغان می‌آورد. ورزش آغازین در مدارس فرصت مناسبی برای تحقق بخشیدن به اهداف ورزشی در مدارس است. زیرا زمانی که هدف ما از ورزش افزایش فعالیت بدنی است، به‌طوری که با افزایش انرژی مصرفی و اجرای فعالیت ورزشی در هر زمان از روز به‌ویژه ابتدای صبح می‌تواند فرد را در مسیر کنترل وزن و عادت به تحرک ترغیب کند و بسیار کارآمد و ثمربخش است. کما اینکه با بهره‌گیری از روش و طراحی مناسب تمرین‌های ورزشی می‌توان محرک‌های چرخ سلامت را با افزایش آگاهی به چرخش درآورد. همچنین در راستای هدف‌گذاری و اجرای برنامه‌ریزی، کودک یاد می‌گیرد که در ابتدای روز مهم‌ترین کاری را که دارد انجام دهد و اهمیت ورزش را به‌صورت علنی‌تر درک خواهد نمود.

هدف ورزش اگر ارتقای سلامت باشد اجرای ورزش در طول روز به‌خصوص صبح مانعی ندارد.

اجرای فعالیت‌های بدنی از نظر جسمانی و اجتماعی تأثیرات مثبتی دارد. برای رسیدن به چنین نقطه‌ای، رعایت نکاتی چند ضروری به‌نظر می‌رسد که در ادامه به آن‌ها پرداخته می‌شود.

رعایت نکات آغازین در ورزش

جدول ۲

دستیابی به ویژگی‌های خوب ورزش آغازین تنها با برنامه‌ریزی صحیح و تقسیم وظایف دست‌یافتنی است.

ورزش آغازین

و راهکارهای بهبود آن در مدارس

کیا رنجبر، دانشجوی دکتری فیزیولوژی ورزش دانشگاه تربیت مدرس

و دبیر تربیت بدنی شهر قدس

بهزاد مرتضی‌زاده، کارشناس ارشد فیزیولوژی ورزش و

دبیر تربیت بدنی شهرستان موجش

جدول ۱. تحلیل استراتژیک ورزش آغازین (SWOT)

فرصت	آموزش حرکات ورزشی صحیح
تهدید	توجه ناکافی در اجرای طرح (مسئولین طرح)
قوت	اجرای مداوم ورزش
ضعف	محیط و حرکات کسل کننده

جدول ۲

اجرای حرکات ورزشی صحیح
استفاده از حرکات ریتمیک همراه با موزیک
تهیه پوستر حرکات ورزشی
تشکیل انجمن ورزش صبحگاهی و آموزش صحیح توسط معلم ورزش
اجرای ورزش صبحگاهی توسط همیار ورزشی
نظارت توسط پرسنل اداری
برگزاری مسابقات بین کلاسی

جدول ۳

افزایش تحرک از طریق ایجاد فرصت برای ورزش
تغییر خلق و خو و عادت به ورزش
افزایش توانایی و قدرت ذهنی
تقویت همکاری و روحیه اجتماعی

اهداف و نکات مثبت ورزش آغازین

تحقیقات نشان می‌دهد که برای ایجاد یک عادت ورزشی ثابت و پایدار، بهتر است افراد اول صبح ورزش کنند؛ زیرا در این زمان می‌توانند قبل از اینکه فشارهای زمانی و سایر برنامه‌ها در ورزش کردن آن‌ها اختلال ایجاد کند، تمرین‌هایشان را انجام دهند. متأسفانه کودکان امروزی در مقایسه با هم‌قطاران گذشته خود، غذاهای پرچربی و سدیم و قند بیشتری می‌خورند و چه بسا چاق‌ترند. به علاوه، فعالیت بدنی آن‌ها نیز نسبت به گذشته کمتر شده است. تغییر در این روند مستلزم کار گروهی مرکب از والدین، معلمان، سیاستمداران، متخصصان امور بهداشت و سایر افراد اجتماع است تا به آن‌ها کمک شود عادت‌های بهداشتی خود را اصلاح کنند. انتظار می‌رود ۹۵ درصد کودکان ۷ تا ۱۲ ساله در مدارس عمومی و خصوصی مشغول به تحصیل باشند و این عالی‌ترین موقعیت است تا عادت‌های مثبت و بهداشتی در کودکان سنین ابتدایی گسترش پیدا کند اما متأسفانه بیشتر کودکان به اندازه کافی در فعالیت‌های تربیت‌بدنی شرکت نمی‌کنند و به همین دلیل، تغییر بازاری در بهداشت جسمی و روانی آن‌ها ایجاد نمی‌شود.

ورزش آغازین به‌عنوان جزء جدایی‌ناپذیر از برنامه آغازین مدارس امروزی است که در حال حاضر به‌عنوان یک فرصت مناسب برای اجرایی کردن اهداف بهزیستی و تغییر در روند زندگی کودکان امروزی و بزرگسالان فردا به‌شمار می‌رود. تدوین دستورالعمل‌هایی که بتواند تغییرات مثبتی در شیوه صحیح و روند اجرای سالیانه ورزش آغازین ایجاد کند، امروزه به‌طور کامل احساس می‌شود؛ البته به‌طوری که با ارائه و تدوین راهکارهای مناسب، اجرای آن به طرز مطلوب‌تر و بانشاط‌تر بهتر از گذشته عملی باشد.

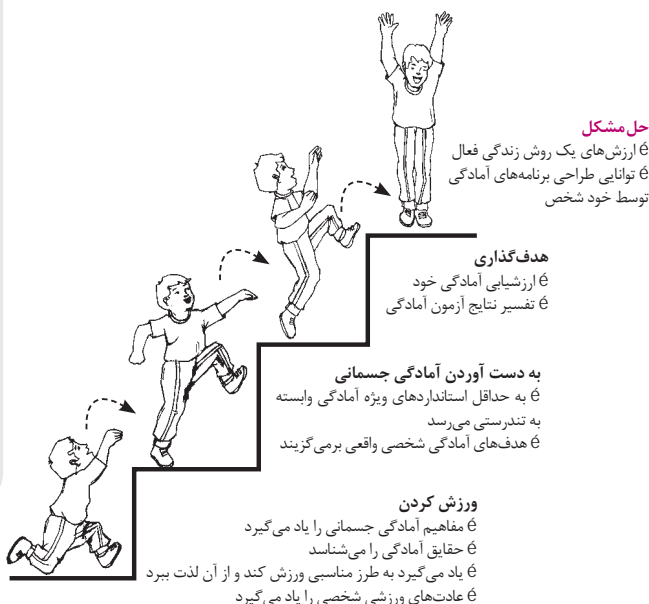
جدول ۳

آموزش ارتقای سلامت به کودکان از طریق ورزش صبحگاهی باید طی فرایندی بلندمدت حین تربیت دانش‌آموزان صورت گیرد. این فرایند با دستیابی به هدف‌های کمتر سازمان یافته شروع می‌شود و کم‌کم به هدف‌های پیچیده‌تر و سازمان یافته‌تر خود می‌رسد. **ورزش آغازین شروعی برای ایجاد عادت به ورزش در دانش‌آموزان است؛ طوری که بتوانند آن را به‌طور مادام‌العمر و پس از پایان تحصیلات نیز انجام دهند.**

نتیجه‌گیری

اجرای مداوم ورزش آغازین در مدارس کودکان را به مرور به این سمت سوق می‌دهد که به ارزش ورزش و کسب سلامتی پی ببرند. همچنین به دلیل اینکه کودکان بخش قابل توجهی از دوران زندگی خود را در مدارس سپری می‌کنند، این دوره زمانی فرصت خوبی برای تغییر و اصلاح زندگی آن‌ها به سمت یک زندگی سالم و با کیفیت است. با این اوصاف، اجرای ورزش صبحگاهی با در نظر گرفتن راهکارهای مناسب از جمله نشاط‌آور بودن، موزون بودن حرکات، ایجاد انگیزه با برگزاری مسابقات، استفاده از خود دانش‌آموزان برای اجرای ورزش آغازین و دادن مسئولیت به آن‌ها در نهایت به ایجاد این تغییر مهم کمک می‌کند.

پلکان مادام‌العمر آمادگی

منابع
 ۱. کائینی، عباسعلی و حمید رحیمی؛ «آمادگی جسمانی» سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت) چاپ اول، ۱۳۸۲.
 ۲. رنجبر، کیا و کاظم عظیمی؛ «مربیگری ورزش کودکان» نشریه رشد تربیت‌بدنی وزارت آموزش و پرورش دوره دوازدهم، شماره ۱، ۱۳۹۰.
 ۳. حمیدی، مهرزاد؛ مدیریت و طرز اجرای مسابقات ورزشی؛ انتشارات بامداد، ۱۳۹۱.
 4. Gaecia-Hermoso, A., Saavedra, J. M., Escalante, Y., & Dominguez, A. M. (2014). 'Effects of a long-term physical exercise program with and without diet on obese boys after six-month detraining.' World Journal of Pediatrics 10(1), 38-45.

تأثیر ورزش بر افسردگی و اضطراب دانش آموزان

زهرا بختیار، مینودخت ملکیان
کارشناس ارشد تربیت بدنی، دبیر آموزش و پرورش
منطقه ۱۱ تهران

به وجود آمده است که اگر به حالت شدید و مزمن برسد می تواند به اختلال اضطرابی ناهنجاری منجر شود.

کلیدواژه‌ها: ورزش، اضطراب، افسردگی

مؤسسه ملی سلامت روان (NIMH) در آمریکا، ورزش را درمانی معتبر برای اضطراب و افسردگی می شناسد. شواهد معمول نیز نشان می دهند که ورزش منظم می تواند برای درمان برخی از اختلالات اضطرابی افراد مبتلا به اختلال در تصور بدن و کاهش مشکلات رفتاری افراد ناتوان در نظر گرفته شود. ورزش باعث شادی و نشاط و بالا بردن اعتماد به نفس می گردد. از آنجا که افراد افسرده یا اعتماد به نفس ندارند و با میزان آن در آنان بسیار پایین است،

مشکلات روانی از قبیل افسردگی و اضطراب بر زندگی میلیون ها نفر از مردم جهان اثر گذاشته است. این مشکلات با افزایش مرگ و میر و هزینه های خدمات سلامت همراه است. افسردگی یک اختلال روانی شایع است که با خلق و خوی افسرده، از دست دادن علاقه یا لذت، احساس گناه، کاهش عزت نفس، اختلال خواب، کم اشتها، کاهش انرژی و افزایش فقر به همراه می آورد.

اضطراب نیز یک احساس منفی شدید است که با اندکی ترس و وحشت همراه است، از جمله ترس شناختی و تظاهرات رفتاری. اضطراب اغلب همزمان با افسردگی به وجود می آید. اضطراب، خلق و خوی ناخوشایندی است که با نگرانی ظاهر می شود و یک پاسخ انطباقی به تهدیدهای

ورزش می‌تواند احساس رضایت باطنی آن‌ها را بالا ببرد طوری که فرد حس کند به موفقیت‌هایی دست یافته است. نکته بااهمیتی که باید در نظر گرفت این است که به دلیل اینکه افراد افسرده باید انرژی کافی برای مقابله با علائم افسردگی داشته باشند، بنابراین در انجام فعالیت‌های ورزشی نباید زیاده‌روی کنند و باید حد اعتدال را رعایت نمایند.

محققان معتقدند ورزش جزء جدایی‌ناپذیر تعلیم و تربیت و وسیله‌ای برای رسیدن به سلامت جسمی و روحی است. پرداختن کودکان به ورزش و فعالیت‌های بدنی، علاوه بر تغییر شکل و استحکام عضلات، نتایج روانی مثبتی را نیز در پی خواهد داشت. ورزش در درمان افسردگی مؤثر است. فعالیت‌های ورزشی سبب توسعه مهارت‌های روانی- حرکتی و افزایش آمادگی جسمانی شده و گامی مؤثر در ارتقای بهداشت روانی دانش‌آموزان به‌شمار می‌رود.

تحقیقات در بین زنان و مردان نشان می‌دهد که فعالیت‌بدنی باعث کاهش علائم افسردگی (هیز و راس، ۱۹۸۸)، افسردگی بالینی (۱۹۹۲) و علائم اضطراب (راس و هیز، ۱۹۸۸) می‌شود و بر پیشرفت‌های مثبت و به‌طور کلی رفاه (استفنز، ۱۹۸۸) تأثیر می‌گذارد. به‌طور کلی، افراد غیرفعال نسبت به افراد فعال، بیشتر مستعد ابتلا به افسردگی و اضطراب‌اند.

نوریس و همکاران (۱۹۹۲) اثر فعالیت‌بدنی بر سلامت روانی نوجوانان را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد که افراد تحت ورزش با شدت بالا به‌طور قابل توجهی استرس کمتری دارند. علاوه بر این، رابطه بین استرس و اضطراب، افسردگی و خصومت برای گروه تمرین با شدت بالا به‌طور قابل ملاحظه‌ای در پایان دوره آموزش ضعیف‌تر بود.

کاکس و لیو (۱۹۹۶) برای یافتن اینکه آیا ورزشکاران نخبه چینی که در دو و میدانی، شمشیربازی و ژیمناستیک شرکت می‌کنند تظاهرات روانی متفاوتی را از خود بروز می‌دهند و آیا این عده از مهارت روانی بیشتری برخوردارند، پژوهشی انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد که این ورزشکاران

(صرف‌نظر از جنسیت) نمره کنترل اضطراب بیشتر و نمره اعتمادبه‌نفس بالاتری نسبت به ورزشکاران در سطح دانشگاهی نشان دادند. همچنین پلوسو و آندراده (۲۰۰۵) رابطه بین فعالیت فیزیکی و سلامت روانی و ارتباط بین ورزش و خلق‌وخوی را بررسی کردند. نتایج آن نشان‌دهنده تأثیر مثبت ورزش منظم بر سلامت روان بود.

براساس نتایج تحقیقی که سریا و همکاران بر دانش‌آموزان پسر و دختر انجام دادند، رابطه معناداری بین آمادگی جسمانی و تمرینات هندبال و افسردگی و اضطراب وجود دارد. این یافته مطابق با نتایج حاصل از تحقیق ویشک (۲۰۰۱) و نوریس و همکاران (۲۰۰۱) بود که گزارش آن‌ها حاکی از این بود که ورزش به‌طور منظم می‌تواند افسردگی و اضطراب را بهبود بخشد.

برنامه‌های تفریحی سالم در افزایش باورهای خودکارآمدی، ارج نهادن جوانان و توانایی‌هایشان مؤثر است. برنامه‌ریزی برای آینده، امید به آینده‌ای روشن‌تر و پرکردن اوقات فراغت با تفریح و سرگرمی، عوامل مثبتی است که می‌تواند دانش‌آموزان را در برابر اضطراب و افسردگی محافظت کند. در مدارس نیز ورزش صبحگاهی در شروع فعالیت روزانه مدرسه می‌تواند عامل مهمی در ایجاد نشاط و شادابی و تأمین سلامت جسم و روح دانش‌آموزان باشد. در آخر می‌توان به‌طور خلاصه فواید ورزش در بهبود افسردگی را فهرست‌وار به این شرح ارائه کرد:

۱. احساس کاهش قابل ملاحظه غم و اندوه، ۲. افزایش اعتمادبه‌نفس، ۳. ایجاد احساس موفقیت ۴. افزایش خلاقیت‌های فردی.

کارشناسان باید اقدامات لازم را در این زمینه به‌منظور حل مشکلات روحی و روانی دانش‌آموزان انجام دهند. بنابراین برای دستیابی به سلامت جسمی و روانی در میان تمام مردم جامعه، به‌خصوص دانش‌آموزان، ما باید توسعه طرح‌ها، ارائه تسهیلات لازم و تشویق مردم به شرکت در ورزش به‌طور منظم را در اولویت قرار دهیم. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که والدین از فعالیت‌های جسمانی و بدنی به‌عنوان یک ابزار مناسب برای کاهش اضطراب و افسردگی استفاده کنند.

**در مدارس نیز
ورزش صبحگاهی
در شروع فعالیت
روزانه مدرسه
می‌تواند عامل مهمی
در ایجاد نشاط و
شادابی و تأمین
سلامت جسم و روح
دانش‌آموزان باشد**

منابع
-Journal of Scholars Research Library, Annals of Biological Research, 2012, 3 (1):270-274.
Available online at www.scholarsresearchlibrary.com

شطرنج مدارس

فاطمه عابدی، ملیحه عابدی

سپس عملکرد آموزش می‌بینند. ما به آن‌ها آموزش می‌دهیم تا از خودشان بپرسند: اگر این کار را انجام دهم، بعد از آن چه اتفاقی می‌افتد و چطور می‌توانم واکنش نشان دهم؟ در طول زمان، شطرنج به توسعه صبر و اندیشه کمک می‌کند.

در مدارس شطرنج اغلب به عنوان پل ارتباطی عمل می‌کنند و بچه‌ها را از بین، نژادها و جنس‌های مختلف در فعالیتی که همه آن‌ها می‌توانند از آن لذت ببرند، گرد هم می‌آورد. شطرنج روشی جدید برای حل مسائل قدیمی در آموزش‌های ضعیف است.

*** سبک و سنگین کردن گزینه‌ها:** بچه‌ها آموزش می‌بینند که نباید در شروع هر کاری آنچه را به مغزشان خطور می‌کند انجام دهند. آن‌ها یاد می‌گیرند راه‌حل‌ها را بشناسند و جوانب مثبت و منفی عملکردهای متفاوت را بررسی کنند.

*** تجزیه و تحلیل مشخص:** بچه‌ها می‌آموزند که نتایج اقدامات خاص و منظم را ارزیابی کنند. «آیا این نتیجه به من صدمه نمی‌زند؟» تصمیم‌ها اگر با عقل و تفکر اتخاذ شوند، بهتر به نتیجه می‌رسند.

*** تفکر انتزاعی:** بچه‌ها یاد می‌گیرند تا به‌طور مرحله‌ای از جزئیات به عقب برگردند و تصویر بزرگ‌تر را بررسی کنند. همچنین یاد می‌گیرند که با استفاده از یک مفهوم، الگوبرداری کنند و آن‌ها را برای موقعیت‌های مختلف ولی مرتبط به کار ببرند.

شطرنج یک بازی کلاسیک است که بیش از ۱۵۰۰ سال پیش در هند اختراع شد. این بازی به تدریج در همه کشورهای جهان گسترش یافت؛ در حالی که بازی‌های بی‌شمار دیگری از بین رفتند.

کلیدواژه‌ها: مدارس، شطرنج، فعالیت

فواید تحصیلی

شطرنج را به مدارس آوردیم؛ چون معتقدیم این بازی به‌طور مستقیم به عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان کمک و آن‌ها را باهوش‌تر می‌کند. این کار با آموزش مهارت‌های زیر صورت می‌گیرد:

*** تمرکز:** بچه‌ها فواید مشاهده کردن با دقت و تمرکز و تعمق را می‌آموزند. اگر آن‌ها به آنچه رخ می‌دهد نگاه نکنند، نمی‌توانند به آن واکنشی نشان دهند؛ هر چقدر هم هوشمند باشند.

*** تجسم:** بچه‌ها تصویرسازی و تجسم توالی عملکردها را قبل از اینکه اتفاقی بیفتد، توسعه می‌دهند. در واقع، ابتدا توانایی تجسم به وسیله تمرین با تغییر مهره‌های شطرنج در مغزشان تقویت می‌شود و سپس، مهره‌ها را حرکت می‌دهند.

*** تفکر پیشرو:** بچه‌ها ابتدا برای تفکر کردن و

* **برنامه‌ریزی**^۷: به بچه‌ها آموزش داده می‌شود که دامنه‌های از اهداف بلندمدت را توسعه دهند. همچنین برنامه‌هایشان را، به‌عنوان تحولات جدید، دوباره ارزیابی کنند.

* **دست‌کاری سنجش‌های چندگانه به‌طور هم‌زمان**^۸: بچه‌ها تشویق می‌شوند؛ نه برای فراگیری بیش از حد هر سنجشی بلکه برای تلاش جهت سنجش همهٔ عوامل مختلف به یک‌باره.

هیچ یک از این مهارت‌ها مختص شطرنج نیست ولی همگی بخشی از بازی محسوب می‌شوند. زیبایی شطرنج به‌عنوان یک وسیلهٔ آموزشی این است که می‌تواند ذهن بچه‌ها را برانگیزد و به آن‌ها برای ساختن این مهارت‌ها در حالی که لذت می‌برند، کمک کند. در نتیجه، بچه‌ها به متفکرانی خوب تبدیل می‌شوند، مسائل را بهتر حل می‌کنند و به‌طور مستقل‌تری تصمیم‌گیری می‌کنند.

۶ پژوهش آموزشی

مطالعاتی که در موقعیت‌های مختلف، در آمریکا و کانادا انجام شده است، نشان می‌دهد که بازی شطرنج باعث افزایش نمرهٔ آزمون استاندارد روخوانی و ریاضی می‌شود. مطالعه‌ای دربارهٔ مقیاس بزرگی از برنامهٔ آموزشی شطرنج در شهر نیویورک - که شامل بیش از ۱۰۰ مدرسه و ۳۰۰۰ هزار بچه بود - نمره‌های کلاسی بالاتری را، هم در انگلیسی و هم در ریاضی برای بچه‌هایی که شطرنج بازی می‌کنند، نشان داده است. مطالعاتی در هوستون، تکزاس، برادفورد و پنسیلوانیا نشان دادند که شطرنج باعث گرفتن نمره‌های بیشتری در آزمون ارزیابی تفکر واتسون-گلستر و آزمون تورنس از تفکر خلاقانه می‌شود.

۶ فواید اجتماعی

در مدارس، شطرنج اغلب به‌عنوان پل ارتباطی عمل می‌کند و بچه‌ها را از سنین، نژادها و جنس‌های مختلف در فعالیتی که همهٔ آن‌ها می‌توانند از آن لذت ببرند، گرد هم می‌آورد. شطرنج به ایجاد دوستی‌های فردی و همچنین افزایش روحیهٔ گروهی، در زمانی که بچه‌ها با هم به‌عنوان تیم‌هایی در مقابل مدارس دیگر رقابت می‌کنند، کمک می‌کند. همچنین به بچه‌ها مردانگی می‌آموزد؛ اینکه چگونه به‌طور خوشایند و با بزرگواری برنده شوند و هنگام مواجهه با شکست تسلیم نشوند. برای بچه‌هایی با ناهنجاری‌های بدنی، مثال‌های زیادی وجود دارد که شطرنج منجر به افزایش انگیزه، رفتار خوب، خویشتن‌شناسی و حتی توجه بهتر شده است. شطرنج یک روزنهٔ اجتماعی مثبت و فعالیتی ابتکاری و سالم و بی‌خطر است که می‌توان به آسانی در هر سنی آن را یاد گرفت و از آن لذت برد.

۶ معلمان چه می‌گویند؟

بچه‌هایی که شطرنج بازی می‌کنند، نه‌تنها دارای

مهارت‌های روخوانی و ریاضی شدند، بلکه توانایی‌شان برای اجتماعی شدن نیز به‌طور قابل توجهی افزایش یافت. مطالعات ما نشان داد که در بچه‌هایی که به شطرنج علاقه‌مند شده‌اند، مجادله‌های بیرونی حداقل تا ۶۰ درصد کاهش یافته است.

از شطرنج می‌توان برای کمک به بالا بردن عزت‌نفس و مهارت‌های فکری بالاتر برای دانش‌آموزان جوان، به‌خصوص آن‌هایی که در معرض خطرند، استفاده کرد.

۶ دانش‌آموزان چه می‌گویند؟

دانش‌آموزی می‌گوید: «شطرنج به‌طور قابل توجهی مهارت‌های ریاضی و منطقی را افزایش می‌دهد. در حقیقت، به‌علت تأثیر شطرنج است که قصد دارم در ریاضیات و علوم کامپیوتری در دانشکده متخصص شوم و هم از مهارت مزبور استفاده کنم.»

مهارت‌های شطرنج برای کسانی که شطرنج بازی می‌کنند در حکم معدن‌های طلا هستند. شطرنج به بازیکنان آموزش صداقت می‌دهد و اینکه چگونه به موفقیت‌های زندگی دست پیدا کنند. در حالی که حریف شما به نتیجه از طریق یک نقطه نگاه می‌کند، شما - چنانچه شطرنج‌باز ماهر باشید - می‌توانید یک قدم عقب‌تر بایستید و به این تصویر از چند نقطه نگاه کنید.

۶ والدین چه می‌گویند؟

پدری از پسر با استعدادش حرف می‌زند: «او از زمانی که ۱۸ ماهه بود مشکلات رفتاری و اجتماعی داشت و از چندین مدرسه اخراج شده بود. در ۹ سالگی همه چیز بدتر شد. به‌نظر نمی‌رسید هیچ روشی روی او تأثیری ندارد؛ هیچ چیز. امروز او یک دانش‌آموز خوب است و مشکلات رفتاری‌اش به حداقل رسیده‌اند، موضوعات غیرقابل کنترل دیگر وجود ندارند. هیچ مشکلی وجود ندارد، متغیرهای مستقل تعریف نشده‌ای وجود ندارند. در واقع، دو چیز در بهبود وضعیت او مؤثر بود: شطرنج و سن و سال.»

چرا شطرنج بازی می‌کنید؟ مزایای بازی شطرنج برای شما چیست؟

۶ شطرنج یک بازی برای افراد در همه سنین است

شما می‌توانید در هر سنی آن را یاد بگیرید. برخلاف بسیاری از ورزش‌های دیگر، هرگز مجبور نیستید آن را کنار بگذارید. سن و سال نیز عاملی برای این نیست که شما به دنبال حریف بگردید؛ چون پیر و جوان می‌توانند با هم بازی کنند.

۶ شطرنج حافظه را زیاد می‌کند

تئوری شطرنج پیچیده است و بسیاری از بازیکنان،

از شطرنج می‌توان برای کمک به افزایش عزت‌نفس و مهارت‌های فکری عالی‌تر برای دانش‌آموزان جوان، به‌خصوص آن‌هایی که در معرض خطرند، استفاده کرد

به دلیل سختی در پژوهش‌ها، برای ثابت کردن فواید شطرنج و علت به وجود آمدن فرضیه‌های ذهنی درباره رشد دندریت‌ها در سلسله اعصاب، شطرنج باید در برنامه درسی مدارس در سطوح ابتدایی قرار گیرد

پی‌نوشت‌ها

1. Focusing
2. Visualizing
3. Thinking Ahead
4. Weighing option
5. Analyzing concretely
6. Thinking Abstractly
7. Planning
8. Juggling multiple consideration simultaneously

منابع

1. Robert Ferguson, 'Chess in Education Research Summary,' paper presented at the Chess in Education A Wise Move Conference at the Borough of Manhattan Community College January 12-13, 1995.
2. Albert Frank, 'Chess and Aptitudes,' doctoral dissertation, 1974, Trans. Stanley Epstein.
3. Roger Langen, 'Putting a Check to poor Math Results,' The Reporter, December 1992.
4. Terrell Bell, Your Child's Intellect, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1982, pp. 178-179.
5. Rafael Tudela, 'Intelligence and Chess,' 1984.
6. Rafael Tudela, 'Learning to Think Project,' Commission for Chess in Schools, 1984, Annex pp. 1-2.
7. Robert Ferguson, 'Teaching the Fourth R (Reasoning) through Chess,' School Mates, 1(1), 1983, p. 3.

شروع‌های متفاوتی از بازی را به‌خاطر می‌سپارند. همچنین شما یاد خواهید گرفت که الگوهای مختلف را تشخیص دهید و تغییرات طولانی را به یاد بسپارید.

♣ شطرنج تمرکز را افزایش می‌دهد

در طول بازی شما فقط بر هدف اصلی تمرکز می‌کنید تا حریف را کیش‌ومات کنید و برنده شوید.

♣ شطرنج تفکر منطقی را افزایش می‌دهد

شطرنج نیازمند درک برخی مفاهیم راهبردی منطقی است. برای مثال، شما خواهید دانست که بهتر است در ابتدای بازی بعضی از مهره‌هایتان را از بازی خارج کنید تا بتوانید شاهتان را در همه مدت بازی محفوظ نگه دارید. این کار ضعف بزرگی در موفقیت شما به وجود نمی‌آورد و اشتباه فاحشی نیست که بعضی از مهره‌هایتان از بازی خارج شوند. اگر چه شما خود را در حال انجام ناگهانی بعضی حرکت‌ها در بازی می‌یابید. این اشتباهات ناگزیرند و شطرنج نیز، همانند زندگی، یک فرایند یادگیری بی‌پایان است.

♣ شطرنج قوه تخیل و خلاقیت را ارتقا می‌دهد

شطرنج شما را تشویق می‌کند تا مبتکر باشید. تعداد نامحدودی از ترکیبات زیبا وجود دارند که هنوز هم ساخته نشده‌اند.

♣ شطرنج مستقل بودن را می‌آموزد

باید تصمیمات مهمی بگیرید که بر قضاوت شما تأثیر می‌گذارند.

♣ شطرنج استعداد پیش‌بینی نتایج کارها را توسعه می‌دهد

برای مثال، به شما می‌آموزد که قبل از عبور از خیابان به هر دو طرف نگاه کنید.

♣ شطرنج خود انگیزشی را الهام می‌بخشد

شطرنج شما را به جست‌وجوی بهترین حرکت، بهترین برنامه‌ریزی و زیباترین حرکت مستمر به خارج از امکانات بی‌پایان تشویق می‌کند. همچنین شما را برای پیشرفت و دستیابی به اهدافی ارزشمند تشویق می‌کند که همیشه به پیروزی ختم می‌شوند.

♣ شطرنج نشان می‌دهد که موفقیت، پاداش سخت کار کردن است

هر چقدر بیشتر تمرین کنید، در بازی کردن بهتر می‌شوید. شما باید آمادگی باختن را داشته باشید و از اشتباهات خود درس بگیرید. یکی از بزرگ‌ترین شطرنج‌بازان، کاپابلانکا، گفته است: «ممکن است که از یک بازی باخته، چیزهای خیلی بیشتری یاد بگیرید

تا از یک بازی که در آن برنده شده‌اید. برای اینکه یک بازیکن خوب باشید، باید صدها بار بازنده شوید.»

♣ شطرنج و علم

شطرنج، علمی فکر کردن و درست اندیشیدن را افزایش می‌دهد. در حالی که بازی می‌کنید، تغییرات بی‌شماری در ذهن خود ایجاد می‌کنید. ایده‌های جدیدی را کشف می‌کنید، سعی می‌کنید، نتایج آن‌ها را پیش‌بینی کنید و الهام‌های هیجان‌انگیزی را تفسیر کنید، تصمیم می‌گیرید و فرضیه می‌سازید. بعد از آن هم مهره را حرکت می‌دهید و فرضیه خود را امتحان می‌کنید.

♣ شطرنج و فناوری

شطرنج‌بازان طی این بازی چه می‌کنند؟ آن‌ها کاملاً شبیه رایانه‌ها، در جست‌وجوی حرکتی بهتر در زمانی محدود فعال می‌شوند. الان چه کار می‌کنید؟ شما از رایانه به‌عنوان وسیله‌ای برای یادگیری استفاده می‌کنید.

♣ شطرنج و ریاضیات

برای بازی شطرنج لزوماً نباید باهوش باشید. شطرنج حاوی تعداد نامحدودی از محاسبات است: همه محاسبات، حملات و دفاع‌ها. در لحظه‌ای که در بازی یک مبادله ساده انجام می‌گیرد، شما از مغز خود برای محاسبه آن کمک می‌گیرید.

♣ شطرنج و پژوهش

میلیون‌ها منبع برای بررسی همه جوانب بازی شطرنج وجود دارد.

♣ شطرنج و هنر

در دایرة‌المعارف بزرگ شوروی آمده است: «شطرنج، هنری است که در قالب یک بازی ظاهر می‌شود.» اگر فکر می‌کنید که هرگز نمی‌توانید هنرمند باشید، شطرنج به شما ثابت می‌کند که اشتباه فکر می‌کنید. شطرنج قادر است هنر درون شما را - که از خودتان هم پنهان است - بیرون بکشد. قوه تخیل شما با نیرویی سریع و وحشی، همراه با امکانات بی‌پایان، ۶۴ برابر می‌شود. شما در ذهن خود از وضعیت‌ها یا موقعیت‌های ایده‌آل تصاویری خواهید کشید و پایگاه‌های نفوذی شطرنج را برای سربازان تکمیل می‌کنید. همانند یک شطرنج‌باز شما نیز روشی ویژه و شخصی برای بازی کردن خواهید داشت.

♣ شطرنج و روان‌شناسی

شطرنج آزمون بردباری، آزمون اعصاب و آزمون توان و تمرکز است و توانایی شما را برای تأثیر گذاردن بر فرد دیگر، افزایش می‌دهد. شطرنج روحیه ورزشکاری شما را در یک محیط رقابتی می‌آزماید.

درس‌هایی از المپیک

ویژهٔ معلمان تربیت‌بدنی و مربیان ورزش

افسانه محمدی

✚ نویسنده: دیانا ال بیندر
✚ مترجم: ابوالقاسم دباغان
✚ انتشارات: انتشارات مدرسه
(تلفن: ۰۲۲۴-۸۸۸۰۰)

المپیزم یک روش است؛ روش زندگی همراه با درس‌هایی که می‌تواند برای ورزشکاران و هر آن کس که به زندگی فردی و اجتماعی ارزش می‌نهد و به آن احترام می‌گذارد، آموزنده باشد. گرچه المپیک با هدف برگزاری مسابقات ورزشی در بین بهترین‌های جهان هر چهار سال یکبار برگزار می‌شود، در عین حال با ایجاد پدیدهٔ جنبش جهانی المپیک در پی آن است که ارزش‌ها و خصوصیات و منش‌های ورزشی را که می‌توانند در

صحنه‌های اجتماعی و فرهنگی به کار گرفته شوند و ساختارهای اجتماعی را به سمت رفتارهای مطلوب سوق دهند و در نهایت، بطن و متن جامعه را به اخلاق و آرمان‌های المپیک بیارایند، معرفی نماید. جنبش المپیک فلسفه‌ای منحصر به فرد است که با تشکل‌های منطقی توانسته است تحولات عظیم فرهنگی و اجتماعی را باعث شود و مردان و زنانی را به جامعه معرفی کند که هم از لحاظ سلامت جسمانی و هم سلامت روحی و روانی ممتازند. تربیت از طریق ورزش یکی از هدف‌های اصلی جنبش المپیک است تا ورزشکاران به صورت تک ساحتی و صرفاً از جنبه‌های جسمانی پرورش نیابند، بلکه ساحت‌ها، قلمروها و جنبه‌های عاطفی، فکری و روانی خود را نیز بازپروری و بازنگری نمایند و از خویشتن خویش‌الگوایی به جامعه معرفی کنند با ساحت ممتاز و متعالی بشری. یکی از مأموریت‌های کمیته‌های ملی المپیک کشورها که با حمایت کمیتهٔ ملی المپیک انجام می‌شود، آموزش و ترویج ارزش‌های جنبش المپیک در میان اقشار مختلف در سطوح ملی است. با توجه به این اهداف، کمیتهٔ ملی المپیک با همکاری انتشارات مدرسه تصمیم به ترجمه و چاپ این کتاب گرفته است تا معلمان تربیت بدنی و مربیان ورزش با الگوبرداری صحیح از این آرمان‌ها، خط‌مشی‌های ذهنی، رفتاری و ورزشی دانش‌آموزان را ترسیم

✚ شطرنج باعث ارتقای عملکرد تحصیلی و افزایش نمرات می‌شود

مطالعات بی‌شماری ثابت کرده‌اند که بچه‌ها در نتیجهٔ شطرنج‌بازی کردن سطح روخوانی بالاتر، ریاضی بهتر و روی هم‌رفته، توانایی یادگیری بیشتری به دست می‌آورند. به همین دلیل و به دلایل بیشتر، نتیجهٔ شطرنج‌بازی کردن بچه‌ها در مدرسه عملکرد تحصیلی بهتر آن‌هاست. در نتیجه، احتمال موفقیت آن‌ها در زندگی بیشتر است.

✚ شطرنج دنیای تازه‌ای را به روی شما می‌گشاید

حتماً لازم نیست شما یک بازیکن با رتبهٔ بالا باشید تا بتوانید به مسابقات بزرگ و مهم وارد شوید. شطرنج برای شما فرصت‌های فراوانی برای مسافرت فراهم می‌کند؛ نه تنها به درون کشور بلکه به دور دنیا. شطرنج یک زبان جهانی است و شما می‌توانید از طریق صفحهٔ کوچک آن با بیرون ارتباط برقرار کنید.

✚ شطرنج شما را قادر می‌سازد تا با افراد بسیار جالبی ملاقات کنید

شما با افرادی که از طریق شطرنج ملاقات می‌کنید، دوستی‌های طولانی مدتی خواهید داشت.

✚ شطرنج ارزان است

برای شطرنج بازی کردن لازم نیست دارای امکانات و تجهیزات تحمیلی و گران قیمت باشید. در واقع، همهٔ شما ممکن است فقط به رایانه یا چیزی شبیه آن نیاز داشته باشید. همچنین خوب است صفحه و مهره‌های شطرنج را در خانه داشته باشید و با اعضای خانواده تمرین کنید. آن‌ها را بردارید و به خانهٔ دوستان یا به پارک نزدیک خانه‌تان بروید و با هر کس که دوست دارید بازی کنید.

نتیجه‌گیری

شطرنج به هر کس که با مهارت روش عالی تفکر را می‌آموزد کمک می‌کند. به خصوص شروع بازی شطرنج در روزهای اول مدرسه بسیار مفید است. این بازی بچه‌های ما را در موفقیت‌های مدرسه‌شان پیشرفت می‌دهد. بچه‌هایی که آموزش‌های نظام‌مندی را از شطرنج دریافت کرده‌اند، در مقایسه با دیگران کارایی تحصیلی و درسی بهتری دارند.

به دلیل سختی در پژوهش‌ها، برای ثابت کردن فواید شطرنج و علت به وجود آمدن فرضیه‌های ذهنی، دربارهٔ رشد دندریت‌ها در سلسلهٔ اعصاب، شطرنج باید در برنامهٔ درسی مدارس در سطوح ابتدایی قرار گیرد.

شطرنج روشی جدید برای حل مسائل قدیمی در آموزش‌های ضعیف است. این ورزش به‌عنوان وسیله‌ای مؤثر برای آموزش دانش‌آموزان به کار می‌رود تا از مهارت‌های ذهنی و فکری‌شان بیشتر استفاده کنند و برای رسیدن به اهدافشان بر مشکلات فردی خود غلبه نمایند.

کنند و آن‌ها را در صف برترین‌های اجتماع قرار دهند. کتاب «درس‌هایی از المپیک» برگرفته از کتاب «فهرمان زندگی باشید»، اثر دینا ال بیندر یک شخصیت فرهنگی-المپیکی از کشور کانادا است، که به بخش آموزش ارزش‌ها و فلسفه المپیک در میان معلمان و مربیان ورزشی اهمیت ویژه‌ای می‌دهد. این کتاب اهمیت اخلاق ورزشی و احترام به تفاوت‌های فرهنگی را که بعضاً ریشه در اعتقادات غنی دینی ما نیز دارد، به‌عنوان عناصر لازم در زندگی اجتماعی به روشنی مطرح می‌کند و نقش کمال‌جویی، پویایی، شیوه‌های صحیح و سالم زندگی را در مدرسه و اجتماع به وضوح مشخص می‌نماید. همچنین علاوه بر ارائه پیام‌های در خور تأمل در خصوص آرمان‌ها و فلسفه المپیک، اطلاعات ارزشمندی درباره بازی‌های المپیک در دوران باستان و کنونی ارائه می‌نماید تا مخاطبان به ریشه‌های کهن المپیک، و نیز المپیک مدرن پی ببرند و ارتباط این دورا در دوره کنونی بدانند. این کتاب که به کوشش ابوالقاسم دباغان ترجمه شده، شامل ۵ فصل است. در فصل اول با عنوان «جسم، اندیشه و روان»، دانش‌آموزان به انجام فعالیت‌های بدنی و ورزشی تشویق می‌شوند. فصل دوم به اخلاق ورزشی به‌عنوان الگویی برای رفتارهای فردی و اجتماعی اشاره دارد و فصل سوم نیز تنوع فرهنگ‌ها را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. فصل چهارم با عنوان «در جست‌وجوی تعالی» به مواردی چون هویت، اعتمادبه‌نفس و عزت‌نفس پرداخته و آن‌ها را توضیح داده است. فصل پنجم به المپیک باستان و نوین اشاره دارد و فصل چهارم با عنوان «مهم‌ترین هدف بازی‌های المپیک» به این مسئله پرداخته است که در المپیک، هدف کسب پیروزی نیست، بلکه شرکت در بازی‌هاست و مهم‌ترین هدف در زندگی پیروزی نیست بلکه تلاش و کوشش است. این مطلب در بازی‌های المپیک بارها بر روی اسکوئرد استادیوم‌ها نیز نوشته می‌شود. مخاطب قرار دادن دبیران و مربیان ورزش به‌طور مستقیم، طرح نکاتی قابل بحث با دانش‌آموزان و برای اندیشیدن، ذکر کردن تجارب برخی از کشورها از المپیک، آوردن داستان‌های واقعی از بازی‌های المپیک، انسجام مطالب و ترجمه بسیار سلیس و روان مترجم، جذابیت این کتاب را دو چندان کرده است.

رشد آکادمی

نحوه اشتراک:
پس از واريز مبلغ اشتراك به شماره حساب ۳۹۲۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سپاره آرایش کد ۳۴۵ در وجه شرکت افست. به دو روش زیر، مشخصه مجله شویید:

۱. م. ترجمه به وبگاه مجلات رشد به نشانی: www.roshdmag.ir تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات قبضه واریزی؛
۲. ارسال اصل قبضه بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک یا پست سفارشی یا از طریق دورنگار به شماره ۳۳۳۰۰۳۳۳ تلفظ کپی قبضه را نزد خود نگه دارید.

عنوان مجلات در خواستی:

نام و نام خانوادگی: _____

تاریخ تولد: _____

تلفن: _____

نشانی کامل پستی: _____

استان: _____ شهرستان: _____

خیابان: _____

پلاک: _____ شماره پستی: _____

شماره قبضه بانکی: _____

مبلغ پرداختی: _____

آگهی مشترک مجله رشد بپردازید. شماره اشتراک خود را بفرستید.

نام: _____

نشانی: تهران، صدفیق پستی امروز مشترکین: ۱۱۱۵۵۴۹۸
تلفن بازار کاتب: ۰۲۱-۸۸۸۳۳۰۸
Email: Eshterk@roshdmag.ir

مزیت اشتراک سالانه مجلات عمومی رشد (هفت شماره): ۳۵۰۰۰۰ ریال
مزیت اشتراک سالانه مجلات تخصصی رشد (سه شماره): ۳۰۰۰۰۰ ریال

با مجله‌های رشد آشنا شوید

به صورت ماهانه و به شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد کودک
برای دانش‌آموزان پیش‌دبستانی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی

رشد نوجوان
برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد جوان
برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

رشد جوانان
برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

رشد جوانان
برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

رشد جوانان
برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

مجله‌های بزرگسال عمومی

به صورت ماهانه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد آموزش ابتدایی
رشد تکنولوژی آموزشی
رشد هنر

رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی
رشد آموزش زبان و ادب فارسی
رشد آموزش هنر
رشد آموزش مشاوره مدرسه
رشد آموزش تربیت بدنی
رشد آموزش علوم اجتماعی
رشد آموزش تاریخ
رشد آموزش جغرافیا
رشد آموزش زبان‌های خارجی
رشد آموزش ریاضی
رشد آموزش فیزیک
رشد آموزش کسب‌وکار
رشد آموزش زیست‌شناسی
رشد مدیریت مدرسه
رشد آموزش فن و حرفه‌ای و کارآفرینی
رشد آموزش پیش‌دبستانی

مجله‌های بزرگسال تخصصی:
به صورت فصل‌نامه و سه شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی
رشد آموزش زبان و ادب فارسی
رشد آموزش هنر
رشد آموزش مشاوره مدرسه
رشد آموزش تربیت بدنی
رشد آموزش علوم اجتماعی
رشد آموزش تاریخ
رشد آموزش جغرافیا
رشد آموزش زبان‌های خارجی
رشد آموزش ریاضی
رشد آموزش فیزیک
رشد آموزش کسب‌وکار
رشد آموزش زیست‌شناسی
رشد مدیریت مدرسه
رشد آموزش فن و حرفه‌ای و کارآفرینی
رشد آموزش پیش‌دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان گروه‌های آموزشی و... تهیه و منتشر می‌شود.

نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۳۶۶.

تلفن و فاکس: ۰۲۱-۸۸۲۰۱۳۲۸
وبگاه: www.roshdmag.ir

سید زده
رجب
سیدالیزوز
ولادت
حضرت علی
علیه
السلام

على مع الحق
والحق مع على